T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YERİN BOYUTLARI VE YER KURMA PRATİKLERİNİN KAPALIÇARŞI VE KUYUMCUKENT ÜZERİNDEN MEKÂNSAL OLARAK OKUNMASI

EMEL NOYIN AYKOL

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
BİNA ARAŞTIRMA VE PLANLAMA PROGRAMI

DANIŞMAN
DOÇ. DR. AYŞEN CİRAVOĞLU

İSTANBUL, 2016

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YERİN BOYUTLARI VE YER KURMA PRATİKLERİNİN KAPALIÇARŞI VE KUYUMCUKENT ÜZERİNDEN MEKÂNSAL OLARAK OKUNMASI

Emel Noyın Aykol tarafından hazırlanan tez çalışması 11.05.2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ayşen CİRAVOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Ayşen CİRAVOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Doç. Dr. Hüseyin KAHVECİOĞLU

İstanbul Teknik Üniversitesi _____

Doç. Dr. Yiğit EVREN

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

ÖNSÖZ

Tez süresince kendimi çoğu zaman hayatın akışına kaptırdım, hayallere daldım, çıktım. Dalıp çıkmalarım bazen uzun zamanlar aldı. Bu dalıp çıkmalarım boyunca her zaman yanımda olduğunu hissettiğim, beni toparlayan, dinleyen ve destekleyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Ayşen Ciravoğlu'na teşekkürü bir borç bilirim.

Tüm hayatım boyunca elini üzerimden çekmeyen hep yanımda olan anneme ve şu an yanımda olamasa da maneviyatını hep hissettiğim babama, yardımları ve güler yüzüyle hep yanımda olan sevgili eşime teşekkürlerimle…

Mayıs, 2016

Emel NOYIN AYKOL

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ŞEKİL LİSTESİ vii

ÇİZELGE LİSTESİ ix

ÖZET x

ABSTRACT xii

BÖLÜM 1

GİRİŞ 1

1.1 Literatür Özeti 1
1.2 Tezin Amacı 3
1.3 Orijinal Katkı 3
1.4 Yöntem 5

BÖLÜM 2

YERİN KAVRAMSALLAŞMA SÜRECİ 6

2.1 "Yer" Kavramının Ortaya Çıkışı 7
2.1.1 Mekân Kavramı 9
2.1.2 "Yer" : Mekân – Beden – Zihin 11
2.2 Zaman – Mekân Algısının Dönüşümünün "Yer" Kavramına Etkisi 18
2.2.1 "Yer Olmayan"ın Ortaya Çıkışı 19
2.2.1.1 Antropolojik Yer 19
2.2.1.2 Yer olmayanlar 20
2.2.2 "Zaman – Mekân Sıkışması" 24
2.3 Yerin Boyutları 28
2.3.1 Zaman 28
2.3.2 Zemin 31
2.3.3 Deneyim 33
2.4 Her Yerde "Yer" Kurulabilir mi? 36
2.5 Mekân'dan "Yer"e Dönüşüm 38

2.5.1 "Toplumsal Mekân" : "Yer"in Üretimi 38
2.5.2 Mekânın Kendiliğinden "Yer"e Dönüşümü 40
2.6 Bölüm Sonucu 42

BÖLÜM 3

KUYUMCULUK İMALATININ KAPALIÇARŞI'DAN KUYUMCUKENT'E GÖÇÜ, YERİN BOYUTLARI VE YER-KURMA PRATİKLERİ ÜZERİNDEN MEKÂNSAL BİR OKUMA 44

3.1 Kapalıçarşı'da Yerin Boyutları ve Yer Kurma Pratikleri Üzerine 45
3.1.1 Kapalıçarşı 45
3.1.1.1 Kapalıçarşı'da Kuyum İmalatı ve Zorunlu Sosyal Ağın Oluşumu .. 47
3.1.1.2 Kapalıçarşı'da Yolunu Bulmak 50
3.1.1.3 Meydanlardan Sokaklara: Kapalıçarşı 57
3.1.1.4 Kapalıçarşı'da Zaman Ölçütü 60
3.1.1.5 Kapalıçarşı'da: Sosyal Üretim Ağı Modeli 62
3.2 Kapalıçarşı Görüşmelerinin Değerlendirilmesi 66
3.3 Kuyumcukent'te Yerin Boyutları ve Yer Kurma Pratikleri Üzerine 71
3.3.1 Kuyumcukent 71
3.3.1.1 Kent Çeperinde Üretim – Kuyumcukent 74
3.3.1.2 Meydanların, sokakların Hollere ve Koridorlara Dönüşümü: Kamusal Mekândan Özel Mekâna Dönüşüm 78
3.3.1.3 Kuyumcukent'te Seri Üretim Modeli: Verimlilik 82
3.3.1.4 Kuyumcukent'te Zaman Kavramının Yitimi 86
3.4 Kuyumcukent Görüşmelerinin Değerlendirilmesi 90
3.5 Dünyada Yer Alan Diğer Kuyum İmalathanelerinin Yer Seçimi 94
3.6 Bölüm Sonucu 97

BÖLÜM 4

SONUÇLAR 102

KAYNAKLAR 106

EK-A

KUYUM ÜRETİMİNİN DALLARI 109

EK-B

GÖRÜŞMELER İÇİN HAZIRLANAN REHBER FORMLARA ÖRNEK 111

EK-C

GÖRÜŞMELER İÇİN SONRASINDA ELDE EDİLEN VERİLER 114

EK-D

YAPILANDIRILMIŞ DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME NOTLARI 116

D-1 Kapalıçarşı'da Çalışan Personelle Derinlemesine Görüşme Notları 116

D-2 Kapalıçarşı'da İş Yeri Sahibi ile Derinlemesine Görüşme Notları 131

D-3 Kuyumcukent'e Çalışan Personelle Derinlemesine Görüşme Notları 145
D-4 Kuyumcukent'te İş Yeri Sahibi ile Derinlemesine Görüşme Notları 155
ÖZGEÇMİŞ 165

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2. 1 Ulaşım alanında “mekânı zaman aracılığıyla ortadan kaldıran” gelişmeler sonucunda küçülen dünya haritası (Harvey, 2010, s.271).. 25
Şekil 2. 2 Şekil 2. 2 Bourdieu’ ye göre Berberilerin yıllık takvimi (Harvey, 2010,s.243) . 29
Şekil 2. 4 Floransa Çevresi, Toskana – İtalya 30
Şekil 2. 5 Kentsel mekânın plandışı kullanımı – Zeytinburnu sahil yolu üzerinde piknik yapan kentlilier 40
Şekil 3. 1 Kapalıçarşı’dan genel görünüm (Fotoğraf Ara Güler’e aittir.) [19; Gülersoy,2003, s.426] 45
Şekil 3. 2 Kapalıçarşı [19; Gülersoy, 2003, s.424] 46
Şekil 3. 3 Kapalıçarşı’nın iç mekân genel görünümü 47
Şekil 3. 4 2012 Yılı Tarihi Yarımada’da İKO üyesi üretici işletmelerin mekânsal yığılması [23; Ökten ve Evren, 2013, s.38]. 48
Şekil 3. 5 Zanaat Çekirdeği [23; Ökten ve Evren, 2013, s.38] 50
Şekil 3. 6 Kapalıçarşı’nın İstanbul içerisindeki konumuna dair (Google Earth kaynaklı hava fotoğrafı üzerinden Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir. Kırmızı ile belirtilmiş olan alan Kapalı Çarşı’nın İstanbul’daki konumu belirtirken, yeşil alanlar ise çarşının çevresindeki önemli meydanları ve transfer noktalarını belirtmektedir.) 51
Şekil 3. 7 Kapalıçarşı’nın ilişkili olduğu meydanlara göre konumu (Google Earth kaynaklı havafotoğrafı üzerinden Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir.) 52
Şekil 3. 8 Kapalıçarşı’nın ilişkili olduğu meydanlara göre konumu ve yaya etkinliği (Google Earth kaynaklı havafotoğrafı üzerinden Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir.) 53
Şekil 3. 9 Kapalıçarşı giriş ve çıkış kapılarının konumu (Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir [25]) 54
Şekil 3. 10 Kapalıçarşı’ya giriş-çıkış ve zamana bağlı kullanıcı davranışları 56
Şekil 3. 11 Çuhacı Han avludan görünüm ve Çuhacı Han üst katta koridorda çalışmakta olan zanaatkar 58
Şekil 3. 12 Kapalıçarşı’da İç Bedesten içerisine sığamayan esnafın çarşının sokaklarında Cuma namazı kılması. 59
Şekil 3. 13 Kapalıçarşı’da zaman algısı – Sokak kesiti (Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir.) 61
Şekil 3. 14 Kapalıçarşı’da sokak kullanımları 63

Şekil 3. 15 İstanbul Kuyumculuk Sektöründe Sadekar-Merkezli Geleneksel Değer Zinciri [26; Evren, 2011, s.116] 64
Şekil 3. 16 Kapalıçarşı'da kuyum üretim ağı etkinliği (Emel Noyın tarafından görselleştirilmiş.) 65
Şekil 3. 17 Kuyumcukent genel görünüm [27]. 71
Şekil 3. 18 Kuyumcukent atölye bloğu genel görünüm [29]. 72
Şekil 3. 19Kuyumcukent'in İstanbul içerisindeki konumu ve hava fotoğrafı (Google Earth kaynaklı hava fotoğrafı üzerinden Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir. Kırmızı olarak belirtilen alan Kuyumcukent'in İstanbul'daki konumunu ifade etmektedir. Sarı ile belirtilen alanlar ise Kuyumcukent'e yakın konumdaki meydan ve transfer noktalarını ifader eder.) 74
Şekil 3. 20 Kuyumcukent'in ilişkili olduğu önemli merkezlere göre konumu, yaya ve araç etkinliği 75
Şekil 3. 21 Kuyumcukent'e giriş-çıkış ve zamana bağlı kullanıcı davranışları 77
Şekil 3. 22 Kuyumcukent'in zemin kat planı ve girişler ([30], [31] Emel Noyın Tarafından görselleştirilmiştir.) 77
Şekil 3. 23 Kuyumcukent mağaza bloğu – nikah salonu ve iç mekan koridor görseli [32] 79
Şekil 3. 24 Kuyumcukent Kat Planı ([30], [31] Emel Noyın Tarafından görselleştirilmiştir.) 80
Şekil 3. 25 Kuyumcukent mağaza bloğu iç mekan görselleri [32] 80
Şekil 3. 26 Kuyumcukent atölye bloğu iç mekan koridor görselleri [33] 81
Şekil 3. 27 İstanbul kuyumculuk müşteri ilişkileri [34; Köroğlu, Eceral ve Varol,2012 s.128] 82
Şekil 3. 28 Kuyumcukent'te belirli bir mekan içerisinde kuyum üretim ağı 83
Şekil 3. 29 Kuyumcukent'te belirli bir mekan içerisinde kuyum üretim ağı 84
Şekil 3. 30 Kuyumcukent üretim atölyesi iç mekan görselleri [33] 85
Şekil 3. 31 Kuyumcukent atölye iç mekan görünümü [33]. 87
Şekil 3. 32 Kuyumcukent atölye bloğu – yeme-içme birimi ve iç mekan koridor görseli[33] 87
Şekil 3. 33 Kapalıçarşı'da zaman algısı – Sokak kesiti (Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir.) 88
Şekil 3. 34 Kuyumcukent'te üretim zamanı. (Emel Noyın tarafından oluşturulmuştur.) 89
Şekil 3. 35 Los Angeles Kuyumculuk Kümesi [35; Eceral, Köroğlu, Uğurlar, 2009]. 94
Şekil 3. 36 Birmingham-Kuyumculuk Mahallesi(Tarihi bölge) [35; Eceral, Köroğlu, Uğurlar, 2009]. 95
Şekil 3. 37 Hindistan Jaipur Kuyumculuk Kümesi 96

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2. 1 Yer ve Mekân Kavramlarının Tanımları……..8
Çizelge 2. 2"Yer": Mekân – Beden – Zihin……. 18
Çizelge 2. 3 Yer Olmayanlar……..24
Çizelge 2. 4 Zaman-Mekân Sıkışması – David Harvey……. 27
Çizelge 2. 5 Mekânın Toplumsal Üretimi……40
Çizelge 3. 1 Kapalıçarşı'da çalışanlar üzerine yapılan anket sonuçları (Mavi renk ile belirtilmiş olan veriler çalışanların olumsuz fikirlerini belirmektedir.) Kişisel görüşmelerin tüm verileri Ek D'de verilmiştir……..69
Çizelge 3. 2 Kapalıçarşı'da iş yeri sahipleri üzerine yapılan anket sonuçları (Mavi renk ile belirtilmiş olan veriler çalışanların olumsuz fikirlerini belirmektedir.) Kişisel görüşmelerin tüm verileri Ek D'de verilmiştir……..70
Çizelge 3. 3 Kuyumcukent'te iş yeri sahipleri üzerine yapılan anket sonuçları (Mavi renk ile belirtilmiş olan veriler çalışanların olumsuz fikirlerini belirmektedir.) Kişisel görüşmelerin tüm verileri Ek D'de verilmiştir……..92
Çizelge 3. 4 Kuyumcukent'te iş yeri sahipleri üzerine yapılan anket sonuçları (Mavi renk ile belirtilmiş olan veriler çalışanların olumsuz fikirlerini belirmektedir.) Kişisel görüşmelerin tüm verileri Ek D'de verilmiştir……..93
Çizelge 3. 5 Kuyum zanaatının Kapalıçarşı'dan Kuyumcukent'te taşınmasının yerin boyutların çerçevesinde ele alınması……101

ÖZET

YERİN BOYUTLARI VE YER KURMA PRATİKLERİNİN KAPALIÇARŞI VE KUYUMCUKENT ÜZERİNDEN MEKÂNSAL OLARAK OKUNMASI

Emel NOYIN AYKOL

Mimarlık Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ayşen CİRAVOĞLU

"Yer" kavramı ve yeri yer yapan faktörler çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Kavramın ilk olarak ortaya çıkışı sanayi devrimi ile ilişkili olsa da, Modernizm ile birlikte "yer" kavramına ilişkin düşünceler ve eleştiriler yoğunluk kazanmıştır. "Mekân" kavramına karşı olarak geliştirilmiş olan "yer" kavramı günümüze kadar farklı şekillerde algılanmış, yorumlanmış ve eleştirilmiştir. "Mekân" ve "yer" arasındaki ilişkinin irdelenmesi, "mekân"ın "yer" olarak algılanma süreci ve bu süreci etkileyen unsurları araştırmak çalışmanın kuramsal alt yapısını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, alan çalışması üzerinde konu irdelenmektedir.

Bu çalışma giriş ve sonuç bölümleri dışında iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm "yer"in kavramsallaşma sürecini, "yer" kavramına karşı geliştirilen düşünceleri içermektedir. Mekân ve "yer" tanımlamaları yapılarak, mekân ve "yer" arasındaki ayrım üzerine felsefe, beşeri coğrafya ve fenomenoloji literatüründeki argümanların konu alındığı, düşünce metinleri üretilmektedir. "Yer"i "yer" yapan unsurlar; zaman, zemin ve deneyim kavramları irdelenerek, "yer" kavramının "mekân" karşısındaki algısal ayrılığın çözümlenmesi hedeflenmektedir."Mekan"dan "yer"e evrilme sürecinde yer kurma pratiklerinin gündelik ve rutin hareketlerin kendiliğinden gelişerek yere anlam katmasıyla dönüşümü açıklanmaktadır.

Bu konu bir alan çalışmasıyla irdelenmiştir. Kuyumculuk zanaatının, Kapalıçarşı ve çevresinde yerel yönetimlerin baskısı ile gönülsüz olarak Kuyumcukent'e taşınması, kullanıcının zoraki mekân değişimi bir sorun olarak görülmüştür. Bu tez kapsamında

uzun yıllar boyunca Kapalıçarşı ve çevresinde üretim yapan zanaatkârlar ile Kapalıçarşı'dan Kuyumcukent'te zorunlu göç eden zanaatkârların mekânsal kullanımları, yer-kurma pratikleri ve mekânsal niteliklerin anlamlı "yer" oluşumuna etkileri belirlenen kuramsal alt yapı çerçevesinde incelenmektedir.

Çalışmanın sonucu olarak, "yer" kavramının anlam ve toplumsal kültürü ifade ettiği bulgulanmıştır. Yerin değişimi sonucunda "yer" kavramı tekrar üretilebilir. Bu üretim sürecinde mekân yeni bir yer oluşumunu etkiler, birey de mekânı değiştirerek, dönüştürerek ya da olduğu gibi kabullenerek yer oluşumunu sağlar. Bu süreçte kültürel bir dönüşüm gerçekleşmektedir. Bu tezde alan çalışması ile desteklenen bulgu "yer"in her hangi bir mekânda yeniden kurulabileceğidir. Ancak bu yeni "yer"in benimsenmesinin / içselleştirilmesinin toplumsal ve kültürel bir sürekliliğin ürünü olması ile bağlantılı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Yer, mekân, yer-olmayan, yer-kurma, Kapalıçarşı, Kuyumcukent.

ABSTRACT

A SPATIALLY APPROACH TO THE STUDY OF DIMENSIONS OF SPACE AND PLACE MAKING PRACTICES OVER KAPALIÇARŞI AND KUYUMCUKENT

Emel NOYIN AYKOL

Department of Architecture

MSc. Thesis

Adviser: Assoc. Prof. Dr. Ayşen CİRAVOĞLU

The concept of “place” and the factors that makes place the “place” forms the main subject of the study. Despite the fact that the concept emerged with the industrial revolution, critics and ideas regarding concept of “place” intensified with Modernism. Concept of “place” as developed against the concept of “space” is perceived, interpreted and criticised in different ways until today. Examination of relation between “space” and “place”, the process of perception of “place” as ”space” and analyzing the factors that affect this process form the theorotical background of this study. In accordance with this purpose, the subject is studied through a field survey.

This study is formed by two main chapters besides introduction and conclusion. First chapter includes the process of conceptualisation of “place” and ideas developed against the concept of “place”. Arguments that phenomenology, human geography and philosophy literature use on the difference between “place” and “space” are being discussed. Analysis of perceptual separation of the concept of “place” against “space” by examining the time, strata and experience as the factors that makes place a “place” is targeted. The place making by giving meaning to strata by development of daily and routin actions by itself in the process of evolving from “space” to “place” is explained.

The other part includes the articles regarding the field survey. The transportation of jewelry craftsmanship by the pressure of local governemts at Kapalıçarşı and its

peripheral reluctantly and the forced changing of place of users are considered as a problem. The spatial usage of the craftsmen that have been manufacturing at Kapalıçarşı and its environment for many years and the craftsmen that migrated compulsorily from Kapalıçarşı to Kuyumcukent, the place-making and the effects of spatial qualifications to building significant “place” are examined in the context of theorotical background.

As the conclusion of the study, it is detected that the concept of “place” defines the meaning and the social culture. The concept of “place” can be reproduced by shifting of place. In this production process, the space affects a new emerging of place, the individual provides a formation of place by changing, transforming it or accepting as is. A cultural transformation occurs in this process. In this very thesis, the detection supported by the field research is that “place” can be reformed in any space. However, it is stated that the embracing and the internalising of this new “place” is associated with being a product of a social and cultural continuity.

Keywords: Place, space, non-places, placemaking, Grand Bazaar, Kuyumcukent.

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Modernizm sonrasında, mekân kavramının sadece bir geometri, fiziksel bir madde, bir sınır olmadığı, zihinsel olarak da var olduğu savı ortaya atılmıştır. Bu noktada "mekân" kavramı tarifinin yetersiz kaldığı vurgulanmış ve farklı disiplinlere ait bilim insanı tarafından "yer" kavramının mekân ile olan ilişkisi yorumlanmıştır. Böylece yer kavramı mimarlığın insan yaşamına etkisini betimleyen bir kavram olarak mimarlık literatüründeki yerini almıştır.

Küresel ve yerel değişimler, yeni mekânları meydana getirirken, yer ile kurulan ilişkinin boyutu da sürekli değişmektedir. Yerlerin birbirinin aynı olması, insanın mekân içerisindeki konumunun sürekli izlenmesi, kişiyi yalnızlığa terk etmesi, mekân içerisinde sosyal ilişkinin kısıtlandırılması hatta buna imkân sağlamaması gibi sebeplerden ötürü "yer olmayan" kavramı meydana gelmektedir.

Bu doğrultuda ana konusu "yer" kavramı olan çalışma, "yer-olmayan" olarak nitelendirilen mekânın zihinsel olarak da var olması kabulü üzerine, fiziksel mekânın toplumsal olarak yeniden üretilerek "yer"in yeniden üretilebileceği savını ileri sürmektedir.

1.1 Literatür Özeti

"Yer" kavramını doğru algılayabilmek için, öncelikle "mekân"ın ne olduğunun anlaşılması gerekmektedir. Nitekim, literatür oluşumunda da "yer" konusu ile ilgili yapılan kavramsallaştırmalar ister olumlu olsun, ister olumsuz olsun "mekân" ile ilintilidir ve ilk olarak etimolojik bir yaklaşım benimsenmektedir. Bu bağlam içerisinde, tez içerisinde ayrıntılı işlenmiş olan kavramlar için bugüne kadar oluşturulan ve tezde yer alan literatür özeti yapılacaktır.

Varoluşun temel koşulu olan mekân, Heidegger'e göre rasyonelliği ve geometriyi içermektedir [1; Koçyiğit, 2007]. Kendi başına hiçbir şeydir. Merlaau-Ponty'ye göre, mekân da bedenlerin varoluşuyla şekillenir. Mekân ve varoluş karşılıklı olarak birbirini besler [2; Ponty, 2005]. Özne varoluşu gereği bulunduğu mekânı kendi tekrar yorumlayarak yaşam alanı haline dönüştürür ve sürekli yenilerinin oluşumuna sebep olarak devingen bir yapının oluşumunu sağlar. Mekân bedenler vasıtasıyla algılanır ve deneyimlenir. İnsanın bedensiz var olamayacağı bir gerçek ise bedensiz de bir mekân olamaz. Mekân bedene bağımlıdır. Mekana dahil olan beden, onu dönüştürerek veya kabullenerek, onu anlamlandırır. Bu anlam "yer"in oluşumunu sağlar.

Küreselleşme ile birlikte yer kavramını dışlayan bir şekilde gelişen, insanı tasarımın dışında tutan, çevre ile ilişki kurmayan mekân sorunsalı gündeme gelmiştir. Bu şekilde tariflenen "yer- olmayan" kavramı, zaman içerisinde değişen ihtiyaçlara göre gelişen, insanı mekân içerisine dâhil etmeyen bir kavram olarak betimlenmektedir. Harvey'e göre gelişen teknolojinin etkisiyle mekânsal engeller ortadan kalkarak beden, kısa zaman içerisinde daha fazla deneyim yaşayabilmektedir [3; Harvey, 2010]. Tüm bu değişimler toplumsal ve sosyal gündelik yaşamı etkilemektedir.

Çalışmanın dayanak noktasını oluşturan yer kavramının oluşumunda hangi olguların bu uzamsal düzlemde olması gerektiği üzerine durulmuştur. "Yeri yer yapan unsurlar nelerdir?" sorusuna cevap aranmıştır. Zaman, zemin ve deneyim olarak betimlenmiş olan kavramları içeren uzamsal alanlar, "yer" olarak nitelendirilmektedir. Yer kavramı mimarlık teorisinde *aidiyet, anlam ve deneyim* gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Mekânın, yer olarak adlandırılabilmesi için deneyimlenebilmesi ve zihinde bir anlam ifade etmesinin gerekliliği üzerine durulmuştur.

Göç, yerinden ayrılmaya karar vermiş ya da zorunlu olarak yeni bir yere gelmiş bireyin mekâna fiziksel ve zihinsel anlamda yerleşme, alışma çabasıyla devam eden bir değişim sürecidir. Bu süreçte, yeni bir mekânı tanıma, yeni bir yerleşik düzene geçme ve oraya alışma vb. çabalar kendi yerini yeniden kurma eylemi "yer-kurma pratikleri"nin içeriğini oluşturur. Göçmenler geldikleri yerlerden kültürel değerlerini yeni mekânlarına yansıtırken, yeni mekânın örüntüsü de toplumsal, kültürel, geleneksel yaşantılarında değişimlere sebep olur.

Literatür araştırma ve değerlendirme sürecinde yer ve yer olmayan kavramlarının zaman içerisindeki değişimleri ve farklı disiplinlerden bilim insanlarının düşüncelerine yer verilmiştir.

Zaman içerisinde toplumların yer değiştirmesi, mekânın toplumsal olarak yeniden üretilebileceğini, mekânın da toplumu tekrar yaratabileceğini ve bu dönüşümün kültürel değişimlere sebebiyet verebileceği bu çalışma kapsamında saha çalışması ile deneyimlenerek aktarılmaktadır.

1.2 Tezin Amacı

Küreselleşme ile değişen bireysel ihtiyaçlar ve kapitalizmin sonucu olarak zaman-verim ikililiğinin öneminin artması, mimari mekân tasarımlarının dönüşümüne sebebiyet vermektedir. Bu değişimin insan yaşamına ve yer kavramına etkisi kavramak, bunun üzerine insan odaklı tasarıma dair mimari söylem üretmek çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bununla birlikte bireylerin mekân değiştirmeleri sonucunda, mekânı kendi ihtiyaçları ve deneyimlerine göre tekrar şekillendirdikleri, mekânın da bireyleri sınırlandırması sonucunda kültürel değişimlere sebebiyet verdiğini ortaya koymak bir diğer amaçtır.

Çalışmanın yer ve yer olmayan kavramları üzerine kurulu olması sebebi ile mekânsal ve toplumsal değişim-dönüşüm sürecinde yerin öneminin vurgulanması amacıyla, pratiğe yönelik bir yer okumasıyla mekânsal değişimin aynı zamanda kültürel bir değişime sebep olduğunu aktarmak hedeflenmektedir. Tüm bu hedefler doğrultusunda yer kavramı ve bunun üzerine gelişen düşüncelerin iyi anlaşılması, yere dair okumayı yapabilmek açısından önem taşımaktadır.

1.3 Orijinal Katkı

Bu çalışma, iki ana başlıkta incelenebilir. Bunlardan ilki, yer kavramının mimarlık literatürüne dâhil olması ve arkasından gelişen düşünceler doğrultusunda günümüzdeki kavrayışı anlamak ve mekândan yere dönüşüm serüvenindeki “yer-kurma pratikleri”nin yorumlamasını yapmaktır. İkinci bölüm ise bu kuramsal çerçeveyi temel olarak alıp, yer değiştirme durumda bırakılan bireylerin mevcut yerleri ve yeni yerleri arasında karşılaştırmalı olarak yer okumasının yer aldığı kısımları içermektedir.

Birinci bölümde, mimarlığın ürünü olan mekân ve bedenin mekânla etkileşimi sonucu ortaya çıkan “yer” kavramları incelenecektir. Burada ilk olarak yer ve mekân kavramlarının tanımı yapılarak, “yer” kavramının mekân ile olan ilişkisi çözümlenecektir. Mekân ve “yer”

arasındaki ayrımın yapılması, alan çalışması kapsamında, yapılacak olan incelemede “yer” okumasına dair bir düşünce metnin oluşturulabilmesi için önem taşımaktadır.

Teknolojik gelişimlerin etkisiyle mekânsal engellerin ortadan kalkmasıyla, dünya tek bir pazar haline dönüşmüştür. Bu durumda mekansal tasarımları etkilemiştir. Augé, bu mekânsal dönüşümleri iki ana başlığa ayırarak “antropolojik yer” ve “yer-olmayan” olarak açıklar [4; Augé, 2007]. Bu kavramların açıklanması ve kavranması, değişen dünya düzeni içerisinde beden ve mekânın ilişkiselliğini çözümlemek adına önemlidir.

Yer kavramının temelini oluşturan zaman, zemin ve deneyimin açıklanması ve kavranması, mekândan “yer”e dönüşüm süreci içerisinde “yer-kurma pratikleri”nin anlaşılabilmesi için büyük önem taşımaktadır. Yer kurma pratiklerinin incelendiği bölüm içerisinde, mekândan “yer”e dönüşümün, zaman içerisinde mekânın deneyimlenerek anlam kazanmasıyla kendiliğinden gerçekleştiği aktarılacaktır. “Yer”in aynı zamanda, toplumsal bir ürün olduğu ve toplumsal kültürel değerleri belirtiği aktarılacaktır.

Üçüncü bölümde ise bir yer okuması yapılacaktır. Saha çalışmasında Kapalıçarşı ve Kuyumcukent’in yer aldığı iki ana başlık altında “yer” kavramı sorgulanacaktır.

Kapalıçarşı ve Kuyumcukent üzerine yapılan yer okumasında hedeflenen, kuyum üretimi yapan zanaatkârların zorunlu olarak yer değişimi ile mekân kullanımlarındaki farklılıkları tespit etmek, mekânın yerin yeniden üretim sürecindeki rolünü ortaya koymak, bireyin mekânı dönüştürerek “yer”in yeniden oluşumuna zemin hazırladığını sunmaktır. Mekânın bireyi değiştirdiği kadar, bireyin de mekânı değiştirdiği “yer” kavramı çerçevesinde aktarılmaktadır. Burada karşılaştırmalı bir değerlendirme söz konusu olacaktır. Daha önce Kapalıçarşı’da çalışmış, şimdi ise Kuyumcukent’te çalışan bir grup ve hali hazırda halen Kapalıçarşı’da çalışmaya devam eden grup arasında “yer” kavramı üzerinden bir okuma yapılacaktır. Çalışma kapsamında yapılacak olan “yer” okuması için gruplar arasında anket çalışması yapılarak, “yer olmayan içerisinde, yer kurulabilir mi? ” sorusuna yanıt aranacaktır.

İlk aşamada Kapalıçarşı’nın kuruluşu ve tarihi aktarılarak geçmişten bu yana tarihsel bir birikime sahip olan çarşı ile özdeşleşen zanaat kültürünün ve bu kültürün oluşturmuş olduğu sosyal ağ üzerine durulacaktır. Yerin boyutları ve “yer” kurma pratikleri çerçevesinde, Kapalıçarşı’da “yer” kavramı sorgulanacaktır. Kapalıçarşı’da zaman, mekânsal ve çevresel nitelikler (zemin), üretim biçimi ve gündelik sosyal yaşam (deneyim) üzerine bir “yer”

araştırması yapılacaktır. Burada “yer” e dair elde edilmiş olan verilerin, toplumsal kültür ile olan bağı tartışılacaktır.

İkinci aşamada ise Kapalıçarşı’dan Kuyumcukent’e zorunlu olarak ve kendi isteği doğrultusunda gelmiş olan kişiler tekrar “yer” kurma süreçleri irdelenecektir. Bu bölümde Kuyumcukent’te, Kapalıçarşı’da olduğu gibi zaman, mekânsal ve çevresel nitelikler (zemin), üretim biçimi ve gündelik sosyal yaşam (deneyim) üzerine araştırma yapılarak “yer” kavramının varlığı sorgulanacaktır. Bu mekâna dair değişimin, anlama etkisi tartışılarak, değişimin bireydeki etkileri üzerine düşünceler üretilecektir.

Son bölümde ise yer kavramı ve eleştirileri üzerinden mimarlık ve yer ilişkisi, saha çalışmasının sonuçları ile birlikte değerlendirilerek mimarlık kuramına ve mimarlık pratiğine yönelik çıkarımlar yapılacaktır.

1.4 Yöntem

Çalışmanın ana konusu olan “yer” kavramının, Kapalıçarşı ve Kuyumcukent kullanıcıları tarafından anlamını analiz etmek amacıyla yapılandırılmış derinlemesine görüşme yapılmıştır. Kapalıçarşı ve Kuyumcukent’te çalışan personel ve iş yeri sahipleri olmak üzere toplam dört farklı grubun mekânı nasıl anlamlandırdıkları sorusuna cevap aranmaktadır. Kapalıçarşı’da çalışan personel beş kişi, iş yeri sahibi beş kişi, Kuyumcukent’te çalışan personel beş kişi, iş yeri sahibi beş kişi olmak üzere toplam yirmi kişi üzerinde fiziksel mekân, aidiyet, sosyal yaşam, ekonomik durum, mesleki doygunluk ve üretim biçimine yönelik sorular yöneltilerek görüşmeler yapılmıştır. Kişisel görüşmeler sırasında alınan notlar Ek-D’de ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

BÖLÜM 2

YERİN KAVRAMSALLAŞMA SÜRECİ

Yer – mekân bağlantısı, yer olmayan – mekân bağlantısı ve yeri "yer" yapan etmenlerin incelendiği bu çalışmanın ana çerçevesini "yer" kavramı oluşturmaktadır. Bu bölümde, "yer" ve mekân arasındaki ayrım, mekânın beden ile olan ilişkisi ve yerin bellekteki oluşumu üzerinde durulmaktadır. Buradaki amaç yer ve mekân kavramlarını anlamak, "yer" ve özne arasındaki ilişkiyi tanımlamak, "yer"in özne üzerindeki etkilerini tartışmaktır.

Peki, her mekân bir "yer"midir? "Yer"in özelliklerinin incelendiği bölümde mekân ve "yer" arasındaki ayırım net bir şekilde ortaya konmaktadır. "Yer" kavramının unsurlarını, yerin fiziksel ve kavramsal özellikleri oluşturmaktadır. Bu boyutlar sürekli olarak bir devinim içerisindedir, zaman içerisinde değişime uğrar. Çalışmada "yer"in oluşumunu sağlayan üç temel unsur ortaya konmuştur. Bunlar; zemin, zaman, deneyimdir.

Yer kavramı sonrasında gelişen bir diğer düşünce de "yer olmayan" dır. Evrensel bir zaman içerisinde, insani davranışların programlandığı, toplumsal iletişimin zayıfladığı yeni mekân tipolojisi, "yer olmayan" olarak tanımlanarak, bu şekilde nitelendirilen mekânların özellikleri tartışılmaktadır.

Mekânı anlamlı bir "yer" olarak algılamamıza neden olan toplumsal yapılanmalar üzerine durulduğu bölümde, gündelik yaşantıda mekânın davranışlara etkisi incelenmektedir. Fonksiyonel olarak planlanmış davranışların amaçlandığı kimi mekânlar içerisinde, bazı

durumlarda, plansız gelişen, beklenmedik eylemler de gerçekleşebiliyor. Birey bu sayede mekânı hissederek anlamlı bir "yer"e dönüşmesini sağlayabiliyor. Bunu sağlayan, mekânın bağımsız oluşu, toplumla kurduğu ilişki ve anlamını yeniden yapılandıran toplumsal sürecin kendiliğinden oluşudur.

Bölüm sonucunda "yer" , "yer"in boyutları, "yer olmayan" ve "yer kurma pratikleri" üzerine genel bir değerlendirilme yapılmakta ve konu ile ilgili kişisel çıkarımlara yer verilmektedir.

2.1 "Yer" Kavramının Ortaya Çıkışı

"Yer", modernizm sonrası başlayan bir tartışma olmuştur. Mimari ürünün çevresiyle olan ilişkisinin artık önemini kaybetmesi, benzer yapıların artması, geleneksellikten kopma ve insan faktörünün tasarımdan soyutlanması ile birlikte "yer" üzerine odaklanan bir düşünce sitemi geliştirilmiştir. Modernizm öncesinde var olan mekân kavramı, "yer" kavramının ortaya çıkışı ile tekrar tanımlanmıştır. "Yer" kavramında biçimin yanısıra çevrenin, insan faktörünün ve deneyiminin de tasarımda etkili olması "yer"in özellikleri arasındadır. Mekân ve yer kavramı arasındaki en önemli fark yerin insan algısıyla ilintili olmasıdır ve bu sebeple öznel olmasıdır.

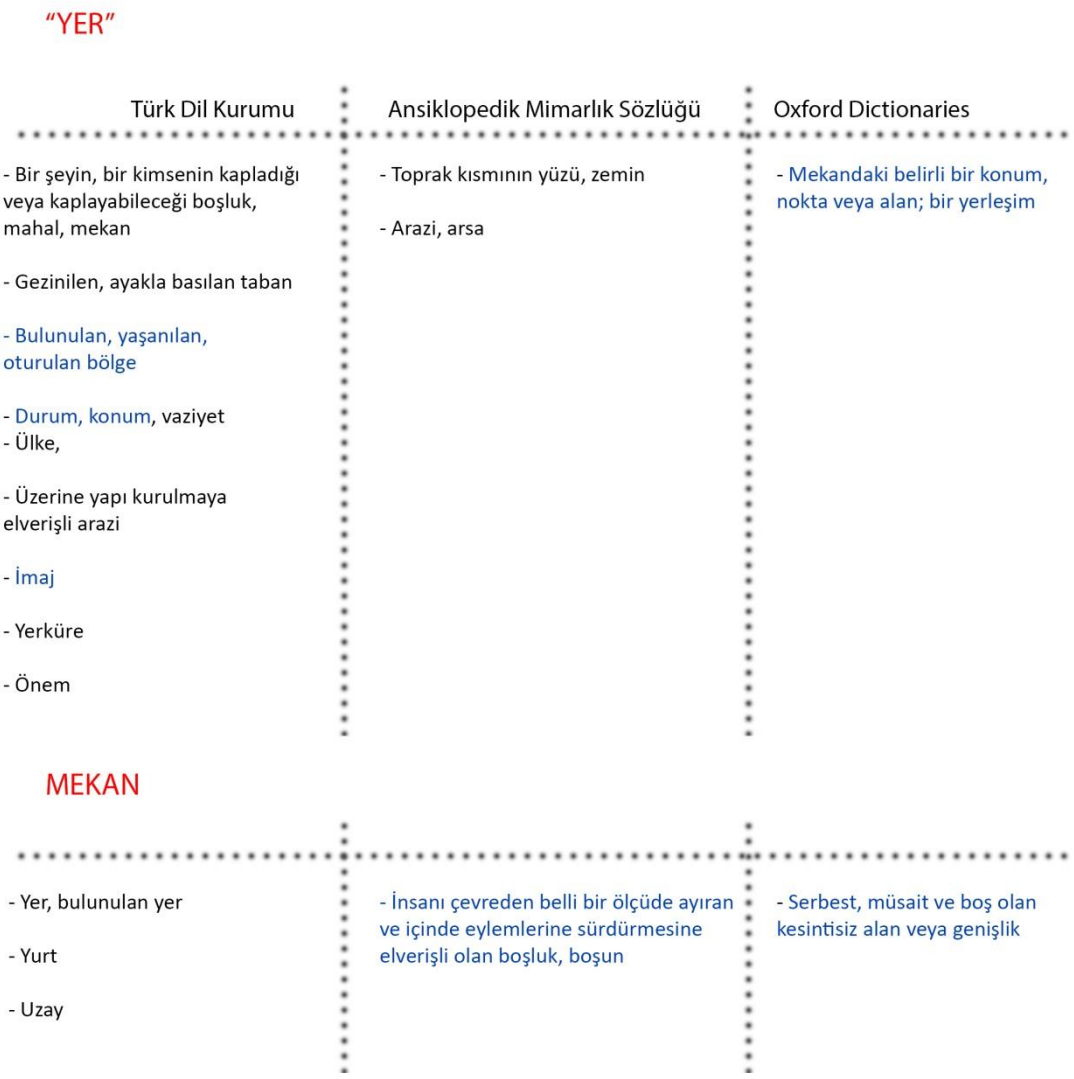
*"*Yer*"* kavramı ilk ortaya atıldığından beri farklı şekillerde açıklanmıştır. "Yer" ve mekân kavramları arasında sarmal bir yapı vardır; bu sebeple kavramlar arasındaki farkı özellikle günlük konuşma dilinde ayırt etmek çok zordur. "Yer" ve mekan arasındaki ayrımı ve benzerlikleri açıklayabilmek adına mekan ve "yer" tanımları çizelge 2.1'de şema ile aktarılmaktadır.

Türk Dil Kurumu "yer"i; bulunulan, yaşanılan, oturulan bölge, mekân, boşluk, mahal, durum, konum, imaj, arazi olarak tanımlarken, mekânı; yer, bulunulan yer, yurt, uzay olarak tarifler [5; Uzunkaya, 2014].

Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğünde "yer"i; toprak kısmının yüzü, arazi, zemin olarak belirtilirken, mekânı; insanı çevreden belli bir şekilde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk olarak tanımlanır [5; Uzunkaya, 2014].

Oxford Dictionaries'de "yer" kavramı, mekândaki belirli bir konum, nokta veya alan, bir yerleşim olarak tanımlanır. Mekân ise, serbest, müsait ve bol olan kesintisiniz alan veya genişlik olarak belirtilir [5; Uzunkaya, 2014].

Çizelge 2. 1 Yer ve Mekân Kavramlarının Tanımları

Çizelge 2.1'de de gözlemlenebileceği gibi mekan ve "yer" kavramları arasındaki ayrım ve benzerlikler Türk Dil Kurumu'nun tanımlamalarında ayırt edilememektedir. İngilizcede ise mekân ve "yer" arasındaki ayrım daha belirgindir. Bu çalışma kapsamında mekan ve "yer" kavramlarının tanımlamalarında çizelge üzerinde mavi ile belirtilmiş olan açıklamalar baz alınmaktadır. Fakat "yer" ve mekân kavramlarını anlamak ve tanımlamak için mimarlık disiplini haricinde felsefe, tarih, coğrafya, antropoloji ve sosyoloji disiplinlerinden de yararlanılmıştır. Günümüzde geçerli olan "yer" kavramı anlayışını ortaya koyabilmek için özelikle felsefedeki mekân ve yer ilişkisini gözden geçirmek gereklidir. "Yer" kavramının

mekân ile olan girift ilişkisi nedeniyle ve yerin mekân karşısında nasıl bir anlam kazandığını kavrayabilmek açısından ilk olarak mekân kavramının açıklanması yararlı olacaktır.

2.1.1 Mekân Kavramı

Varoluşun temel koşulu olan mekân kimi zaman bir ev ya da yurttur, kimi zaman aşılması gereken bir engeldir, dışında ya da içindeyizdir. Öznenin her türlü duygu ve düşünce yapısına bağlı izlerini içerisinde bulundurma özelliğine sahiptir. Karar alma şeklimiz, gündelik yaşamdan uzun vadeli eylemlere kadar farklı mekân algılarına bağlı olarak etkilenir ya da belirlenir. Mekân insan için dünyada var olmanın tek yoludur, bir başka deyişle, varoluş mekâna mecburdur, tabidir. 'Mekânsızlık' olasılığı yoktur, dolayısıyla 'mekânsız' eylem yoktur.

Nalbantoğlu [6; 2008] yazısında Heidegger'in kendisi de Einstein'ın "görelilik" kuramını da göz önünde bulundurmuş olduğu, Gadamer'e[1] göre de Varlık ve Zaman'ın (1927) ilk biçimi sayılan, 1924 yılına ait yazısında bunun altını şöyle çizmiştir. [6; Nalbantoğlu, 2008,s.93]

> Mekân kendi başına hiçbir şey değildir; mutlak mekân diye bir şey yok. Aristoteles'in bilinen bir önermesinde söylendiği gibi, mekân ancak içerdiği cisimler ve enerjilerle var olur. Zaman da hiçbir şey değildir; o da yalnızca içinde yer alan olaylar sonucu kendini sürdürür. Ne mutlak zaman vardır, ne de mutlak eşzamanlılık.

Moles, mekân kavramının farklılaşması üzerine düşünceler geliştirmiş olan ilk teorisyenlerdendir. İnsanın mekânı düzenlemesinin, mekâna ilişkin imajlarının sonucu olduğu şeklindeki gözleminden hareketle bu imajların altındaki düşünce tarzını irdelemiştir. Koçyiğit [1; 2007], Bilgin'in, Moles'un mekân anlayışını açıklamış olduğunu metinlerini şu şekilde aktarmaktadır [1; Bilgin, 2003, Koçyiğit 2007, s.27]:

[1] Hans-Georg Gadamer; Husserl, Heidegger, Aristoteles gibi isimlerden etkilenmiş, yorum bilgisine yapmış olduğu katkılar ile tanınmakta olan Alman felsefeci.

> Ona göre insanın mekana ilişkin anlayışları iki felsefi sistem arasında paylaşılmaktadır. Bunlarda birincisi "kartezyen felsefe"ye dayalı "fiziksel – matematiksel mekân" anlayışıdır. Bu anlayışta mekân; …homojen nitelikli, anlamdan bağımsız, anlama kayıtsız bir mekandır; insanın dışında kalan, inşa edilmemiş, insan dahil tüm gerçekliği kucaklayan evrensel bir çerçeve, dikey boyut eklenmiş bir Öklid mekanı. Rasyonel düşüncenin ürünü diyebileceğimiz bu Kartezyen mekân anlayışı geometrinin içerdiği bir yayılım fikrini içermektedir.

Moles'un İkinci mekân anlayışı ise [1; Bilgin, 2003, Koçyiğit 2007, s.30];

> …durum içindeki bireyin burada ve şimdi bakış açısına karşılık gelen merkezcilik felsefesine dayalı fenomenolojik mekân (görüngübilimsel mekân) anlayışıdır.

Moles'un ortaya atmış olduğu fiziksel mekân anlayışında, mekânın kullanıcısı olan bedenin yer almaması sebebiyle sosyolojik olguların algılanması ve çözüm yollarının geliştirilmesinde eksik kalmıştır. Fenomenolojik mekân anlayışında bireyin algılarına odaklanan öznel ve yaşamsal bir mekân anlayışı söz konusudur. İlk yaklaşımda mekân bilgiye, ikincide ise yaşama bağlanmaktadır.

Mekân, her türlü yaşantısal olayın içinde-dışında-altında-üstünde çevresinde olan ve zorunlu olarak ilişki kurulan bir kabuktur. Odadan eve, sokaktan mahalleye, semtten kente, ülkeden kıtaya, dünyadan uzaya içinde var olduğumuz her konum, her durum bir mekânı betimler. Mekanı insan için, zaman içinde eylemlerini gerçekleştirdiği bir boşluktur. Nalbantoğlu mekân tanımlaması ile ilgili şunları söylemektedir [6; Nalbantoğlu, 2008, s.89]:

> "Mekân" modern zamanlara özgü içi boş bir kavramsal kalıp, soyut bir kategori/kavramdır. İnsanlık tarihinin modern öncesi ve hele en eski dönemlerinde bu soyutlamanın varlığına pek de gerek duyulmamıştır.

> Özetle “mekân” dediğimizde, kabaca Ortaçağların sonunda ortaya çıkmaya başlayan yeni bir dil dünyasında “şeyler”in nesneleşerek, ağırlıkla resim ve sayıların diliyle temsil edilmeye başlandığı yakın dönemlerin ürünü bir kategoriden söz etmekteyiz.

Bu açıklamalara baktığımız zaman mekân algısının, mekânın özellikle sayılar ve geometri ile ilgili olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Soyut bir mekân anlayışı modernite ile birlikte ortaya çıkmıştır. Sanayi devrimi ile seri üretimin artması ve hızlı tüketimin yoğunlaşması, mimari tasarımları ve proje uygulamalarını da derinden etkilemiştir. Mimarinin çevreden kopması, özellikle insan faktörünün tasarımda göz ardı edilmesi mekân anlayışı ile ilgili tartışmalara sebep olmuştur.

2.1.2 “Yer” : Mekân – Beden – Zihin

“Yer” kartezyen felsefeye dayalı fiziksel –matematiksel mekân anlayışına göre yalnızca bir şeyin konumlandığı, anlamdan bağımsız bir işaret noktasıdır. Görüngübilimsel mekân anlayışına göre yer, insan algısına bağlı kavramsallaştırılmış fenomonolojik mekândır. Bir şeyin konumlandığı bir olay veya etkinliğin meydana geldiği, sınırlandırılmış mekândır, (evimin ya da okulumun bulunduğu yerler, suç mahali, bayram yeri, vb.) bir adrestir ve bu boyut insanın mekânsal kimliğini oluşturmaktadır. Böylece yer, öznenin bakışına göre mekânsal farklılığa işaret eder.

Mekân bir içerendir; ölçülebilir bir boşluktur. Mekânın yer haline dönüşebilmesi için ona insan ilişkisini ve insan eylemini eklememiz gerekmektedir. Bu sebeple “yer” kavramında en önemli faktör insandır. Yer, işlev yüklü, dolu ve somut bir mekândır.

Bu bölümde yer kavramı fenomenolojik mekân anlayışıyla değerlendirilerek, insan deneyimini öne süren düşünceler çerçevesinde incelenecektir. Bu açıdan ilk olarak fenomenolojiden kısaca bahsedilecektir.

Fenomenolojinin kurucusu Edmund Hussrel’dir. Husserl, mekâna hareket kavramını kazandırarak fenomenolojik kavramın çekirdeğini oluşturmuştur. Harekete bağlı yer

kavramına odaklanmıştır. Deviren [7; 2001] Husserl'ın yer ve hareket söylemini şu şekilde aktarmaktadır [7; Husserl,1962, Deviren, 2001 s.19]:

> Yer, kinestetik yoluyla gerçekleştirilir, ki bu gerçeklikte yerin karakteri optimal olarak deneyimlenir.

Böylece hareket ve deneyim yerin aktif bir parçası haline gelmiştir. Husserl'in görüngübilim anlayışı, başta Heidegger olmak üzere, Merlau –Ponty, Gaston Bachelard gibi düşünürleri etkilemiş ve çalışmalarına kaynaklık etmiştir.

Fenomenolojiden etkilenmiş olan yer kavramının başlıca savunucusu olarak kabul edilmekte olan Heidegger yer, yerin anlamı ve insan deneyimi üzerine çalışmalar yapmıştır. Heidegger yerin varlığının ancak beden aracılığı ile gerçekleşebileceğini belirtir. Beden hareket aracılığı ile mekânla ilişki kurar ve yeri var eder. Heidegger'in *İnşa Etmek, İskân Etmek, Düşünmek*[2] başlıklı metni yer kavramı ve yer-insan ilişkisi açısından önem taşımaktadır. Nalbantoğlu [6; 2008], Heidegger'in bir ırmağın iki yakasını birleştiren köprü örneğini bize aktarmaktadır [6; Nalbantoğlu, 2008, s.94] :

> Bir ırmağın bir yakasından ötekisine çekilen bir köprü, artık onu tasarlayanlar ve inşa edenlerden bağımsız bir 'şey' olarak aslında gökyüzü ile yeryüzünü ölümlüler ile kutsal olanları çevresinde toplar, bu dörtlüyü bir araya getirir. Bunu gerçekleştirirken de söz konusu bir araya gelişin gerçekleştiği 'yer'i sağlamış olur. Bunun anlamı şudur: Köprü önceden var olan bir yere gelmemekte, tersine o yeri yaratmaktadır. Kendilerince yer tutan tüm şeyler de benzer biçimde mekânların oluşmasına izin verirler. Dahası, almanca "Raum" sözcüğü de eski anlamıyla yerleşmek ve barınmak üzere temizlenen, serbest kılınan ve böylelikle sınırları da oluşan yerleri anlatmak için kullanılmıştır. Sınır dedikleri de bir şeyin dışında gidip dayanıp durduğu bir nokta değil tam tersine bir şeyin olagelişinin başladığı çevren

[2] *Bauen Wohnen Denken (İnşa etmek, iskan etmek, düşünmek)* başlıklı Heidegger'in 5 Ağustos 1951 tarihinde "İnsan ve Mekân" konulu II. Darmstadt Kolokyumu'nda sunduğu metindir.

> çizgisidir. Mekân dedikleri de işte böyle söz gelimi bir köprünün yer tutmasıyla oluşur. Bu yüzden mekânların varlığı yerlerin varlığı ile mümkündür; yoksa genel geçer kabul gören şablonun ön gördüğü soyut bir 'mekan'dan edinmezler varlıklarını.

Yer ile mekân arasındaki ilişki, insan ve mekân arasındaki ilişkiyi ön plana çıkarmaktadır.[3] Her mekân oluşumu bir yer meydana getirir. Kullanım ve deneyim yoluyla algılanır. Köprü inşa edildikten sonra artık orası insanların zihninde bir köprü yeri olarak anılacaktır. Mekânlar da varlıklarını yerler aracılığı ile devam ettirebilirler. İnsanın zihninde artık orası köprü yeri olarak işlenmiştir, mekân kullanımı devam ettiği sürece varlığını koruyacaktır.

Fenomenolojinin mimarlık kuramındaki en önemli etkisi, Schulz'un "yer"e ilişkin yapmış olduğu çalışmalarında gözlemlenmektedir.

"Genius loci"yi-Antik Roma düşüncesindeki her varlığın özü ve koruyucu ruhu olduğuna inanılan, "yerin ruhu" olarak çevrilen- yerin insan algısına bağlı zihinde oluşturmuş olduğu atmosferi yeniden yorumlamıştır. Bu ruhun, insanların ve yerlerin doğumlarından ölümlerine kadar karakterlerini ve niteliklerini belirlediği düşünülmektedir.[1; Koçyiğit, 2007]

Semra Aydınlı [8; 2003], Schulz'un "yer" kavramına olan yaklaşımını şu şekilde açıklamıştır:[8; Aydınlı, 2013,s.57]

> Norberg-Schulz, "yer"in ruhu kavramı ile mekânı "yer"e dönüştüren dinamikleri, karşıt kavramlar arasında oluşan gerilimle açıklar; Heidegger'in mimarlık üzerine etkisi konusunda yeni bir tartışma açar; mimarlığın sorgulama alanını çok katmanlı anlam strüktürleriyle zenginleştirir.

Schulz'a [9; 1980] göre "yer", çevrenin somut olarak ifadesidir. Yerden bağımsız olarak herhangi bir olayın veya eylemin anlamlı olması düşünülemez. Yer, soyut konum ya da mahalden daha fazlasını ifade eder. Yerin, çevresel karakteri malzeme, biçim, doku, renk gibi

[3]Yerin boyutları konu başlığı altında; Heidegger'ın İnşa etmek, iskân etmek, düşünmek üzerine ürettiği düşünceleri ayrıntılı olarak aktarılacaktır.

insan algısına bağlı somut şeylerin toplamından elde edilir. Yer, çevresel karakter ve anlam bütünlüğüdür. Bu sebeple yer, soyut mekânsal ilişkilerden daha fazlasıdır. [9; Schulz, 1980]

Schulz'un "yerin ruhu" gibi bir tanımı mitsel bir kavramı mimarlık kuramına dahil etmeye çalışmasının nedenini Koçyiğit [1;2007], şu şekilde aktarmaktadır [Koçyiğit, 2007, s.46];

> Modern mimarlığın, kendi deyişiyle ikamet etmeye olanak tanımayan yani insanın yaşadığı yer karşı aidiyet duygusunu ortadan kaldıran diagramatik ve işlevselci çevreler ürettiği yönündeki eleştirisi ile bağlantılıdır.

Schulz'un üzerinde özellikle durmuş olduğu mimari ürün ile insan ilişkisinin anlamı mekânı yer haline getirmek için gereklidir. Nalbantoğlu'nun aktarmış olduğuna göre Heidegger şöyle söylemiştir [6; Nalbantoğlu, 2008, s.91]:

> Mimar fantezisi bile, inşa edilsin ya da edilmesin, düşünülen, tasarlanan binayı ister istemez çevresi içinde düşünmektir. (sarandünya; manzara) Bu ille de bir açıklama gerektirmez; fenomenolojik olarak görülmesi yeter.

Mimarlık eleştirmeni Gaston Bachelard *"The Poetics of Space"*te *(Mekânın Poetikası)* dünya olarak "ev"i betimleyerek mekân kavramının anlaşılmasına olanak tanımıştır. Mekânın zaman ve zihin tarafından nasıl dondurulduğunu, katılaştığını; ev, tavanarası, çekmece, dolap, sandıklar, yuva, köşe gibi kavramlar üzerinden analiz etmektedir.

Bachelard da Heidegger ve Schulz gibi fenomenolojik yaklaşımın savunucusudur. Fiziksel mekândansa, deneyimle varlık bulan yeri savunmaktadır. Evin bizim dünya köşemiz, ilk evrenimiz olduğunu söylemektedir. Ona göre içinde yaşanmış bir ev, geometrik mekânı aşar. Yer, salt fiziksel bir nesne değildir, anı oluşumuna zemin hazırlayan önemli bir alandır.

Bachelard mekân, yer ve insan ilişkisi ile ilgili olarak şunları dile getirmektedir [10; Bachelard, 2008,s.79]:

> Evin ilk baştaki gerçekliği görülür ve elle tutulabilirdir. İyi yontulmuş taşlardan, iyi çatılmış bir iskeletten oluşmuştur. Eve düz çizgi egemendir. Kendi bilgeliğinin, kendi dengesinin mührünü basmıştır eve. Böyle bir geometrik nesnenin insan bedenini, insan ruhunu buyur eden metaforlara direnmesi gerekirdi fakat ev bir gevşeme ve bir içsellik mekânı olarak içselliği yoğunlaştırması ve koruması gereken bir mekân olarak kabul edilir edilmez hemen insani olana taşınır. Böylece önümüzde, her türlü akılsallığın dışında düşsellik alanı açılır.

Hayal güncünün üzerine yoğunlaşan Bachelard anıları mekân içerisinde yaşatır ve mekân anılarla ve düşlerle sağlamlaşır. Bachelard'a göre evin iç mekân düzenlemesi, homojen bir "yer"i yansıtmaz. Yer, öznenin düşlerindeki, rüyalarındaki ve anılardaki yerlerin birleşimidir. Bachelard, tavan arası ile bodrumun yer olarak farklı anlamlar taşıdığını düşünür. Tavan arasını akla uygun, entelekt bir yer, bodrumu ise, şuursuzluğun-bilinçaltının ve karanlığın yeri şeklinde betimler [11; Gürkaş, 2010].

Yer ile ilgili fikir geliştiren bir başka fenomenolog, düşünür Maurice Merleau Ponty'nin düşüncesinin ana temasını da özne ve nesne ikiliği oluşturmaktadır. Ponty bedeni, algılayan, algılanan ve algıladıklarını farkında olan bir nesne olarak ifade eder. [2; Ponty, 2005] Gürkaş, Ponty'nin bu konudaki fikrini şu şekilde aktarır [12; Gürkaş, 2012, s.8]:

> Bedenler hem özne hem de nesnedir. Çünkü "başkası"nın bedeni, benim için herhangi bir nesne değil, bir kültür nesnesidir. Tıpkı benim bedenimin başkası için olduğu gibi. Başkalarıyla her şeyden önce bu anlamda bir beden olarak karşılaşırız. Bu anlamda beden, okuyup anlamlandırılması gereken bir kitap gibidir. Buna göre, başkası, başka bir bedene sahip olan bir bendir.

Böyle bakıldığı zaman, beden hem fiziksel mekân ile hem de öznel kurgulanmış mekân (yer) ile ilişki kuran bir araçtır. Mekân bedenler vasıtasıyla algılanır ve deneyimlenir. İnsanın bedensiz var olamayacağı bir gerçek ise bedensiz de bir mekân olamaz. Mekân bedene

bağımlıdır. Zengin [13; 2003], Merleau Ponty'nin mekân ve bedenle ilgili fikrini şu şekilde açıklar [13; Zengin, 2003,s.142]:

> Bedenli oluşumuz dünyada olmamızın imkânıdır. Dahası dünyanın bizde oluşu da beden üzerinden mümkün olur. Bu oluş, kâh büzüşüp dünyayı içeriye alarak kâh açılıp dünyayı içine çıkararak gerçekleşir. Merlaau-Ponty bedenin dünyayı canlandırdığını onu içerden beslediğini ve dünya ile birlikte bir dizge oluşturduğunu söyler.

Mekân da bedenlerin varoluşuyla şekillenir. Mekân ve varoluş karşılıklı olarak birbirini besler. Özne varoluşu gereği bulunduğu mekânı kendi tekrar yorumlayarak yaşam alanı haline dönüştürür ve sürekli yenilerinin oluşumuna sebep olarak devingen bir yapının oluşumunu sağlar. Nalbantoğlu bu konu ile ilgili olarak Heidegger'in şu sözlerini aktarmaktadır [6; Nalbantoğlu, 2008, s.98]:

> İnsan Da sein'ın[4] içinde saçıldığı dil, dünyada şeylerle ve hem cinsleriyle olan ilişkisi içinde yer tutan ve yegâne ölümlü canlı sıfatıyla her zaman önceden kendince oluşturulup biçimlendirilen mekânda, hem o mekânı yeniden yoğurur ve döşer, hem de yenilerinin oluşmasına, serimlenişine vesile olur.

Farklı kuramcıların mekân-yer-beden ve zihin ile ilgili yapmış oldukları kavramsallaştırmaların irdelenmesi sonucunda "yer"in oluşmasının öncülü olan mekânın somut olarak beden ve de bedene bağlı olarak soyut olarak zihin ile ilişkisinin "yer"i oluşturmada en önemli unsur olduğu tespit edilmiştir. Öyle ki, mekân ona sunulan bedeni ve o ana kadar sahip olduğu bellek ile zihni kendine uydurmak isterken, beden ve zihin ona sunulan mekânın düzenine ya uyma ya da onu bozma eğilimindedir. Bu ikilik çalışmanın devamında açıklanacak olan zaman

[4]Da sein; Almanca varoluş anlamına gelen ve Martin Heidegger tarafından Varlık ve Zaman adlı eserinde kullanılan bir terimdir.

faktörü ile devingen bir süreç haline gelecek ve faktörlerden biri veya birkaçı eksilene kadar süreklilik devam edecektir. Sonuç ne olursa olsun, aralarındaki bu ilişkilerin ilk başladığı andan itibaren, mekânın "yer" e dönüşüm süreci geri dönüşemez bir şekilde başlamıştır. "Yer" için ortaya konulan başat unsurların irdelenmesinin, tezin çalışma konusu olan "yer-olmayan" kavramının açıklanmasında önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu bölümde "yer" kavramını açıklayabilmek adına tez kapsamında farklı disiplinlerden çeşitli bilim adamlarının görüşlerine yer verilmiştir. "Yer"e dair ortaya konan fikirlerin açıklanmasında yardımcı olacağı düşünülerek, çizelge 2.2'de bu bölümde fikirlerine yer verilmiş olan düşünürlerin görüşlerini içeren bir tablo hazırlanmıştır.

Çizelge 2. 2“Yer”: Mekân – Beden - Zihin

2.2 Zaman – Mekân Algısının Dönüşümünün “Yer” Kavramına Etkisi

Birbirinden farklı çok çeşitli faktörlerden etkilenen “yer” kavramı, teknoloji, ağ toplumu, küreselleşme gibi olgularla birlikte bilgisayar destekli tasarımın da gelişmesiyle evrilmekte, “yer” ve bağlam kavrayışının değişmesiyle, “yer”in tasarım sürecindeki etkisi giderek önemini yitirmektedir. Bağlamdan kopuk olma ve “yer”den bağımsız olabilme ön plana çıkmaktadır. “Yer” in süregelen ve halen devam eden bu değişim sürecini incelemek için “yer” kavramı sonrasında geliştirilen kavram ve kavramsallaştırmalara ilerleyen bölümde yer verilecektir.

2.2.1 "Yer Olmayan"ın Ortaya Çıkışı

Globalizasyon ile birlikte ortaya çıkan bağlamdan kopuk olma, mimarideki çeşitliliğin giderek azalarak tektipleşmeye başlamış olması, "yer" ile ilintili niteliklerin mimari tasarım bağlamındaki öneminin giderek azalmasına neden olmaktadır. Gelişmekte olan yeni yapı tiplerinin ve ağırlıklı olarak tüketimin gerçekleştiği mekânların "yer" olma özelliklerini taşımadığı düşünülmektedir. Çalışmanın devamında "yer" olma niteliği taşımadığı düşünülen olgulardan bahsedilecektir.

"Yer- olmayan" kavramını ilk ortaya atan kişi Augé'dir. *Non-lieux:Introduction a une antropologie de supermodernite (Yer Olmayanlar Üstmodernliğin Antropolojisine Giriş)* kitabında iki farklı mekan tanımı yapar ve bu mekanları "antopolojik yer" ve "yer-olmayan" olarak tanımlar. Augé'nin yeni mekân tipolojisi için öne sürdüğü "yer olmayan" önermesinden önce, Augé'nin "yer" kavramı ele alınacaktır.

2.2.1.1 Antropolojik Yer

Augé, yerin varoluşunu antropolojik olarak tanımlar ve mekânın üç ortak özelliği olduğunu, bunların da kimlik, tarihsellik ve ilişkisellik olması gerektiğini belirtir. Augé'ye göre bu üç özelliği içeren mekân "yer" olarak olarak ifade edilir. Bu özellikleri içermeyen mekân ise "yer olmayan" olarak nitelendirilir [4; Augé, 1997].

Augé antropolojik yer tanımlamasında De Certeau'nun mekân ve "yer" kavramlarından beslenerek, "yer"in karşıtı olan *"yer-olmayan"*ı tartışır. Augé, Certeau'nun "yer" kavramının temelini oluşturan düşünceyi şu şekilde açıklıyor [4; Augé, 1997,s.60]:

> Doğumun ve yaşamın düzeni içinde, özel "yer"in de, mutlak bireyselliğin de, hem tanımlanması hem de düşünülmesi zordur. Michel De Certeau, hangisi olursa olsun, "yer"de "öğelerin birlikte varolma ilişkileri içinde paylaştırılmış oldukları" düzeni görmekte ve iki şeyin aynı alanı işgal etmelerini dışlasa ve yerin her bir öğesinin, özel bir "yörede", ötekilerin yanında olduğunu kabul etse bile, "yer"i "anlık konumlar tasarımı" olarak tanımlamaktadır.

Augé, bireyin kendisini çevresindekilerle birlikte aynı alan üzerinde olacak şekilde konumlandırdığını ifade eder. Bu da yerin kimlikli ve ilişkisel olmasını doğurur. Yerin üçüncü özelliği olduğunu savunduğu tarihselliği şöyle tarif eder [4; Augé, 1997,s.61];

> Antropolojik yerin sakini, tarihin içinde yaşar, tarih yapmaz.

Augé'nin antropolojik "yer" tanımına göre, söz konusu "yer" öncelikle geometrik olmalıdır. Geometri terimleriyle üç basit uzamsal yol olan çizgi, çizgilerin kesişmesi ve kesişme noktalarını metafor olarak kullanır. Buna göre, çizgiler güzergahlar ve insanlar bir "yer"den diğerine ulaştıran yollar ve akslardır. Bu yollar ve aksların kesişimi de toplanma alanları, pazar yerleri gibi kamusal alanları ifade eder [14; İl, 2005].

Augé'nin tanımladığı antropolojik "yer", deneyimleyenler için içselleştirilir ve anlam taşırken, gözlemleyenler için de anlaşılırlığın bir aracı olmuştur. Antropolojik "yer"in özelliklerini, anlamın "yer" üzerindeki göstergesinin tanımladığını söyler. Her yeni yol, güzergah, aks, tekrarlanan veya yeniden üretilen her yeni ritüel bu anlamın güçlenip doğrulanmasını sağlamaktadır. [14; İl, 2005]

"Yer" deneyimi zamana bağlıdır ve bellek ile ilintilidir. Çünkü, bir alanın "yer" olabilmesi için süregiden ve yinelenen karşılaşmalar, kompleks kesişimler ve birleşimler yoluyla belleklerde kurulması gerekmektedir.

2.2.1.2 Yer olmayanlar

"Yer" kavramı, küreselleşme ve kapitalist sistemin gelişimi ve değişiminden etkilenir. Mekânın kapitalist sistemin gereklilikleri doğrultusunda niceliksel değerlerinin ön plana çıkması, bulunduğu yer ve coğrafyayla bağlarının gevşemesi, modern zamanlara özgü bir mekân kavramı olarak kendisini göstermektedir. Kapitalist üretim biçimleriyle nicelleşen mekân; niceliksel değerler ile ifade edilmektedir. "Yer olmayan" kapitalist üretimle doğrudan bağlantılıdır. Marc Augé, ileri sürmüş olduğu çağdaş kapitalist sistemin ve küreselleşmenin etkisiyle yeni mekân tipolojisi olarak tanımladığı yer olmayan kavramını şu şekilde tanımlamaktadır [4; Augé, 1997, s.85]:

> Eğer bir yer, kimlikleyici / özdeşleyici, ilişkisel ve tarihsel olarak tanımlanabilirse, kimlikyeyici / özdeşleyici olarak da ilişkisel olarak da, tarihsel olarak da tanımlanamayan bir uzamı, bir "yer-olmayan"ı tanımlayacaktır.

Augé, süper/üstmodernliğin "yer olmayan" ürettiğini ileri sürer ve ilk olarak yer olmayanın oluşmasına sebep olan üstmodernliğin dünyasını tarifler. Augé üstmodernliği şu şekilde ifade etmektedir [4; Augé, 1997, s.86]:

> Klinikte dünyaya gelinen ve hastane de ölünen, geçiş noktaları ve geçici uğraşların (otel zincirleri, eğlenşilen mekânlar, tatil köyleri, mülteci kampları, yıkımın ya da yozlaştırıcı sürekliliğin pençesindeki gecekondu mahalleleri) ya gösterişli ya da insani olmayan kipsellikler halinde çoğaldıkları, aynı zamanda yaşanan mekânlar da olan ulaşım araçlarının girift bir şebeke halinde geliştikleri, geniş alanlara, bankamatiklere ve kredi kartlarına alışkın kişinin "dilsiz" tecimin jestleriyle yeniden tanıştığı bir dünya.

Toplumsal ilişkilerin; yüz-yüze, organik bir şekilde geliştiği "yer"lerin tersine, bireyin "yer-olmayan" içindeki çevresiyle bağını kuran şey, yazılı sözcüklerden hatta metinlerden geçmektedir. Tanyeli'ye göre yer olmayanlar insani davranışlar ve toplumsal diyaloglar için epey az zemin sağlarlar; içlerindeki insani varoluşu büyük oranda yazılı yönerge ve direktiflerle güderler.[15; Tanyeli, 2012] Toplumsal ve sosyal ilişkinin zayıflaması insanı bireyselleştirir ortak paylaşımları azaltır. Yer olmayan özneyi yalnızlığa iter, ilişki kurması için bir ortam oluşturmaz.Augé "yer-olmayan"ın özne üzerindeki etkisinden bahsederken bunu şöyle dile getirir [4; Augé, 1997, s.112]:

> "Yer-olmayan"ın uzamı ne özel kimlik ne de ilişki, ama yalnızlık ve benzeşim yaratır.

Üstmodernligin “yer olmayan”ları, kendilerini ikon, buyruk ya da metinlerle tanımlamaktadırlar. Duruma göre ögütleyici (“sağ şeridi izleyin”), yasaklayıcı (“sigara içmek yasaktır”) ya da bilgilendirici (…bölgesine giriyorsunuz) tarzda dile gelen buyruk, gündelik hayatın pratiklerine müdahalede bulunmaktadır. Augé bu konuyu söyle örneklemektedir [4; Augé, 1997, s.104]:

> Bireyler, tabelalar, ekranlar, afişler tarafından taşınan mesajların arkasından, mevcudiyeti müphem bir şekilde fark edilen ya da kendini açıkça olumlayan (“Bu yol, yol il idaresi tarafından yaptırılmaktadır.”) “tüzel” kişiler ya da kurumlardan (havalimanları, uçak şirketleri, belediyeler…) başkaca sözceleyeni bulunmayan metinler aracılığıyla, etkileşim içinde olmakla yükümlüdürler.

Yer-olmayan eskimez, zaman hareketin içinde hep sabittir, anı biriktirmez ve onunla ilişki kurulamaz. Orada zamanı belirlenmiş ilişkiler gerçekleşmektedir. (Havaalanı, süpermarket, alışveriş merkezi, tatil köyü, metro istasyonu…)

> “Yer-olmayan”, muhtemelen gösteri ögesine, yani çoğu kez çağrıştırıcı metinlere dönüştürülmüş olan tarihe de yer vermez. Orada şimdiki anın ivediliği ve güncelliği sürmektedir. [4; Augé, 1997, s.51]

Yer-olmayanlar şimdiki zamanın içinde yaşanırlar. Mesafelerin, uçağın kat ettiği yolun dakika olarak kaydedildiği bir ekran üzerinde maddeleşen şimdiki zamandır. Kapitalizmin, kitlesel üretim, kitlesel tüketim, homojenleştirme, işlevsizleştirme, kültürel ve politik anlamda içeriksizleştirme ve gündelik hayatı bu yönde değiştirme özellikleri, yer-olmayanın zaman akısını belirlemektedir. Auge, “yer olmayan”ın zaman kavrayışını söyle tanımlamaktadır [4; Augé, 1997, s.94]:

> Her şey, sanki uzam zaman tarafından yeniden ele geçirilmiş gibi, sanki her bireysel tarih gerekçelerini, sözcüklerini ve imgelerini şimdiki zamana ait ve

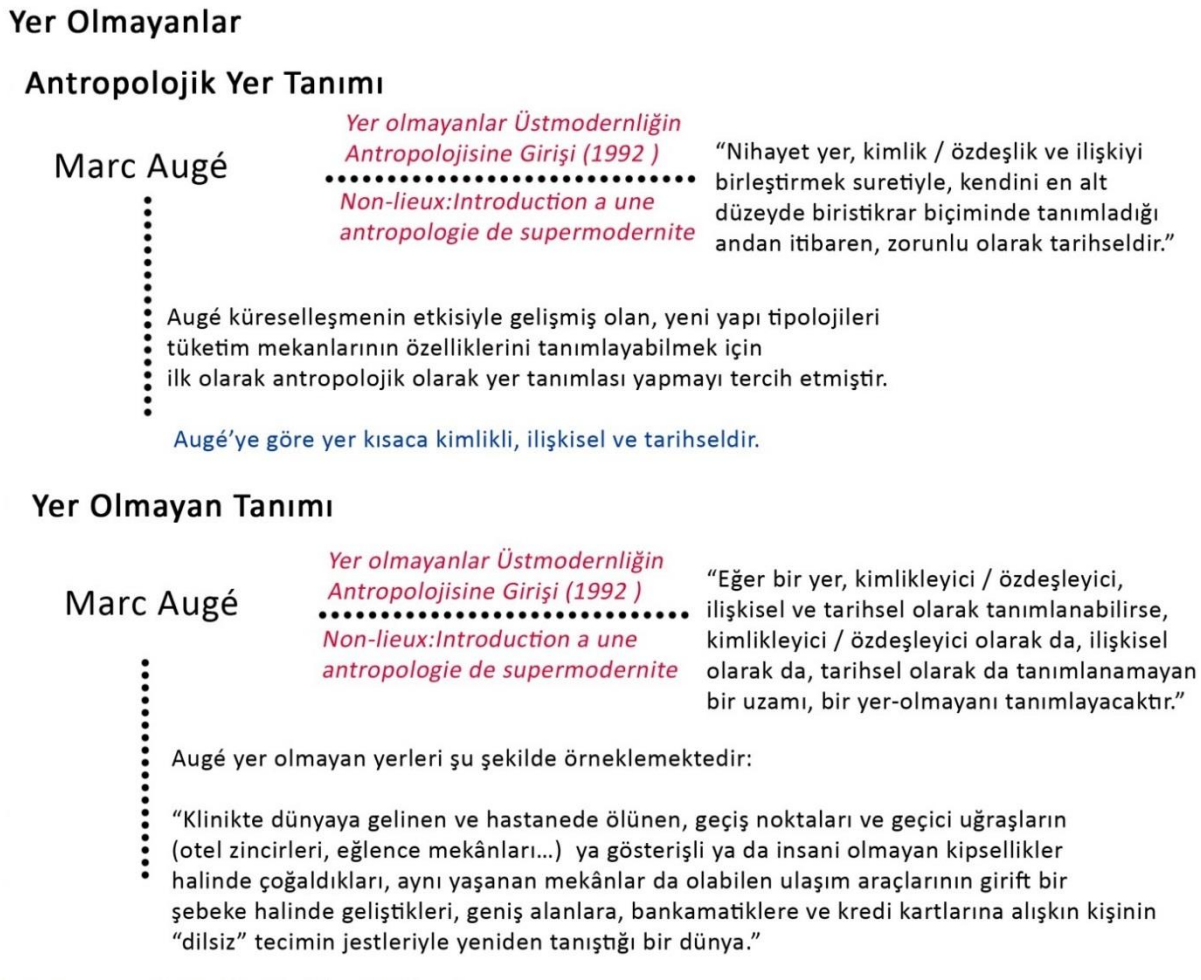
ardı arkası kesilmez bir tarihin tükenmez stokunun içinden devşiriyormuş gibi cereyan etmektedir.

"Yer-olmayan" zamana ilişkin deneyim olanağı vermemektedir. Bu mekânlar dış ortamdan kendini soyutladığı için gün içindeki zaman dilimlerinin -sabah, öğle, aksam- etkilerini barındırmazlar. Orada her an birbirine denktir. "Yer olmayan", kendi bünyesinde gerçekleşen değişimleri okumaya olanak vermez. O her an güncellenmiş olmak durumundadır; tarihselleşemez. İşlev göremeyecek hale geldiğinde yenilenir. Değişip dönüşmez; her an yeni olmak durumundadır.

"Yer-olmayan" olarak tanımlanmış olan mekânlar ile ilgili söylemler, yapılar ile ilgili bazı niteliklerin anlaşılmasını sağlamaktadır. Örneğin bu mekanlar büyük, steril, güvenli, dış ortamın her türlü tanımsız ve olumsuz etkisinden soyutlanmıştır. Dış dünya ile aralarında kalın bir mekânsal sınır oluşturmuşlardır.

Bu bölümde yer üzerine gelişen Augé'nin antropolojik yer ve yer olmayan kavramları incelenmiştir. Bu incelemede küreselleşme ve kapitalist sistemin mimari tasarım ve mekân tipolojisine etkisi açık ve net olarak görülmektedir. Yer olmayan kavramının ele alındığı bu bölümde Augé'nin görüşleri Çizelge 2.3'deki şema ile aktarılmaktadır.

Çizelge 2. 3 Yer Olmayanlar

2.2.2 "Zaman – Mekân Sıkışması"

Zaman – Mekân sıkışması, David Harvey'in teknolojinin özellikle ulaşım ve iletişim alanlarında gelişimiyle, dünyanın gidererek küçüldüğünü, beden için mekânsal engellerin ortadan kaldırıldığını ve bedenin kısa zaman içerisinde daha fazla deneyim yaşamasına imkân sağladığını aktarmak için kullanmış olduğu bir tabirdir.

Harvey, içinde bulunduğumuz süreçte mekânın, zaman aracılığı ile yok edilmekte olduğunu söylemektedir. Bunun mekânın önemini azaltmadığını, tam tersine kapitalizmin işine yarar sağlayabilmesi için yere ait özelliklerin daha fazla önemsendiğini belirtmektedir. Mekâna ait engeller azalıp, yerler ve bağlamları giderek birbirlerine benzeseler de yerlerin kendilerine ait özellikleri ve bağlamsal farklılıkları ön plana çıkmaktadır. Harvey'in *zaman-mekân sıkışması*

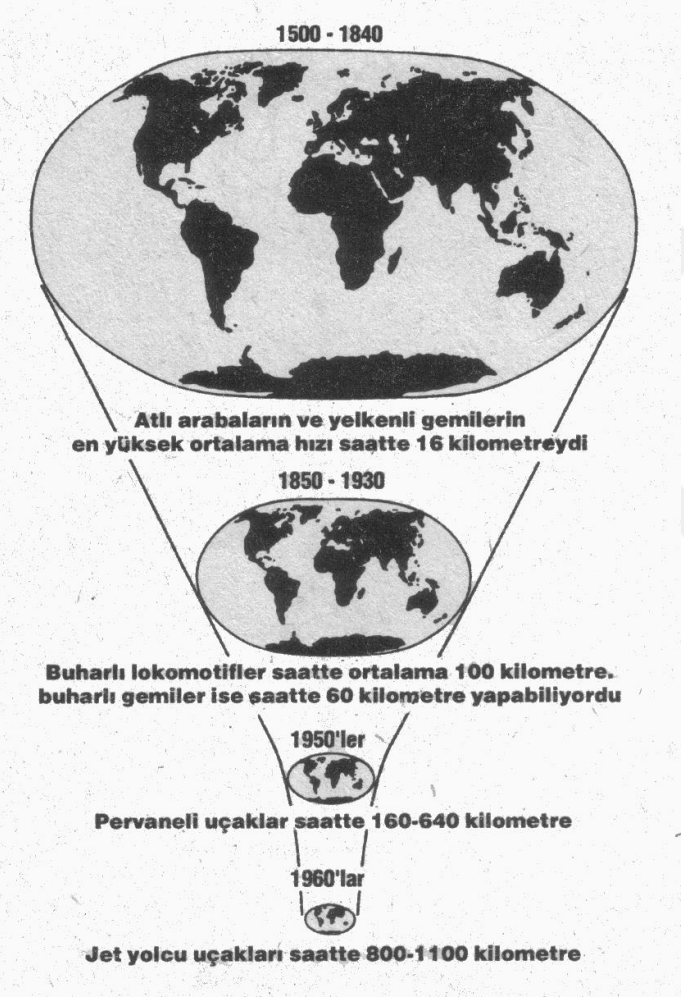
tam da bu noktada önem kazanmaktadır ve bu terimle ifade etmek istediğini şöyle anlatmaktadır [3; Harvey, 2010,s.270]:

> Mekân ve zamanın nesnel niteliklerinde öylesine devrimci değişimler olur ki, dünyayı görüş tarzımızı, bazen çok köklü biçimlerde, değiştirmek zorunda kalırız. 'Sıkışma' terimini kullanıyorum, çünkü bir yandan kapitalizmin tarihine hayatın hızının artışı damgasını vururken, bir yandan da mekânsal engellerin dünya sanki üzerimize çökecekmişçesine aşıldığını sağlam biçimde iddia etmenin mümkün olduğunu düşünüyorum.

Harvey'e göre kapitalist sisteminin etkisi, üretimin hız kazanmasından dolayı sosyal ve gündelik hayatı etkilemiştir. Zamanın parayı temsil ettiği bu dönemde, mekânsal engellerin kaldırılması tüm dünya düzleminde değişime ve dönüşüme sebebiyet vermiştir. İletişim ve ulaşım araçlarının etkisiyle dünya daha küçük bir yer haline gelerek küresel bir Pazar yaratılmıştır. Birbirinden haberiz olan üretici ve tüketiciler birbiriyle daha kolay iletişime geçme imkânı sağlamıştır. Bu değişim ve dönüşüm sadece ekonomik bir gelişim ve değişim olarak tanımlamak eksik bir tanım olacaktır. Tüm bu değişimin etkileri gündelik hayat içerisinde bireysel ve toplumsal kimliği ve kültürü üzerinde olmuştur. Koçyiğit, Harvey'in sözleriyle zaman-mekân sıkışmasını şu şekilde aktarmaktadır [1; Harvey, 1990, Koçyiğit, 2007, s. 171]:

> Zaman ve mekân tanımı; bireysel ya da toplu kimlik yaratımı açısından temel bir önem taşımaktadır. Kimliğimizi, sırtımızı güvenilir zaman-mekân koordinatlarına dayayarak tanımlarız; ama bu koordinatlar kaydığında ya da güvenilir olma özelliğini yitirdiğinde kim olduğumuzu tanımlamamız güçleşir. Çoğunun söylediğinin tersine özne "ölmedi" ama kesinlikle dayanaklarını yitirdi. Dünya olaylarının zaman ve mekânında kayma meydana geldiği ve dünyaya ilişkin konumumuz değiştiği için kimliğimizi yeniden kurma arayışı içindeyiz. Uluslararası borsacılığın ve küresel ticaretin hakim olduğu bugünün dünyası, dünyada üretilen ürünlere ve farklı mekanlara erişebilirliğimizdeki hızlı değişim (kitle turizminin

yaygınlaşması, uzaklık engelinin kalmaması) modadaki ve yaşam tarzlarındaki değişmeler, insanların değerleri ve zaman-mekan içinde başkalarıyla kurdukları ilişkiler gibi temel konularda öyle büyük bir belirsizlik ve kişisel güvensizlik yarattı ki yaşananların böylesine yoğunlaşmasına zaman-mekan sıkışması denilebilir.

Şekil 2. 1 Ulaşım alanında "mekânı zaman aracılığıyla ortadan kaldıran" gelişmeler sonucunda küçülen dünya haritası [3; Harvey, 2010, s.271]

Zaman kapitalist düzen içerisinde verimliliği temsil eden bir olgu haline dönüşmüştür. Dünyanın ortak bir küresel pazara dönüşmesi, ekonomik rekabetin artması seri üretimin yoğunlaşmasına ve imalat süresinin kısaltılmasına sebebiyet vermiştir. Bu pazar içerisinde zaman kavramı, para ile özdeşleştirilmiştir. Vakit – nakittir anlayışının oluşumunu sebep olmuştur. Modern insanın teknolojik gelişimin etkisiyle dünya üzerinde alışveriş

yapamayacağı veya ulaşamayacağı yer neredeyse kalmamıştır. İletişim ve taşımacılık alanındaki gelişimler ile dünyanın bir ucundan alınan bir ürün iki üç gün içerisinden dünyanın diğer ucuna sahibine ulaştırılabilmektedir. Tüm bu değişimler kişinin gündelik yaşam içerisinde alışkanlıklarını değiştirmekte, dünyanın her yerine ulaşabilmesine imkân sağlamaktadır. Toplumsal üretim ve tüketim alışkanlıklarında değişime ve dünya düzlemi içerisinden kültürel farkların giderek azalmasına sebep olmuştur.

Bu bölümde gelişen teknoloji karşında değişen zaman ve mekân algısı üzerine durulmuştur. Zamanın kapitalist düzen içerisinde paraya karşılık geldiği ve mekânlarında verimin artırılmasına uygun olarak tekrar tasarlandığı belirtilmiştir. Tüm bu değişimler kullanıcının sosyal hayatını, gündelik yaşamını ve toplumsal kültürünü değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Bu değişim ve dönüşüm kişiyi "yer"inden ederek yeni "yer"leri kurmasına itmektedir. Tez kapsamında yeniden "yer"in üretimi üzerine durulacaktır fakat bunun öncesinde "yer"i "yer" yapan unsurların, "yer"in boyutlarının incelenmesi yararlı olacaktır.

Çizelge 2. 4 Zaman-Mekân Sıkışması – David Harvey

David Harvey — *Sosyal Adalet ve Şehir (1973) - Postmodernliğin Durumu (1990)*
Social Justice and The City - The Condition Postmodernity

"Toplumsal mekan, bireyin etrafını çevreleyen mekansal simgeciliğe tepkilerinin, duygu ve tasavvurlarının oluşturduğu bir bütündür. Her kişi öyle görünüyor ki, kendi geometrik sisteminde ördüğü mekansal ilişkiler ağında yaşamaktadır.

"...Mimaride ve dolayısıyla kentte mekanın şekillendirilmesi kültürümüzü simgeler, mevcut toplumsal düzeni simgeler, amaçlarımızı ihtiyaçlarımızı, korkularımızı simgeler."

"Mekân ve zamanın nesnel niteliklerinde öylesine devrimci değişimler olur ki, dünyayı görüş tarzımızı, bazen çok köklü biçimlerde, değiştirmek zorunda kalırız. 'Sıkışma' terimini kullanıyorum, çünkü bir yandan kapitalizmin tarihine hayatın hızının artışı damgasını vururken, bir yandan da mekânsal engellerin dünya sanki üzerimize çökecekmişçesine aşıldığını sağlam biçimde iddia etmenin mümkün olduğunu düşünüyorum. "

2.3 Yerin Boyutları

Çok yönlü bir kavram olarak ele alınan “yer” kavramı, bu bölümde kavramı anlamak ve tanımlamak amacıyla yerin boyutları çerçevesinde ele alınacaktır. Yeri yer yapan faktörler sırasıyla zaman, zemin ve deneyim olarak belirlenmiş ve alt başlıklarda ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Yer ve yere ilişkin olarak tartışılan ve sunulan bu fikirlerin mimari tasarım ve uygulama sürecini etkileyip geliştirme olanağı sunacağı düşünülmektedir.

2.3.1 Zaman

Mekân ve zaman varoluşun temel koşuludur; fakat bu konular üzerine çok az düşünüp, içeriklerini yorumlamadan zaman akışını saniyeler, dakikalar, saatler, günler, aylar, yıllar şeklinde parçalayarak yaşamımıza adapte ederiz. Fizik bilimindeki bu ayrıma rağmen zihnimizdeki zaman kavramı bizi uyarır. Zihinsel zaman diye nitelendirebileceğimiz süreçte keyif aldığımız saatlerin çok hızlı geçip gitmesi, bazen de bulunmak istemediğimiz durum anında saniyelerin uzayıp gitmesi zihinsel zaman algımızın bir sonucudur. Bu durumda insan merkezli bakış açısında zamanın sübjektif olduğu aşikârdır. Deviren’in de aktarmış olduğu gibi von Franz zamanın objektif olmadığını ortaya koymaktadır, bunu da şu şekilde iletmektedir [7; Deviren, 2001, s.88]:

> Klasik batı fiziği fiziksel olayların tüm ölçüm ve tanımlarında, zamanın akışını göstermek için doğrusal bir çizgiyi kullanmıştır. Albert Einstein’la bu anlayışta büyük bir değişim meydana gelmiştir. Einstein, geçici göstergelerin, gözlemcinin konuma bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Gözlemci yüksek hızla hareket ettiğinde, olayla onun gözlemi arasındaki zaman açıklığı, bir olaylar ardışıklığı kurmada problem haline gelmektedir. Yüksek enerji fiziğinde, neredeyse ışık hızındaki nükleer parçacıklar arasında etkileşimler görülmektedir, bu da zamanın tamamıyla bağıl olduğunu kanıtlamaktadır. Objektif bir şey olarak, zaman-mekân koordinat sistemi düşüncesi, artık geçerli değildir. Bu sadece, gözlemci tarafından, kendi özel çevresini tanımlamak için kullanılan bir araçtır.

Bağıl zaman, mekân- zamanın içine yerçekiminin katılmasıyla oluşmaktadır. Kütle, zaman içerisinde bulunduğu mekânı etkileyerek yer çekiminin etkisiyle kıvrımlı bir yapı oluşturmaktadır. Bu kütlenin yoğunluğuna, ağırlığına göre kıvrımlar farklılık göstermektedir. Yer kavramını da bu şekilde açıklamamız yanlış olmaz. Özne mekânı, zaman içerisinde deneyimleyerek yerin oluşumunu sağlayabilir ve bu her deneyimlenen için farklı bir anlam taşıyabilir.[7; Deviren, 2001]

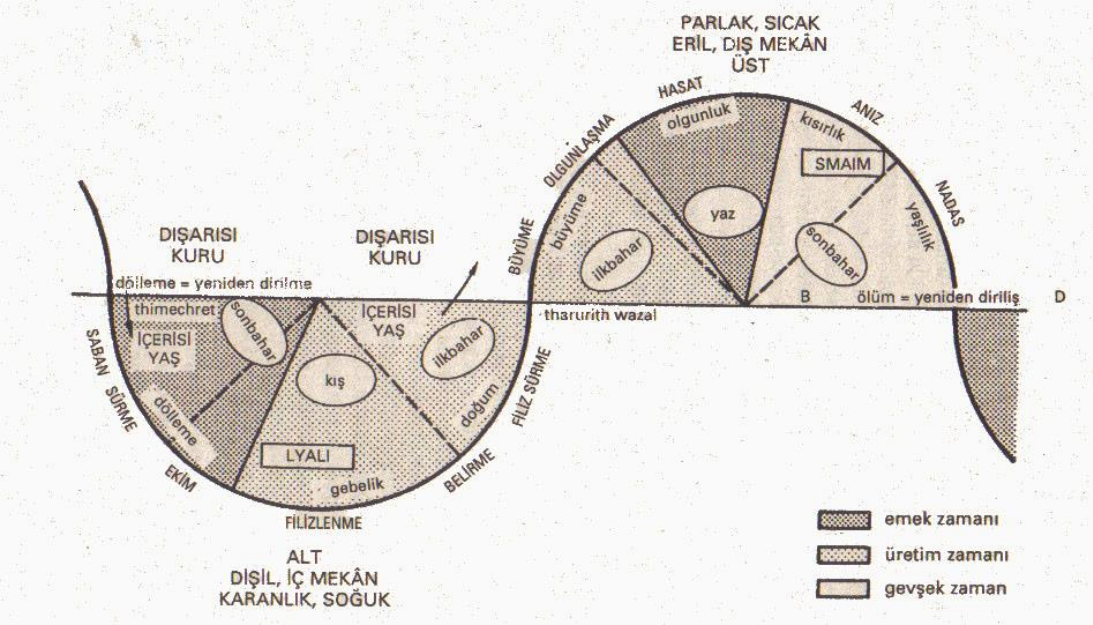
Bu fiziksel çözümlemenin yanı sıra olgusal bir kuramda geliştirilmiştir. Varoluşun, zamana ilişkin niteliğini Heidegger " Varlık ve Zaman" (Being and Time) adlı çalışması ile ortaya koymuştur. Koçyiğit'in aktarmış olduğu metinden alıntılarsak, Heidegger'e göre insanlar asıl olarak zamansaldır ve insan varoluşunun zamansal karakterinde anlamlarını bulurlar. Varlık, kendi zamansal karakterinde ve özellikle de ölüme doğru hareket olgusunda görünür kılınır. Varoluş zorunlu olarak doğum ile ölüm arasındaki, zaman akışını, geçmişi, geleceği ve şimdiyi içermektedir.[1; Koçyiğit, 2007]

Toplumların zaman deneyimi de kişisel zaman deneyiminden farklı değildir. Tarihsel olaylar toplumsal etkinliğe bağlı diğer olaylar ile ilişki kurarak, bunların etkileriyle yeniden yorumlanarak hatırlanır böylelikle toplumsal etkinliğe bağlı olarak çeşitlenir. İnsanın doğumunu, büyümesini, evlenmesini, çocuk sahibi olmasını tanımlayan bir "ailesel zaman"dan bahsedebileceğimiz gibi bir ürünün üretilip tüketilmesi döngüsünü tanımlayan "endüstriyel zaman" dan da bahsedebiliriz. Farklı toplumların (hatta aynı toplumları farklı alt gruplarının) nasıl farklı zaman kavrayışlarına sahip olduğunu şekil 2.2'de açıkça görmekteyiz. Harvey'in aktarmış olduğu metinden alıntılarsak, Bourdieu'ye göre [3; Harvey, 2010,s.242]:

> …ortak pratikler ve gösteriler, beden ile mekân ve zamanın yapılanmış organizasyonu arasındaki diyalektik ilişki aracılığıyla belirlenir.

Nalbantoğlu'da bunu şu şekilde ifade etmektedir [6; Nalbantoğlu, 2008,s.94]:

"…gelecektelikle yüklenen her tür insan tasarımının kendi özge zamanını üretmesi olanaklıdır; dolayısıyla önceden tahmin edilip hesaplanamayacak özge olayın gerçekleşme olasılığını gözardı edemeyiz; yeter ki tasarlanan şey – söz gelimi bir yapı- alışageldik içi boş zaman ve mekân kalıplarının cenderesini zorlayabilsin, herkesin bildiği ritüel zaman-serilerine vb. sıkıştırılmak yerine bir açıklığı oluşmasına, Da-sein'a özgü gelecekteliğin buna katkıda bulunmasına olanak tanıyabilsin."

Şekil 2. 2 Bourdieu' ye göre Berberilerin yıllık takvimi [3; Harvey, 2010,s.243]

Yapılacak işin gerçekleştirilecek eylemin farklı zamanlarda ortaya çıkabilecek sonuçları karar verme sürecini etkiler. Harvey, bu durumu " zaman ufku" kavramıyla tanımlamıştır [3; Harvey, 2010,s.242] :

… bir doğal kaynağın optimal kullanım temposunu belirleyen faiz oranı mı olmalıdır, yoksa çevrecilerin ısrarla savundukları gibi, belirsiz bir geleceğe kadar insan hayatına uygun ekolojik koşulların devamını güvence altına alacak bir sürdürebilir kalkınmayı mı hedeflemeliyiz? Bu tür sorular hepimizi

ilgilendirir. Bir kararın içerdiği zaman ufku, vereceğimiz kararı maddi olarak etkiler.”

Esasında bir yeri tasarlamak, o yerin zamanını da tasarlamak demektir. Diğer yönden bakarsak tasarımda yer kavrayışı mimari ürünün belli bir zamansallığının üstüne o zamansallığı dönüştürmek ona göre pozisyon almak ya da onun bir parçası olmak için inşa edildiğini görmemizi sağlar.

Sonuç olarak, bir doğru üzerinde, eşit aralıklarla bölerek kavramsallaştırılan fiziksel bir zamandan bahseden bir görüş, yaşamın ve düzenin böyle bir kavram ile anlaşılabilir kılındığını belirtir. Diğer zaman bir görüş ise “oluş”u belirten zamandır, insan bilimini ve gerçekliği ancak bu şekilde kavrayabileceğimizi belirtir. Zamanın daha hızlı ve ya daha yavaş aktığını algıladığımız bir zamandan söz edilmektedir. Bu yerlerin tasarlanabilir olması, bu yerler zamanlarının da tasarlanabilir olması demektir. Tek tip, homojen bir mekân kavramı yerine, mekânsal farklılıkları sunan yerlerin tasarlanması böyle bir zaman kavramının tasarlanmasına yardımcı olacaktır.

2.3.2 Zemin

Mekân ve zaman varoluşun vazgeçilmezleridir; fakat mekânın ana temelini oluşturan ise zemindir. Zemin, coğrafyacıların tanımladığı şekilde bir arazi, yeryüzü parçası, dünya belirtmektedir. Dünyada var olan en ufak toprak parçası veya su yüzeyi bizim için bir zemin oluşturmaktadır. Zeminin özellikleri - toprak yüzeyi, girinti ve çıkıntıları, eğimi, yönleri, sınırları - bize bir yer tanımlar. Tüm bu değerler arazinin kimliğini oluşturmaktadır.

Şekil 2. 3 Floransa Çevresi, Toskana – İtalya

Arazi ve arazinin tüm bu özellikleri mimar için birer veri oluşturur. Mimarın görevi tüm bu bilgileri değerlendirerek belirtilen zemin üzerine yapı tasarlamasıdır. Zemin yapının kaynağının oluşturur. Mimar tarafından kurgulanan mekân ve arazi bir bütün olarak yeni bir yer tanımlamaktadır. Tasarlanan mekânın nitelikleri ile beraber yere ikinci bir kimlik kazandırır. Deviren, von Meiss[5]'in konu ile ilgili sözlerini şu şekilde aktarmaktadır [7; von Meiss,1986, Deviren 2001, s.81]:

> Arazi bir yer olarak, her zaman insanlık tarihiyle ilişkilidir. Seçtiğimiz veya bina yapmamız için bize verilen arazi, belki de bunun öncesinde de, kırda veya şehirde bir yerdir. Bu yer, bizim katkımızla, yok edilecek, desteklenecek veya dönüşecektir. Eğer arazi, yerlerin arasındaysa, kendisini gerçekten bir yer olmasa da, en azından gelecekteki yerleşimciler için sonradan bir yer haline gelebilir. Eğer, bir kuruma ev sahipliği yapması düşünülüyorsa, bir yer olarak rolü sosyal bir boyut kazanacaktır. Onu tasarlamadan önce, bırakın, dikkatlice gözleyelim ve tarihi üzerine çalışalım; bu bizim görevimiz ve şansımız, çünkü onun kaynağında, biçimsel strüktüründe ve anlamlarında en güçlü teşvikleri ve tasarım için en zengin malzemeyi buluruz: geometrik çizgileri, kalıntıları, doğanın ve insan gayretlerinin parçalarını…

Her bir mimari tasarım, arazi için tarihsel birer katman oluşturmaktadır. Mimar bir proje geliştirirken projeyi çizmekte olduğu arazi için, ister el değmemiş olsun, ister önceden üzerinde yapı bulunsun, tekrar tekrar mimari planlar geliştirebilir. Zemin üzerine yapılacak her türlü mimari tasarım, mimarın yapı ve araziyle kurduğu ilişki, zamanın ve onun kültürünün bir yansımasıdır. Mimar yapı üzerinden düşünürken ve arazi üzerinde kararlar verirken, fonksiyonel veya sanatsal atmış olduğu her adım yapının kimliğini oluşturur ve tarihini yazar. Tasarlanmış olan bu mekânın içerisine insanın dâhil olması ile deneyimlenen anlamlı bir yer haline gelebilir.

[5] Pierre von Meiss; Akademisyen mimar, "Elements of Architecture From Form to Place" kitabının yazarı.

2.3.3 Deneyim

Varoluşun temelinde yer alan bir nitelik de mekândır. Her türlü yaşamsal faaliyet için mekâna ihtiyaç duyulur. Mekansızlık olasılığı yoktur. Mekân da ancak insan ile var olur ve yaşar. Özne, mekân içerisindeki eylemleri ile mekânla arasında bir bağ kurar. Bu mekânsal ilişki gelişir ve bir anlam kazanır. Mekân, deneyimle tanıdık, anlamlı hale gelerek "yer" e dönüşür. Yer mekânda ve dünyada var olmanın yoludur. Bu bölümde yerin, insanla ve onun deneyimiyle ilgili boyutu ele alınacaktır.

Antik dönemde de mekân, insan ve yer kavramlarının üzerinde durulduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu dönemde varlığı anlatan bir kavram olarak "topos"un kullanıldığı görülmektedir. Aristoteles'in "topos" kavramını Nalbantoğlu şöyle aktarmaktadır [6; Nalbantoğlu, 2008,s.90]:

> ""Topos" sözcüğü aslında Aristoteles'te bir cismin "bir yerde bulunuş "unu (Der Pltaz) ifade etmekte. Ona göre topos'un üç anlamı vardır: 1.topos devingen, uçsuz bucaksız, kavranması zor bir şeydir; 2. sanki bir kap gibi içi doldurulan bir şeydir; yani hem sabit, hem de devingen; 3.bir de mekân (yunanca stadion; Latince spatium) yaratmak, mekânlaşmak vardır."

Aristoteles iki farklı anlamıyla yeri tasvir eder. İlk olarak "kap"a referans vererek bir yerde olmak kavramını açıklar. Kap yerin şekli, bedende insanda varlığının kabuğudur. İkinci olarak bedenlerin içinde var olduğu ortak bir yer olarak belirtir. Bu açıklama ile şunu net bir şekilde ifade edebiliriz; insan ancak bedeniyle yer içinde var olabilir ve beden aracılığı ile yer yaratabilir.

Sonuç olarak bu açıklamalara baktığımızda, mekân her şeyi kapsayan geniş bir formdur, yer ise bu mekân içinde sadece bir forma değil, belirli anlamlar taşıyan bir konum veya yapıya tekabül eder. Aydınlı, konu ile ilgili olarak Heidegger'in şu sözlerini aktarmaktadır [8; Heidegger, 1971; Aydınlı, 2003, s.56]:

> Mekân doğrusal yönelmelerin, ölçülebilir, hesaplanabilir boyutlarını içerir. Mekânın tözü bu boşluk içinde yer alan uzantıdır. Yer kavramı ise, ait olma duygusunu bilinç durumuna getiren pratik bilgilerle mekânı anlama-kendi dışına çıkararak gerçekliğini anlama modunu yansıtır. Yer kavramında geometri ve diğer rasyonalize edilen şeylerden önce mekân gelir veya kasılır; uzar veya kısalır."

Heidegger, var oluşun yerle birlikte olduğunu belirtir. Yer kavramı ise beden aracılığla deneyimlerimiz, düşüncelerimiz, hafızamız ile gerçekleşir. Bu nedenle, mekân bedenlerimiz yoluyla algılanır ve kurgulanır. Bu kurgulanmış olan, öznel varoluş mekânı, "yer" olarak tanımlanabilir [12; Gürkaş, 2012].

"Yer" ve mekân farkı vurgulayan bir başka düşünür ise Micheal de Certeau'dur. Gürkaş De Certeau'nun "yer"e bakış açısını Heidegger üzerinden okumaktadır. Ona göre De Certeau, Heidegger'in kullandığı terminolojinin tersyüz edilmiş halini kullanır. Şimdiye kadar incelediğimiz felsefeciler, coğrafyacılar, mimarlar Heidegger'in ileri sürmüş olduğu mekânı bir "*form"*, "yer"i bir "*var olma biçimi*" olarak tanımlanan konuyu söylemlerine dahil etmiş, kavramları irdelemişler ve bir ileri aşamaya götürmüşlerdir. Micheal de Certeau ise diğerlerinin tersine bir bakış açısıyla hareket eder [12; Gürkaş, 2012].

Gürkaş,'ın da belirtmiş olduğu gibi De Certeau'ya göre mekân hareket, deneyim, eylem, "yer" ise ölü, durağan, hareketsiz bir gövdedir [12; 2012]. De Certeau, mekân ve yer kavramlarını şu şekilde açıklar [16; De Certeau, 2008, s.216-217]:

> Öğelerin ortak yaşam, ortak birliktelik ilişkilerine bağlı olarak dağılımının yapılmasını sağlayan her düzen bir yerdir. …bir yer, konumların anlık olarak oluşturdukları bir konfigürasyondur. Belli bir durağanlığın olmasını gerektirir.
>
> Yön vektörleri, hız miktarları ve zaman değişkenleri dikkate alındığında söz konusu olan uzamdır. Uzam hareketliliklerin kesişim noktasıdır. Bir anlamda, burada açılan, yayılan hareketler tarafından canlandırılır. …kısacası uzam, uygulanan yerdir.

Mekânı tariflerken içerisinde insanın var olduğu canlı sokaklardan bahseder. "Yer"lerin ise bu sokakların oluşumunu sağlayan bir ağaç, bir bina, bir taş olduğunu belirtir. Bu bakış açısı şimdiye kadar incelediğimiz tüm düşüncelerden farklıdır. İncelemiş olduğumuz diğer yazarlara göre, fiziksel mekânlar zorunlu olarak içinde bulunduğumuz geometriler ya da boşluklar şeklinde ifade edilebilmektedir. "Yer" ise öznenin eylemleriyle birlikte kurgulanmış olan anlamlı mekânlardır. Diğer kabullere göre, sokaklar da içinde duran yapılar ve diğer nesneler de mekâna aittir. Bu mekândaki her türlü hareket ve davranışlar, gündelik yaşam pratikleri, kişisel deneyimler bu mekânı bir "yer"e dönüştürür ve her şey yine mekânın içindedir. Beden yer ile bütünleşiktir [12; Gürkaş, 2012].

De Certeau ve incelenmiş olan diğer düşünürler ile ortak bir konu beden ve bu bedenin nesne ile olan ilişkisidir. Bir görüşte beden hareket, mekânı yere dönüştürürken, diğer bir görüşte yer beden aracılığı ile deneyimlenir ve mekân oluşur. Beden fiziksel dünyada var olmanın tek yoludur. Kenti, mekânı, yeri algılayabilmek ve var edebilmek için beden ve bedenin eylemlerine ihtiyaç vardır. Deviren bu konuyla ilgili olarak Simonds'un[6] şu sözlerini aktarmaktadır [7; Deviren, 2001, s.95-96]:

> …o halde öncelikli önemli olan plan yaklaşımı, tasarlanmış şekiller, mekânlar ve biçimler değildir. Önemli olan deneyimdir. …birisi (tasarımcı), yerleri ve mekânları planlamaz; deneyimleri planlar. Yer ve mekânlar, biçimlerini, planlanmış deneyimden alırlar.

Yerin, deneyim boyutunun ele alındığı bu bölümde, mekân ve yer kavramları arasındaki farkları vurgulayarak; deneyim ve yer ilişkisi farklı bakış açılarıyla ortaya konmuştur. Kişisel pratik ve deneyimin, mekân- yer okunmalarında, toplumsal yapının çözümlenmesinde ve mimari tasarım sürecinde incelenmesinin gerekli olduğunu vurgulamakta yarar vardır.

Yeri "yer" yapan unsurların incelenmiş olduğu bu bölümde "yer"in oluşabilmesi için zemin, zaman ve deneyim birlikteliğinin olması gerekliliği üzerine durulmuştur. "Yer"in bu üç unsurunun gözlemlediği her yerde "yer" kurulabilir mi? Augé'nin de tariflemiş olduğu gibi mekânsal nitelikleri bakımından "yer-olmayan" olan mekânlarda da "yer" oluşturulabilir mi? İlerideki bölümlerde bu sorulara yanıt aranacaktır.

[6]John O. Simonds; Tanınmış modernist peyzaj mimarı, eğitimci ve çevreci.

2.4 Her Yerde “Yer” Kurulabilir mi?

Dünya düzleminde her hangi bir zemin üzerinde, bedenin zaman içerisinde çeşitli eylemleriyle zemin, bir “yer” haline dönüşebilmektedir. Zemin, zaman ve bedenin birbiriyle etkileşimi sonucunda her yerde “yer” oluşturulabilir. Bu şu şekilde örneklenebilir; bir kumsalda, kişi nereye havlu sereceğine kendi karar verir ve “yer”i oluşturacağı zeminini belirler. Bu alanda geçirmiş olduğu gün boyunca yaşamış olduğu deneyimler ile seçmiş olduğu yeri, yerin özellikleri ve kendi deneyimi ile zihninde bu “yer”i anlamlandırır. Bu anlamlandırma olumlu veya olumsuz olabilir fakat kişi için bir anlam taşımaktadır. Bu anlam da “yer”i tanımlar.

Gürkaş çalışmasında Tuan (1977)’ın “yer” konusu ile ilgili fikirlerine yer vermektedir. Tuan (1977) yere dair duyguların, yere ait derin/mahrem deneyimlerimizden kaynaklı olduğunu söyler. Mekân, bu deneyimlerle, tanımlandıkça ve anlam kazandıkça yere dönüşür. Bu esnada, içsel olarak yaşananlar, yere duyduğumuz hissi oluştururlar [11; 2010].

“Yer”i oluşturmanın hiçbir zaman bir yolu yoktur. Her kişi birbirinden farklı şekilde “yer”i oluşturabilmektedir. Bu da “yer”in öznelliğini meydana getirmektedir. “Yer”in anlamı bedenin mekânı anlamlandırmasına göre değişiklik gösterir. Mekân fiziksel olarak belirlenmiş olan bir geometriyi ifade eder ve değişmeyen somut bir formu tanımlar. “Yer” ise bedenin mekâna yüklemiş olduğu anlamı aktarır. Deneyimler, anılar mekânı duygu ile özdeşleştirerek bazen nefretin bazen de sevginin ortaya çıkmasını sağlar. Bu sebeple “yer” biri için evi betimlerken bir diğeri için cezaevini tanımlar. Bu durumu Gürkaş şu şekilde örneklemektedir[11; Gürkaş, 2010, s.18-19];

> Ailesinden koparak, bir doğu ilinden batı iline göç eden bir genç kız için mekânın bilinmezliği, heyecanı ve korkuyu aynı anda yaşatabilir. Aileden bir başka deyişle, geleneklerden, baskıdan, denetlenmeden ve hatta otoriteden uzak olmak, bu kişi için mekânı, özgürlükle özleştirilen bir “yer” haline dönüştürebilir. Geride bıraktığı kent ya da köy ise ona, bir süre sonra geri dönmek istemeyeceği hapishane gibi görünebilir. Öte yandan, bir başkası için, göç ya da aileden uzakta yaşamak, tümüyle bir yalnızlık hissi oluşturabilir. Mekân, böyle hisseden birisi için bir sürgün ya da bir tutsaklık

> biçimi ile özdeşleşen bir "yer" halini alabilmektedir. Mekâna tutunma biçimleri ve "yer" yorumları tek bir çeşide indirgenemeyecek kadar çok çeşitlidir.

Gürkaş [11; 2010], yer duygusunun, mekanın içinde bulunan kişiyle kurduğu diyalog sonucu oluştuğunu; bu diyalog sırasında mekan, zaman ve beden ilişkileri nesnel düşüncede bir yer duygusuna dönüştüğünü aktarır. Aydınlı'nın aktarmış olduğu Heideger'in şu sözleri bu anlatımı güçlendirir [8; Heidegger, 1971; Aydınlı, 2003, s.58]

> *"*Mekânsal yaşantı sırasında yaşamın içinden çıkan değerler, yerin ruhunu oluşturur; yerin ruhu algılanan dünya ve özne arasındaki diyalog ile yakalanır… İçinde anıların yaşandığı, yaşam güvenliğinin korunduğu, ait olma duygusunun geliştiği yaşanan mekânda, insan kendini evinde gibi hisseder. …Öyle bir ortam yaratılır ki, kişi var olduğu dünya bağlamı içinde kendi var olma olasılığını keşfeder…*"*

Turna [17; 2011], Cresswell'in "yer" duygusu konusundaki düşüncelerini aktarmaktadır. İnsanların yaşamlarını idame ettirdikleri, tüm duyguların içerisinde yaşandığı kişinin mahremini belirten ev, genel olarak "yer" tanımlamalarında bir metafor olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanların büyük bir çoğunluğunda bulundukları yeri evi gibi hissetme eğilimi vardır. Bu sebeple de bulundukları mekânı değiştirerek veya kabullenerek yaşamaktan hoşnut oldukları bir "yer"e dönüştürme eğilimi yer almaktadır. [17; Turna, 2011]

Ev, her kişi için kendi özel yaşam alanını belirtir. Yaşamakta olduğumuz dünyanın merkezinde yer almaktadır. Gün boyu dış dünyadaki tüm uğraşlar sonunda yine eve geri döneriz ve dinleriz. Tüm duyguların, üzüntünün, sevginin, nefretin, mutluluğun doyumuna ulaştığımız yer evimizdir. Zaman içerisinde mekân algısının dönüşümünü sağladığımız, mekân ile özdeşleşerek, hayata anlam katarak kendimizi anlamlandırdığımız yer evimizdir. Gaston Bachelard'ın da aktarmış olduğu gibi ev, deneyimin yoğun olduğu mahrem mekândır. [10; Bachelard, 2008]

Gürkaş'ın aktarmış olduğu gibi, ev ortamı kavramsal olarak, özne ve nesne arasında karşılıklı ilişkiyi, birbirini gerektiren, biri olmadan diğerine ait bilgileri anlamanın mümkün olmadığı bir olgu olarak tanımlanabilir. İçinde barındırdığı karşıt kavramların dengeli birlikteliği, bağlamına göre farklılık gösteren kavramsal ilişkiler ev ortamı kavramını bir paradigma, bir çerçeve, bir arketip olarak değerlendirilmesini gerekli kılar. Bu düşünce biçimine göre, ev evsizlik, yer de yersizlik duygusu ile birlikte anlam kazanır [11; Gürkaş, 2010].

Beden için evsizlikten bahsetmek yanlış olur. Bazı kişiler her zaman iyi olarak tanımlanan üstü örtülü, bilinen anlamda bir eve sahip olmayabilir fakat bu kişiler de yaşamlarını çeşitli yerlerde devam ettirmektedirler. Belirli sokak köşelerinde, belki köprü altlarında ama bulunmuş oldukları bu alanlar da onlar için bir evi tanımlar. Bu kişiler de her gün aynı yere giderler ve her gün aynı sokak köşesinde uyurlar, uyumuş oldukları bu alanı kendi yeri olarak sınırlandırmışlardır. Bu durumda yer, kötü, bakımsız ve insan yaşamına uygun bir alan olmayabilir fakat bu alan o kişi için bir anlam belirtir ve "yer"i tanımlar.

2.5 Mekân'dan "Yer"e Dönüşüm

Mekânın "yer"e dönüşümünü sağlayan, tez kapsamında yer-kurma olarak nitelendirdiğimiz eylemler bütünü; mekânda yaşamakta olan bireyin fiziksel ve zihinsel tüm gündelik pratikleri olarak değerlendirilir. Belirli bir grubun veya bireyin mekânı keşfetmesi ve onunla kurduğu ilişkisellik olarak da belirtilebilir. Tüm bu ilişkisellikler, gündelik rutin uğraşlar, alışkanlıklar, bedensel eylemler olarak karşımıza çıkar. Tanımlanmış fonksiyonlar ağını içeren mekân içerisinde, bu ilişkisellikler zaman zaman mekânın yapısını bozarak beklenmedik ve alışılmamış olanın ortaya çıkmasına sebebiyet verir. Bu gelişim kendiliğinden gelişen bir süreçtir. Bu şekilde toplumsal yapıya bağlı olarak anlam yeniden ve yeniden şekillenir. Farklı anlamların oluşumunu sağlayan ve buna zemin hazırlayan ise zaman ve mekânın yapısıdır. "Yer kurma" pratiklerinin incelendiği bu bölümde, anlamın ortaya çıkmasını sağlayan ve zaman içerisinde bu pratiklerin "kendiliğinden" gelişim süreçleri üzerinde durulacaktır.

2.5.1 "Toplumsal Mekân" : "Yer"in Üretimi

Mekânın sosyal ve toplumsal özellikleri, mimarlığı sosyal bilimlerle, topluma bilimleriyle, antropolojiyle ilgili olduğunu göstermektedir. Lefebvre, sosyal bilimlerle mimarlık arasındaki ilişkiler üzerine yapılan çalışmaların önde gelen ismidir. Lefebvre, "The Production of Space (Mekânın Üretimi)" adlı kitabında mekânın toplumsal ve sosyal ilişki aracılığı ile tekrar

üretimi üzerine bir inceleme yapmıştır. Ona göre mekânı izole bir biçimde, salt bir mekân olarak ele almak boş bir soyutlama yapmaktır. Mekân, fiziğin, matematiğin, vb. salt bilimsel modelleriyle açıklanamaz.

Lefebvre'ye göre mekân üretilir ve yeniden üretilir. Fiziksel olarak var olan mekân toplumsal ve sosyal bağlar aracılığı ile tekrar tekrar üretilebilir. Mekân, Lefebvre'ye göre "sosyal bir gerçek"liktir. Bu tanımlama, mekânı sosyal ilişkiler ve biçimler birlikteliği olarak nitelendirmektedir. Lefebvre'nin bu tanımlamasıyla beraber, mekândaki toplumsal ve sosyal bağların önemi artmıştır. Mekân artık antropoloji, politika, ekonomiden bağımsız ele alınamaz.[18; Lefebvre, 2014]

Gürkaş Lefebvre'nin mekân anlayışını şu şekilde aktarmaktadır [11; Avcı, 2009, Gürkaş,2010, s. 42]

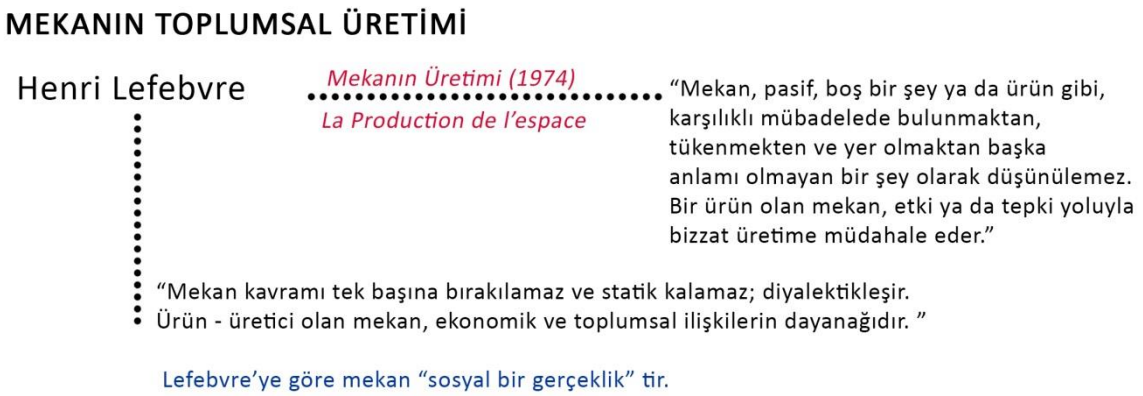
Toplumun hem ürünüdür hem de onu sürekli dönüştüren bir mekanizmadır.

Lefebvre (1991) için, toplum ve toplumsal mekân birbiri içindedir; mekânsal bir teori aynı zamanda toplumsaldır da, aynı şekilde toplumsal bir kuram da mekânsaldır. Mekânın "mutlak" olandan "karmaşık" olana doğru, birçok düzeyi olduğunu belirten Lefebvre'in (1991) ortaya koymuş olduğu düşünce, "mekânın toplumsal bir ürün olduğu, mekânsal pratikleri ve algıları etkileyen karmaşık toplumsal bir yapı" olduğudur [11; Gürkaş,2010].

Lefebvre'nin teorisi üç temel yaklaşım ile güçlendirilmiştir: (1.) Mekân, sosyal morfoloji ve meydana gelen sosyal ilişkilerdir. (2). Mekân, sosyal faaliyetlerden ve onun üretiminin altında yatan düşünce mekanizmalarından ayrıştırılamaz. (3.) Mekân, sosyal hayattan ayrı, zihinsel ve tinsel bir unsur olarak ele alınamaz. [18; Lefebvre, 2014]

Lefebvre, "mekan" kavramı üzerinden, toplumsal ve sosyal ilişkileri ağı ile kurulan "sosyal mekan" kavramını tanımlamaktadır. Daha önceki bölümlerde incelenmiş olan "yer" kavramının "sosyal mekan" kavramını kapsadığı açıkça gözlemlenebilmektedir. Lefebvre'nin yapmış olduğu "sosyal mekan" tanımı "yer"i belirtmektedir.

Çizelge 2. 5 Mekânın Toplumsal Üretimi

2.5.2 Mekânın Kendiliğinden "Yer"e Dönüşümü

Mekânda yaşamakta olan birey veya gruplar, kişisel/kolektif deneyimlerle ve pratiklerle kendiliğinden zaman içerisinde toplum yapılarının oluşumunu sağlarlar, daha sonra kendilerini yeniden ve yeniden üreterek varlıklarını idame ettirirler. Bu durum, toplumsal örüntünün devingenliğini ve sürekli olarak dönüşümünü sağlamaktadır.

Heidegger'e göre varlığın temelindeki inşa etmek, ikamet etmekten sonra o mekânı kendi yeriniz olarak anlamlandırmak gelir. Bu süreç zaman içerisinde toplumların bedensel alışkanlıkları ve mekânsal ilişkisellikleri ile yapılandırılır. Bu eylemlerin çeşitliliği, değişkenliği ve hareketliliği sayesinde mekân sürekli olarak yeni anlamlar kazanarak, farklı yer anlayışlarının oluşumuna imkân sağlar. Bu duruma imkân sağlayan mekânlar ise planlanmışın dışarısına çıkan ve kendi yapısını bozan alanlardır. Bu sayede rutin alışkanlıklar, deneyimler ve ilişkisellik ağları anlamlı bir "yer" ve canlı toplumsal yapıların oluşumuna olanak vermektedir.

Toplumsal yapının devingenliği ve yerin kaynağını oluşturan yer-kurma pratiklerini gündelik hayatta karşılaşabileceğimiz birey veya grupların mekânsal alışkanlıklar haline getirdiği yapılar olarak belirtebiliriz. Bunları kültürel alışkanlıkların yönlendirdiği toplumsal ve mekânsal örüntülerde ve her türlü mekândaki rutinlerde algılayabiliriz. Bu pratikler kültürel yapıları ifade ettiği için ilk bakışta bize garip veya şaşkınlık veren bazı durumlar zaman içinde o mekâna yerleşmiş ve onunla özdeşleşmiş şekilde karşımıza çıkar. Yenikapı – Zeytinburnu sahil yolu hattı üzerinde, kentlinin yeterli açık alan ve parklara sahip olmamasından dolayı,

mangal yakarak piknik yapması, ip atlaması, top oynaması belki bize garip görünmektedir; fakat bu durum yıllardır devam etmektedir ve oraya giden kimsenin şaşırmadığı bir durum haline gelmiştir. Rekreatif amaçlarla tasarlanmış olan sahil bandının plan dışı eylemlere ve aktivitelere sahip olması, kurgulanmış olanın dışında gelişen durumlar olarak değerlendirilebilir. Mekânı sadece fiziksel yapısıyla değil, kentliye dair yer okunmasıyla beraber geliştirilmesi, özellikle kentsel açık alan kullanımlarını içeren mimari tasarımların başarıyla sonuçlanmasına yön verecektir.

Şekil 2. 5 Kentsel mekânın plandışı kullanımı – Zeytinburnu sahil yolu üzerinde piknik yapan kentlilier

Burada bireylerin mekânları yer-kurma pratikleri ile anlamlı “yer”lere dönüştürmesi ve bu gelişen pratiklerin kendiliğindenliği üzerinde durulmuştur. Fiziksel ve ilişkisel olarak gerçekleşen bu pratikler içerisinde bulunduğu toplumun yapısını sürekli olarak dönüştürme özelliğine sahiptir. Bu pratikler gündelik yaşamda sıkça gözlemleyebileceğimiz, kendiliğinden gelişen anlık veya sürekli oluşumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.6 Bölüm Sonucu

Bu bölümde sanayi devrimi sonrasında güncel tartışmalarda sıklıkla yer bulan "yer" kavramı, daha sonrasında gelişen eleştirel düşünceler ve anlamlı "yer" oluşumundaki "yer-kurma" pratikleri üzerine durulmuştur.

Modernizm sonrasında, insan faktörünün tasarım sürecinde gözardı edilmesi, mimaride kimlik yitimi ve çevrenin aynılaşması üzerine "yer" kavramının önemi artmıştır. Bu süreç sonrasında mekân ve "yer" kavramları tanımlamaları tekrar yapılarak, arasındaki sarmal yapıdan bahsedilmiştir. Varoluşun temel koşulu olan mekân kavramı, iç boş, soyut kavramsal bir yapı olarak tanımlanırken, "yer" fenomenolojik yaklaşım doğrultusunda, insan algısına ve deneyimine göre kavramsallaştırılmış bir mekân olarak nitelemiştir.

Yer kavramının fenomenolojik bakımdan ele alındığı bölümde, kimlik olgusunun ön planda tutulduğu gözlemlenmiştir. Fenomenolojik yaklaşım ilk olarak Husserl'ın mekân içerisine hareketi ve deneyimi dâhil etmesi ile ortaya çıkmış ve Heidegger olmak üzere, Merlau – Ponty, Gaston Bachelard adlı düşünürleri etkilemiştir. Bölüm içerisinde düşünürlerin, "yer" kavramına karşı geliştirmiş oldukları düşüncelere ve çalışmalara yer verilmiştir.

Günümüzde özellikle küreselleşmenin etkisiyle, "yer" kavramı ile ilgili geliştirilen düşünceler 1990'lı yıllardan sonra eleştirilmeye başlanmıştır ve fenomenolojik yaklaşımın sadece kimliği ve insan deneyimini ön planda tutan ve "yer"i yücelten tutumuna karşı geliştirilen fikirler tartışılmıştır.

Yerin tasarıma etkilerinin tartışıldığı bu dönemde teknoloji, küreselleşme ve tüketimin ön planda çıkmasıyla, "yer" kavramı geri plana atılmıştır. Tüketim odaklı tek başına var olabilen mekân anlayışları ortaya çıkmıştır. Bu bölümde bu etmenlerin yanı sıra, Augé'nin yer olmayan olarak nitelendirdiği yeni yapı tipolojilerinin oluşumu ve nitelikleri aktarılmıştır. Sonrasında mekânın toplumsal ve sosyal ilişki aracılığı ile tekrar üretimi üzerine geliştirilen düşünceler değerlendirilmiştir.

Yeri yer yapan unsurların değerlendirildiği bölümde ilk olarak yerin boyutları tartışılmıştır. Zaman, zemin ve deneyim yerin boyutları olarak belirtilmiştir ve bu çerçevede değerlendirilmiştir.

Her mekânda "yer" kurabilme olasılığı üzerine durulduğu bölümde, yerin öznelliği üzerinde durularak, "yer" duygusunun anlamı sorgulanmaktadır. Mekânı anlamlı bir "yer"e

dönüştüren, fiziksel ve zihinsel eylemler bütünü olarak “yer-kurma pratikleri”nin incelendiği bölümde ise “yer”in oluşumu, eylemlerin kendiliğindenliğine ve “yer-kurma pratikleri”ne bağlı olduğu aktarılmıştır. “Yer” olgusunun toplumsal ve sosyal kültürü temsil ettiği ve anlamın oluşmasında toplumsal etkileşimin önemi üzerine durulmaktadır.

BÖLÜM 3

KUYUMCULUK İMALATININ KAPALIÇARŞI'DAN KUYUMCUKENT'E GÖÇÜ, YERİN BOYUTLARI VE YER-KURMA PRATİKLERİ ÜZERİNDEN MEKÂNSAL BİR OKUMA

"Yer" kavramı ve "yer-kurma" ilişkisinin sosyal yaşam ve toplumsal kültüre etkisine bir önceki bölümde yer verilmiştir. Bu bölüm, İstanbul Tarihi Yarımada'da yer alan kuyumculuk imalatının, İstanbul'un Bahçelievler ilçesinde yer alan Kuyumcukent'e zorunlu olarak taşınmasını konu etmektedir.

Kuyumculuk imalatı, İstanbul içerisinde iki gruba ayrılmıştır. Bunlar; emeğin yoğun olduğu zanaat ve hızlı üretim odaklı endüstriyel kuyumculuk olarak açıklanabilir. İstanbul genelinde kuyumculuk sektörünün kümelendiği bölgeler Bağcılar çevresi, Kuyumcukent ve Tarihi Yarımada olarak gözlemlenmektedir. Bağcılar çevresindeki kuyum üretimi endüstriyel anlamda yapılmaktadır ve bu incelemeye dâhil edilmemiştir. Araştırma kapsamı küçük ve orta ölçekli üretim yapan imalathanelerin yer aldığı mekânlar olarak belirlenmiştir.

Bu bölümde Kapalıçarşı'daki mekânsal yapının, zanaatkârların toplumsal yapısına ve anlamlı "yer" oluşumuna etkileri incelenmektedir. Zanaatkârların Kapalıçarşı algıları, anlamlandırmaları, semtle kurudukları fiziksel ve zihinsel ilişkileri, "yer-kurma" pratikleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Kapalıçarşı'dan Kuyumcukent'e olan zorunlu göçün nedenleri üzerinde durularak, Kuyumcukent'in mekânsal yapılanması ve üretim ilişkileri irdelenmektedir. Kuyumcukent'in mekânsal yapılanmasının zanaatkârların, Kapalıçarşı ikameti sonrasındaki, yer kurma pratiklerine etkisi gözlemlenmektedir.

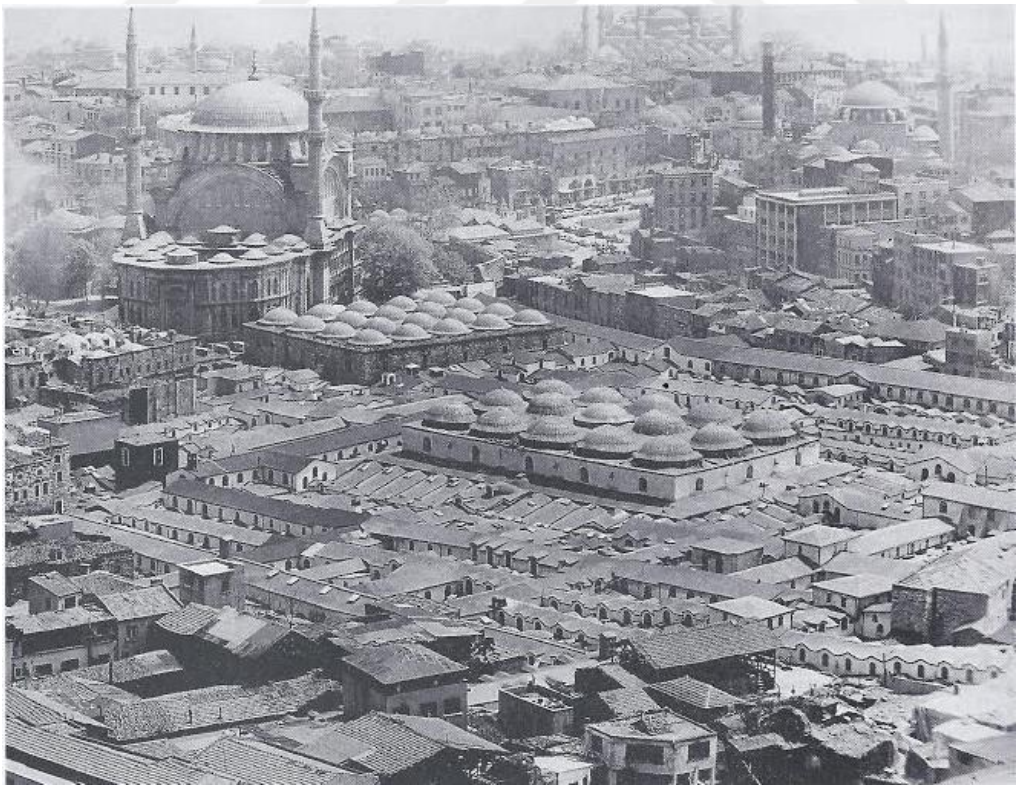
3.1 Kapalıçarşı'da Yerin Boyutları ve Yer Kurma Pratikleri Üzerine

Bu Bölümde, Kapalıçarşı ve Hanlar bölgesinde yer alan kuyum üretimi sosyo-mekansal ilişkiler bütünü üzerinden incelenmektedir.

Bölgede üretim yapan farklı grupların Kapalıçarşı algıları ve anlamlandırmaları, semtle kurdukları fiziksel ve zihinsel ilişkiler ve iletişim ağları "yer"e ilişkin durumlar olarak ele alınır. Kapalıçarşı'da yer alan küçük ve orta ölçekli üreticiler üzerinde yapılan araştırmada "yer" omurgayı oluşturmaktadır. Bu omurga üzerine; tarihsel anlatılar, mekânın fiziksel yapısı, toplumsal yapı, zihinsel mekân anlatıları, gündelik mekânsal pratikler takılır.

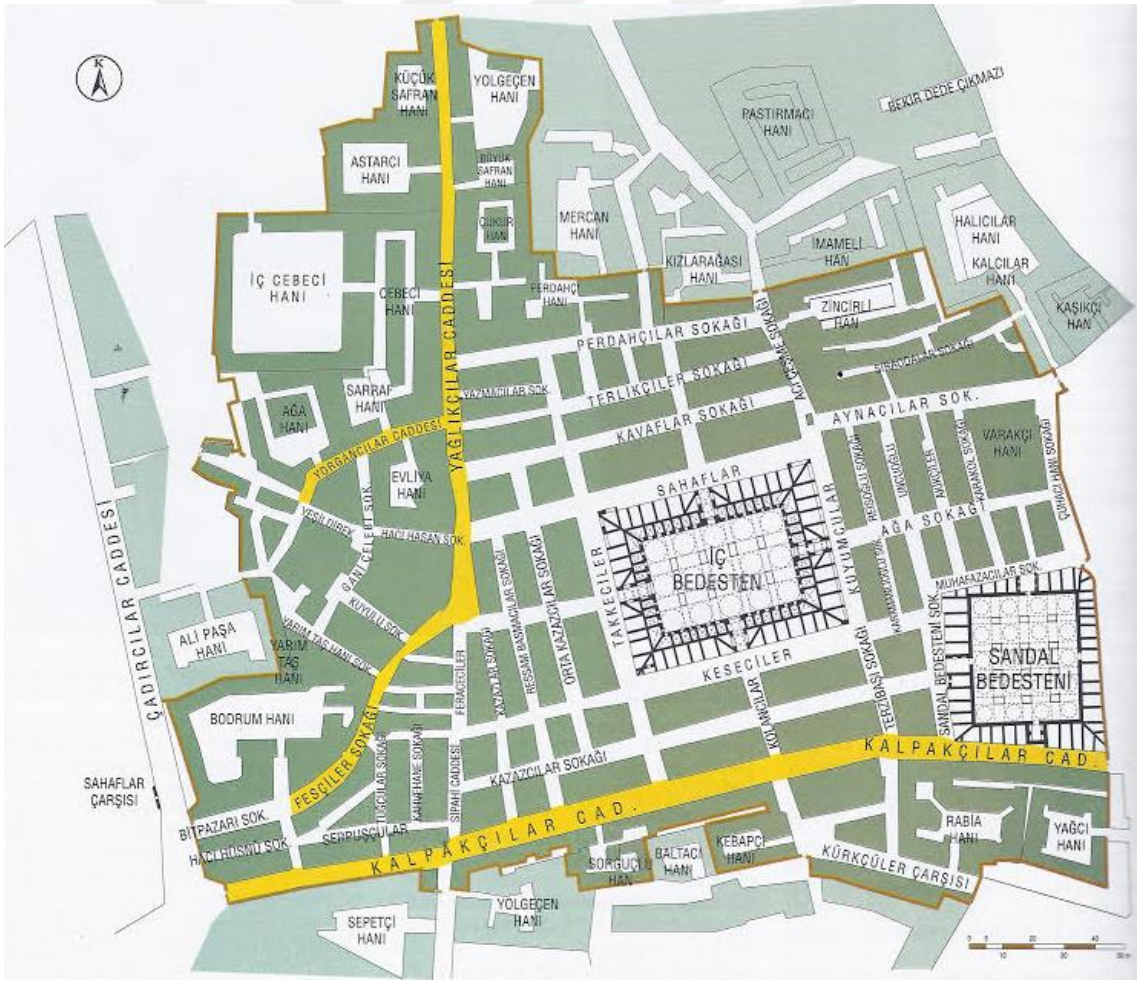
3.1.1 Kapalıçarşı

Kapalıçarşı; tarihi ve kültürel değerlere sahip dünyanın en eski alışveriş merkezlerinden biri olarak anılmaktadır. İstanbul Kapalıçarşı'sı, bedestenler, hanlar gibi ilk kuruluşundan bu yana kâgir olan yapılarla ve eski ahşap dükkânların, sokakların ve kapladıkları alanların kâgirleştirilmesi ve üzerlerin kapanması ile oluşan bir topluluktur.

Şekil 3. 1 Kapalıçarşı'dan genel görünüm (Fotoğraf Ara Güler'e aittir.) [19; Gülersoy,2003, s.426]

Kapalıçarşı'nın tarihi Fatih Sultan Mehmet ile başlar. İç Bedesten ve Sandal Bedesteni olarak anılan iki yapı çarşının çekirdeğini oluşturmaktadır. İç Bedesten (Cevahir Bedesteni)'in Bizans'tan kalma bir yapı olduğu düşünülmektedir. Sandal Bedesteni ise 1461 yılında Fatih tarafından yaptırılmaya başlanmıştır. Bu yıl Kapalıçarşı'nın kuruluş yılı olarak kabul edilmektedir. Zamanla bu çekirdek yapıların etrafında yer yer sergi ve tezgâhlar, yer yerse yapılara bitişik dükkân üniteleri barındıran bir ticaret dokusu oluşmuştur. Verilen dükkân sayılarına bağlı olarak 15. ve 16. yüzyıllarda bu dokunun bugünkü Kapalıçarşı'nın üçte biri olduğu anlaşılmaktadır. Yapı bütünü zaman içerisinde gelişimini devam ettirmiş ve kapladığı alan büyümüştür. 18. yüzyıl başında yapı bütünün üzerinin yer yer kapatıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu döneme kadarki belgelerde yapıların aralarındaki sokakların kapalı olduğuna ilişkin bir yargıya varılamamaktadır. Sokakların üzerlerinin kapatılması kararı, yapıların yangından ötürü çok zarar görmesine bağlanmaktadır. [20; Cezar, 1985]

Şekil 3. 2 Kapalıçarşı [19; Gülersoy, 2003, s.424]

Kapalıçarşı bugüne kadar pek çok yangın (1546, 1618, 1652, 1660, 1695) ve deprem geçirmiştir ve dükkânların bugünkü halinin temelleri 1701, 1750, 1766 ve 1896 yıllarında yapılan inşaat ve tamirlerde yatmaktadır. [21; Gülersoy, 1979] 20. Yüzyıl içerisinde 1943 ve 1954 yangınları çarşının uğramış olduğu son büyük felaketler olarak tarihteki yerlerini almaktadır. Son onarımda dükkânlar bugünkü durumuna getirilmiştir.

Fatih zamanında 849 tanesi bedesten çevresinde, 265 tanesi Mahmut Paşa imaretinde olmak üzere 1114 tane dükkân ile başlayan Kapalıçarşı, zaman içerisinde 64 cadde ve sokağı, iki adet bedesteni, 16 han, 22 kapısı ve 97 farklı mamulün satıldığı yaklaşık 3600 dükkânla dönüşmüştür. [20; Cezar, 1985]

Şekil 3. 3 Kapalıçarşı'nın iç mekân genel görünümü

3.1.1.1 Kapalıçarşı'da Kuyum İmalatı ve Zorunlu Sosyal Ağın Oluşumu

Kapalıçarşı kurulumundan bu yana geçirmiş olduğu dönüşüm ve 500 yıllık tarihi geçmişi ile kendi alanında tek ve benzersiz bir örnek olmaktadır. Çarşı kuruluşundan bu yana geleneksel

el sanatları üretimi ile ön plana çıkan önemli bir merkezdir. Geleneksel el sanatları içerisinde kuyumculuk Kapalıçarşı için büyük bir önem taşımaktadır ve tarihi gelişim sürecinde Kapalıçarşı'nın kimliğinin oluşumunda büyük bir payı vardır. Tarihi geçmişi Kapalıçarşı kadar eski olan kuyumculuk sektörü üretim organizasyonu ve üretim ilişkilerinde, kökleri tarihe dayalı özgün bir organizasyon yapısı bulunmaktadır [22; Ökten ve Evren, 2012].

Zanaat tipi kuyumculuk yoğunluklu olarak Kapalıçarşı ve Hanlar Bölgesi'nde yer almaktadır. Kuyumcular odasına kayıtlı 2828 kuyumcu sayısının, 1110 adedi Kapalıçarşı ve çevresinde, 315 adedi Kuyumcukent'te konumlanmıştır. Geriye kalan kuyumcular ise kent içerisine dağılmıştır[7].

Üretici işletmelerin büyük bir kısmı Kapalıçarşı içerisinde bulunmakla birlikte, ağırlıklı olarak Kapalıçarşı çevresindeki hanlarda yoğunlaşmaktadır. Bu noktada Çuhacı Han, Vezirhan, Ağaoğlu İş Merkezi, Pastırmacı Han ve İmameli Han imalatın en fazla olduğu hanlar arasında görülmektedir [22; Ökten ve Evren, 2012].

Şekil 3. 4 2012 Yılı Tarihi Yarımada'da İKO üyesi üretici işletmelerin mekânsal yığılması [23; Ökten ve Evren, 2013, s.38].

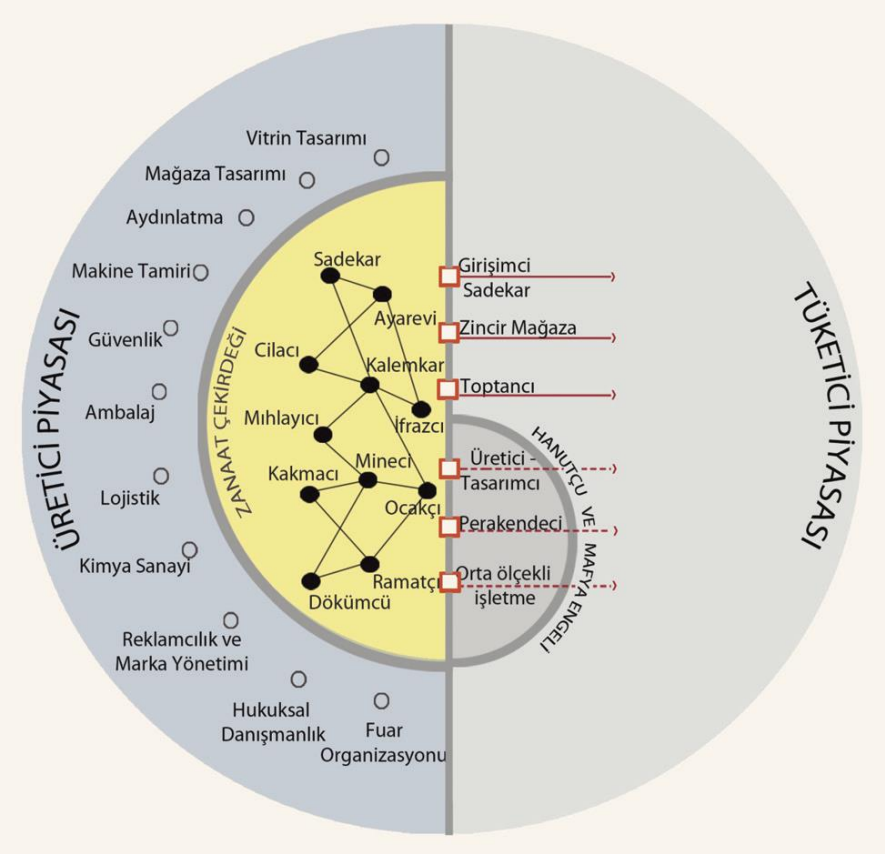
[7]Aktarılan sayısal değerler, 2015 yılında İstanbul Kuyumcular Odası ile yapılan kişisel görüşme sonrası elde edilmiştir.

Kapalıçarşı ve Hanlar Bölgesi kuyumculuk alanındaki üretici ve tüketici grupların yan yana ve etkileşim içinde olduğu tarihi kent içi sanayi kümesi olarak nitelendirilmektedir [23; Ökten ve Evren, 2013]. Bölgenin odağında konusunda uzmanlaşmış çok sayıda farklı zanaatkârlar yer almaktadır.

Küçük ölçekli işletmelerdeki, çok sayıda uzmanlaşmış zanaatkâr arasındaki ticari ilişkiler, Kapalıçarşı'daki üretim zincirinin halkalarını oluşturmaktadır. Üretimin büyük yükünü sadekâr[8] üstlenmektedir. Zincir oluşturan diğer kollar arasındaki koordinasyon görevini üstlenen ve kıymetli metallerden montürü tasarlayıp uygulamaya geçiren sadekârdır. Söz konusu üretim, değerli malzeme teminini sağlayan, vitrin tasarımına yardımcı olan, reklam işlerini yöneten, hukuk danışmanlığı veren birçok firma tarafından desteklenmektedir. Kapalıçarşı'nın bu sarmal üretim yapısı Evren ve Ökten tarafından zanaat çekirdeği grafiğinde yansıtılmıştır (Şekil 3. 5). Konu ile ilgili olarak şunları dile getirmektedirler [23; Ökten ve Evren, 2013, s:39] ;

> Bu zanaat çekirdeği yanlızca bir üretim kümesi değil, özgün bir üretim kültürünün –İstanbul Ekolü- kollektif bir anlayışla geliştiği ve paylaşıldığı bir bölgedir.

[8] Sadekar; Kalıp, Ajur, Tel vb. dahil, değerli metali ham halinden, ürünün son çıkışına kadar tüm aşamalarını değerlendirip işleyen meslek çalışanıdır. (Kuyum üretiminin aşamalarında görev alan zanaatkârların meslek tanımlamaları EK-A'da yer almaktadır. [24])

Şekil 3. 5 Zanaat Çekirdeği [23; Ökten ve Evren, 2013, s.38]

Kapalıçarşı'da yer alan geleneksel kuyum üretimi, ülkemizdeki nadir üretim biçimini ortaya koymaktadır. Bu şekilde gerçekleşen bir üretim ağı aynı zamanda mekânın nitelikleri ve kısıtlamaları ile gerçekleşmektedir. Bu bölümde Kapalıçarşı'nın mekânsal yapısının, küçük ve orta ölçekli kuyum işletmelerine olan anlamlı "yer" yaratmadaki etkileri, "yer-kurma" pratikleri çerçevesinde irdelenecektir.

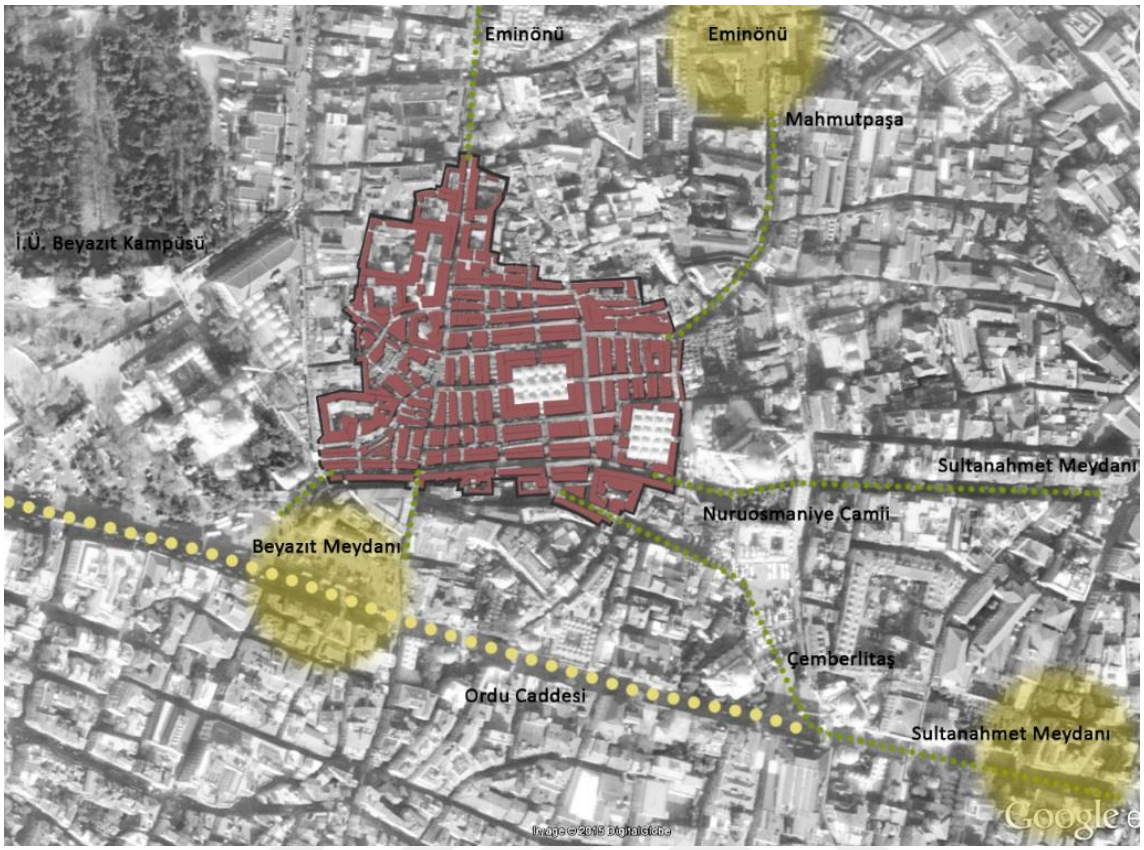
3.1.1.2 Kapalıçarşı'da Yolunu Bulmak

Kapalıçarşı'ya defalarca gidilmesine rağmen organik sokak dokusu sebebi ve içerisinde yer alan dükkânların birbirine benzerliği sebebi ile her zaman yolunuzu kaybedebileceğiniz bir sokak örgüsüne sahiptir.

Şekil 3. 6 Kapalıçarşı'nın İstanbul içerisindeki konumuna dair (Google Earth kaynaklı hava fotoğrafı üzerinden Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir. Kırmızı ile belirtilmiş olan alan Kapalı Çarşı'nın İstanbul'daki konumu belirtirken, yeşil alanlar ise çarşının çevresindeki önemli meydanları ve transfer noktalarını belirtmektedir.)

Beyazıt Meydanı, Mercan ve Nuruosmaniye Camii arasında kalan bölgede yer alan Kapalıçarşı pek çok deprem ve yangın yaşamıştır. Tekrar tekrar onarılarak çarşının bugünde ayakta durması sağlanmıştır. En son 1894 yılında meydana gelen deprem ile birçok kubbe ve tonoz yıkılmıştır. Sonrasındaki onarımda çarşı yapısal olarak son halini almıştır. Bu onarım sırasında çarşının sınırları daraltılmıştır. Sarnıçlı Han, Paçavracı Hanı, Ali Paşa Hanı tamamen çarşı dışında bırakılmıştır. Çadırcılar Caddesi'nin üzeri açılarak çarşı dışında bırakılmıştır. Lütfullah Sokağı yıktırılarak kapı örülmüştür. Beyazıt ile Nuruosmaniye arasını birleştiren caddenin iki ucuna da birer kapı yaptırılmıştır [19; Gülersoy, 2003]. Çarşı, bu son onarımlar ile 64 cadde ve sokağı, iki adet bedesteni, 16 hanı, kullanılabilen 18 kapısı ve 3600 ticari birimi bulunan yapı haline dönüşmüştür.

Şekil 3. 7 Kapalıçarşı'nın ilişkili olduğu meydanlara göre konumu (Google Earth kaynaklı havafotoğrafı üzerinden Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir.)

Tarihi kent içerisinde yer alan Kapalıçarşı'nın tüm sokakları her iki doğrultuda önemli transfer ve tarihi merkez noktalarına ulaşmaktadır. Kuzeyinde Eminönü Meydanı, Tahtakale ve Mısır Çarşısı bulunmaktadır. Güneyinde ise Ordu Caddesi bulunmaktadır ve üzerinde yoğun olarak bankalar ve ticari yapılar yer almaktadır. Ordu caddesi Doğu yönünde Beyazıt Meydanına bağlanmaktadır ve Kapalıçarşının Beyazıt Kapısı ve Çaşıkapı Kapısı yapıyı Beyazıt Meydanına ulaştırır. Ordu Caddesi batı yönünde Çemberlitaş Meydanına bağlanır. Nuruosmaniye Kapısı ve Kürkçüler Kapısı Kapalıçarşı'yı bu meydana bağlamaktadır.

Şekil 3. 8 Kapalıçarşı'nın ilişkili olduğu meydanlara göre konumu ve yaya etkinliği (Google Earth kaynaklı havafotoğrafı üzerinden Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir.)

Tarihi Yarımada'da bulunan Kapalıçarşı'ya özel ve toplu taşıma araçları ve yaya olarak ulaşmak mümkündür. Kabataş – Bağcılar tramvay hattı üzerinde yer alan Çemberlitaş Meydanı'ndan ve Beyazıt Meydanı'ndan ulaşım en çok tercih edilen yoldur. Bunun haricinde Sultanahmet Meydanı olan mesafe 1 km, Eminönü Meydanı 1,2 km, Aksaray Meydanı 1,3 km, Yenikapı Meydanı 1,9 km, Vezneciler ise 1,4 km mesafede yer almaktadır. Bahsedilen tüm meydan ve semtlerden yaya olarak Kapalıçarşı'ya erişim mümkündür. Özel araçlar için otopark alanları bulunmaktadır fakat tarihi çevre ve çarşının yoğunluğundan ötürü yetersiz kalmaktadır.

Kapalıçarşı'ya giriş ve çıkışı sağlayan aktif olarak kullanılan 18 adet kapı bulunmaktadır. Bunlar; Beyazıt Kapısı, Fesciler Kapısı, Hacı Hüsnü Kapısı, Yorgancılar Kapısı, Lütfullah Efendi Kapısı, Örücüler Kapısı, Tacirler Kapısı, Mercan Kapısı, Sıra Odalar Kapısı, Mahmutpaşa Kapısı, Çuhacıhan Kapısı, Kılıççılar Kapısı, Sandal Bedesteni Kapısı, Nuruosmaniye Kapısı, Kürkkçüler Kapısı, Merdivenli Kapı, Çarşıkapı Kapısı, Kalpakçılar Kapısı'dır.

Şekil 3. 9 Kapalıçarşı giriş ve çıkış kapılarının konumu (Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir [25])

Kapalıçarşı'ya ulaşımı deneyimlemek amacıyla, çarşının kentin önemli merkezleriyle olan ilişkisini ve kullanıcının davranışlarını görselleştiren bir ön araştırma yapılmıştır. Araştırma tüm kapıların zamana bağlı olarak giren ve çıkan kişi sayılarının tespit edilmesi ve en yoğun kullanıldıkları saat aralıklarının belirlenmesiyle gerçekleşmiştir. Şekil 3.10'da zamana bağlı Kapalıçarşı'ya giriş – çıkış yapan bireylerin dağılımı görselleştirilmiştir.

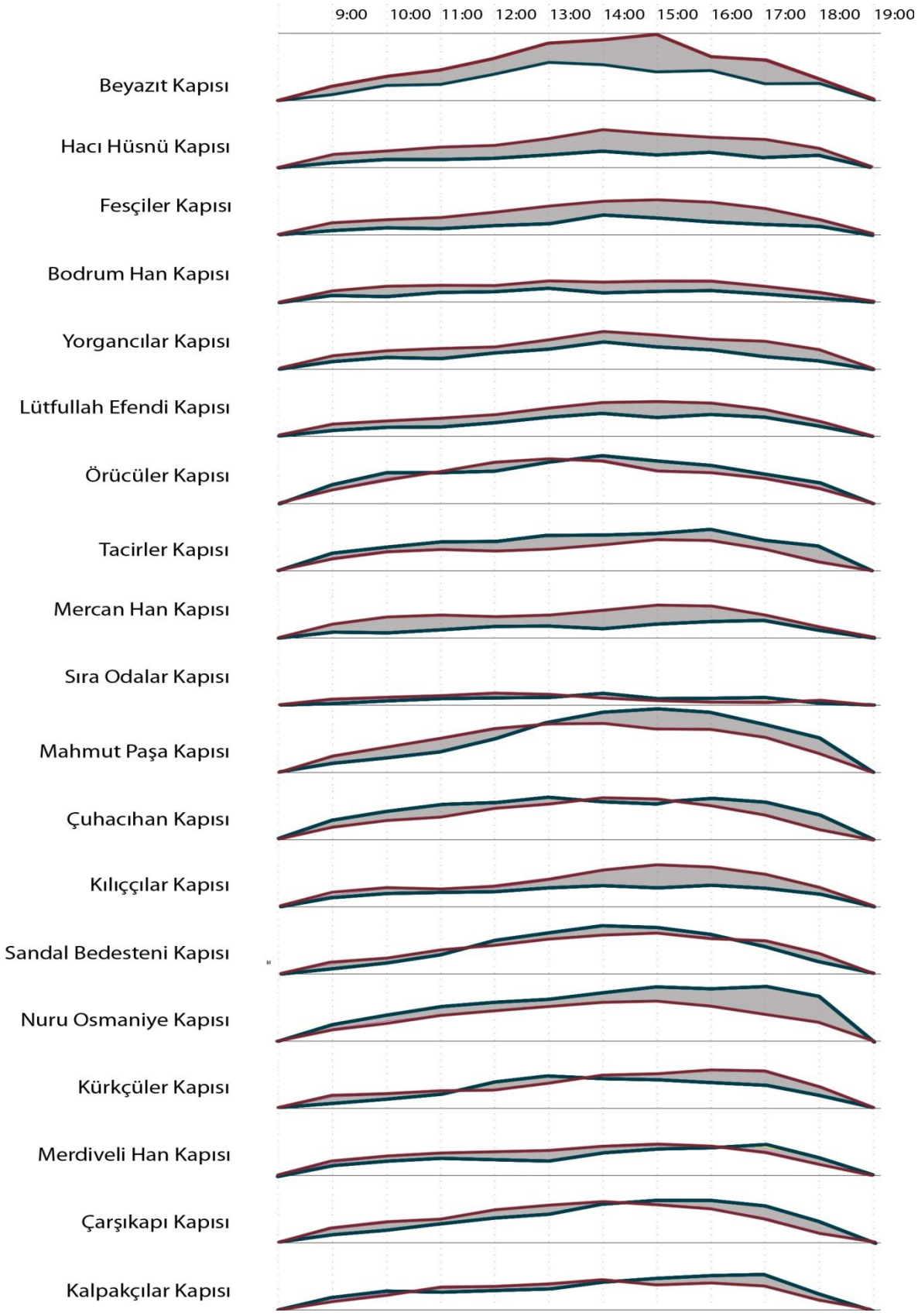
Beyazıt Kapısı, Kapalıçarşı'nın en yoğun kullanılan kapısıdır. Kapılar kullanım yoğunluklarında göre sıralandığında şu şekilde sıralanmaktadır; Hacı Hüsnü Kapısı, Mahmut Paşa Kapısı, Çarşı Kapı, Örücüler Kapısı, Nuru Osmaniye Kapısı, Sandal Bedesteni, Çuhacıhan Kapısı, Fesçiler Kapısı, Kılıççılar Kapısı, Yorgancılar Kapısı, Kürkçüler Kapısı, Lütfullah Efendi Kapısı, Tacirler Kapısı, Merdivenli Kapı, Mercan Kapısı, Sıra odalar Kapısı.

Kapalıçarşı'ya erişimin 18 farklı kapı aracılığı ile yapılması çarşının geçirgenliğini ve kentsel mekân niteliğini muhafaza etmesini sağlamaktadır. Bu kadar fazla sayıda kapının yer alması ve sokak yapısı itibari ile bir yerden bir diğer yere geçiş sırasında birçok alternatifin üretilebilmesi çarşının geçirgenliğini artırmaktadır. Böylece her insanın çarşı içerisinde farklı

gezi güzergâhları oluşturma olasılığı artar ve bu da farklı insanların karşılaşma olasılıklarını artırır. Kişisel deneyimi ve farklı karşılaşma olasılıklarını arttırmaktadır. Bu durum kişinin her çarşı ziyareti sırasında yolunu kaybetmesine yol açabilir. Çarşının kendi içerisinde yer alan sürprizli mekânları ile her defasında ziyaretçiyi şaşırtarak farklı kişisel deneyimler yaşamasına fiziksel mekânın mekânsal algıya dönüşerek zihinde yer etmesini sağlayabilir. Ayrıca sokaklar arasındaki farklı görsel geçirgenlikler kullanıcının gezi güzergâhlarını oluşturmasındaki bir diğer etmendir.

Toplu taşıma imkânlarıyla ulaşımın daha pratik olduğu Kapalıçarşı'ya tramvay ile Çemberlitaş Meydanına ulaşılabilmesi Kürkçüler Kapısı ve Nuru Osmaniye kapısının, Beyazıt meydanına ulaşılabilmesi ise Beyazıt Kapısı ve Çarşıkapı Kapısının kullanımın oranlarını artırmaktadır. Eminönü Meydanı'na erişimi sağlayabileceğimiz Mahmutpaşa Kapısı, Örücüler Kapısı ve Mercan Kapısı kullanıcı davranışları gözlemlendiğinde daha çok çıkış amaçlı olarak kullanılmakta olduğu sonucuna varılmıştır. Kapıların zamana bağlı olarak giriş – çıkış yoğunluklarının ve kullanıcı davranışlarının incelendiği araştırmanın sonuçları şekil 3.10'da incelenebilmektedir.

"Yer" yaratımının ilk koşulu olan beden, çarşının geçirgen yapısından dolayı, mekana dahil olarak mekanı deneyimler. Kentsel doku içerisinde yer alan ve organik bir sokak örgüsüne sahip olan bu mekânda, bireylere farklı birçok alternatif yol sunar. Çarşı'nın bu girift yapısı, bireyin farklı bireylerle farklı güzergâhlarda karşılaşma olasılıklarını artırmaktadır. Bu sayede birey her defasında mekânı farklı bir şekilde deneyimleyebilmektedir. Mekânın farklı deneyim alternatifleri sunması, mekânın "yer"e dönüşümü için zaman içerisinde gerçekleşen deneyimlerin, zihinde anlamlandırılması ve bir mekânsal imgeye dönüşmesini sağlamaktadır.

Şekil 3. 10 Kapalıçarşı'ya giriş-çıkış ve zamana bağlı kullanıcı davranışları

3.1.1.3 Meydanlardan Sokaklara: Kapalıçarşı

Kapalıçarşı pek çok deprem ve yangın yaşamıştır ve hepsinde de tekrar tekrar onarılarak çarşının yaşaması sağlanmıştır. En son 1894 yılında meydana gelen deprem ile birçok kubbe ve tonoz yıkılmıştır. Sonrasındaki onarımda çarşı yapısal olarak son halini almıştır. Bu Onarım sırasında çarşının sınırları daraltılmıştır. Sarnıçlı Han, Paçavracı Hanı, Ali Paşa Hanı tamamen çarşı dışında bırakılmıştır [19; Gülersoy, 2003]. Çarşıya bugün doğrudan bağlı olan 16 adet han bulunmaktadır. Bunlar; Bodrum Han, Evliye Hanı, Ağa Hanı, İç Cebeci Han, Astarcı Han, Cebeci Han, Sarraf Han, Perdahçı Hanı, Safran Han, Küçük Safran Hanı, Yolgeçen Han, Çukur Han, Zincirli Han, Rabia Hanı, Sorguçlu Han, Kebapçı Han'dır. Yapısal olarak gözlemlenen hanlar, 2 veya 3 katlı revakların baktığı ortası avlulu imalathane veya ofis olarak kullanılan yapılardır.

Kapalıçarşı bünyesinde hanlardan hariç olarak 2 adet Bedesten bulunur. Bunlar, İç Bedesten ve Sandal Bedesteni'dir. Osmanlı döneminde bedestenler; kentteki ticaret hayatını yönlendiren yarı resmi kuruluşlardır. Bu nedenle de birçoğunun bulunduğu şehrin ticaretine ait özel görevleri vardır. İstanbul İç Bedesten de imparatorluk merkezinde bulunması nedeniyle; ülke içerisindeki kıymetli maden ve mücevher piyasasını belirlerdi [20; Cezar,1985]. Bugün ise İç Bedestenin güneyinde yer alan sokaklarda altın ve değerli maden piyasasının anlık verileri iletilerek, kullanıcıların piyasayı takip etmesi ve işlemlerini hızlı bir şekilde yapmaları sağlanmaktadır.

Kapalıçarşı'nın ilk olarak iç bedesten olarak yapılmış olduğu ve tarihi süreç içerisinde çevresindeki sokakları içine alarak gelişmiş olduğu bilinmektedir. Çarşıyı oluşturan alt basamaklardan biri, toplumun birlikteliğinin ön plana çıktığı ve yoğun olarak kullanılan sokaklar olmuştur. Kapalıçarşı, bu haliyle çevresindeki meydanlarla bağlantıyı sağlayan, aynı zamanda ticari fonksiyonları ile çekiciliği artırılan kilit bir nokta haline dönüşmüştür.

Sokaklar, insanların yaşam koşullarını belirleyen veya yönlendiren, fonksiyonların belirli bir alanda toplandıkları ve insanların ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile yoğun olarak kullandıkları yerlerdir. Çarşının bu kadar zamandır aktif olmasını ve yıllara meydan okumasını sağlayan sokaklardır. Sokaklar yapısı itibari ile çarşı içerisinde erişimi kolaylaştırmakta ve geçirgenliği sağlamaktadır. Topografyaya göre organik plan şemasının da yer aldığı yerleşim planında,

ızgara planlama sistemi yoğunluktadır. Izgara planlama sisteminin sonucu olarak geçirgenlik, iletişim ve erişim imkânı fazladır.

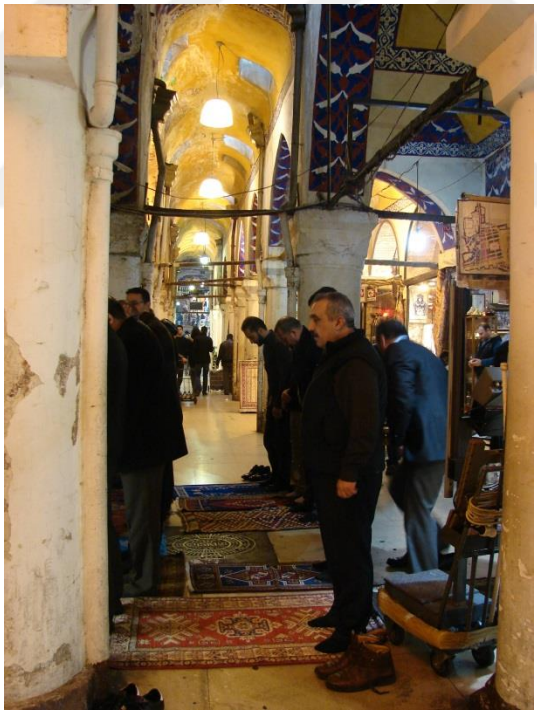
Çarşının bugüne kadar sosyo-kültürel değerlerini koruyarak gelmesini sağlayan sokakları incelediğimiz zaman ilk olarak sokakların isimleri dikkati çekmektedir. Kapalıçarşı'daki Sokak isimleri, o sokakta yer edinen esnaflara dair bize bilgi vermektedir. Kurulduğu dönemde ve sonrasında uzun yıllar her sokağının belli bir ürüne ayrıldığı çarşı dokusunda bu durum, lonca geleneğinin bir uzantısıdır. Ticareti de kolaylaştıran bu yapılanma şekli müşterinin aradığını kolayca bulmasını sağlarken ürün ve fiyat karşılaştırma yapmasını da kolaylaştırmaktaydı [19; Gülersoy, 2003]; fakat gelişen ekonomik koşullar ve teknoloji ile bazı meslek grupları zaman içerisinde kaybolup gitmiştir. Giden esnafların yerine başka meslek grupları sokakta kendilerine yer edinmişlerdir. Bu durum çarşı içerisinde sokaklardaki satış birimlerinin işlev değiştirmesine ve bir bölgede yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Örneğin; Kalpakçıların zaman içerisinde ortadan kaybolması, kuyumcuların bu alana yayılabilmesi ve en önemli yaya yolu üzerinde yer almalarına olanak sağlamıştır. Kapalıçarşı'da yer alan kuyum zanaatkârları ve satış birimleri incelendiğinde çarşının güney doğu ve batı doğrultusunda genişlediği görülmektedir.

Şekil 3. 11 Çuhacı Han avludan görünüm ve Çuhacı Han üst katta koridorda çalışmakta olan zanaatkar.

Çuhacı Han, kuyum ustalarının çıraklıktan başlayarak yetiştiği, hem mesleği hem de yaşam kültürünü öğrendikleri yerdir. Kuyumcular için bir başka odak noktası oluşturan bölge ise Zincirli Han'dır. Burada kuyumcuların yanı sıra antikacılar ve halıcılar da yer almaktadır. Esnafın gözünde Zincirli Han "elit" bir yerdir. Müşteri profili ve alışveriş kapasitesi daha yüksektir. Zincirli Han'daki esnaf ve müşteri ilişkilerinin kuşaklar boyu süren bir yapısı vardır. Aynı aileden üç kuşağın bireyleri birlikte gelerek aile kuyumcusundan alışveriş yapmaktadır [26; Evren, 2011].

Eskiden esnafın sabahları toplanarak, dükkânını açmadan önce İç Bedesten'de dua ettiği söylenmektedir. Onun için buranın adı Dua Meydanı'dır. İç Bedesten bugün alışveriş etkinliğinin yanında çarşının camisi vasfını da üstlenmektedir. Bedesten girişinde abdest alma alanları yer almaktadır. Özellikle Cuma Namazı saatinde tüm çarşı esnafı işini ve tezgâhını bırakarak, bedesten içerisinde namaza gitmektedir. Bedesten içerisine sığamayan esnaf çevresindeki sokaklarda da ibadet etkinliğini sürdürmektedir.

Şekil 3. 12 Kapalıçarşı'da İç Bedesten içerisine sığamayan esnafın çarşının sokaklarında Cuma namazı kılması.

Çarşı, sokakları, meydanları, hanları ve bedestenleri ile bedenin var oluşu olan mekânı oluşturmaktadır. Beden ise zaman içerisindeki değişen ihtiyaçlarına göre mekânı dönüştürmekte ona farklı anlamlar katmaktadır. Buna en iyi örneği İç Bedesten vermektedir. İç bedesten yapılış amacı insanların alış veriş ihtiyaçlarını üzeri kapalı bir alan üzerinde

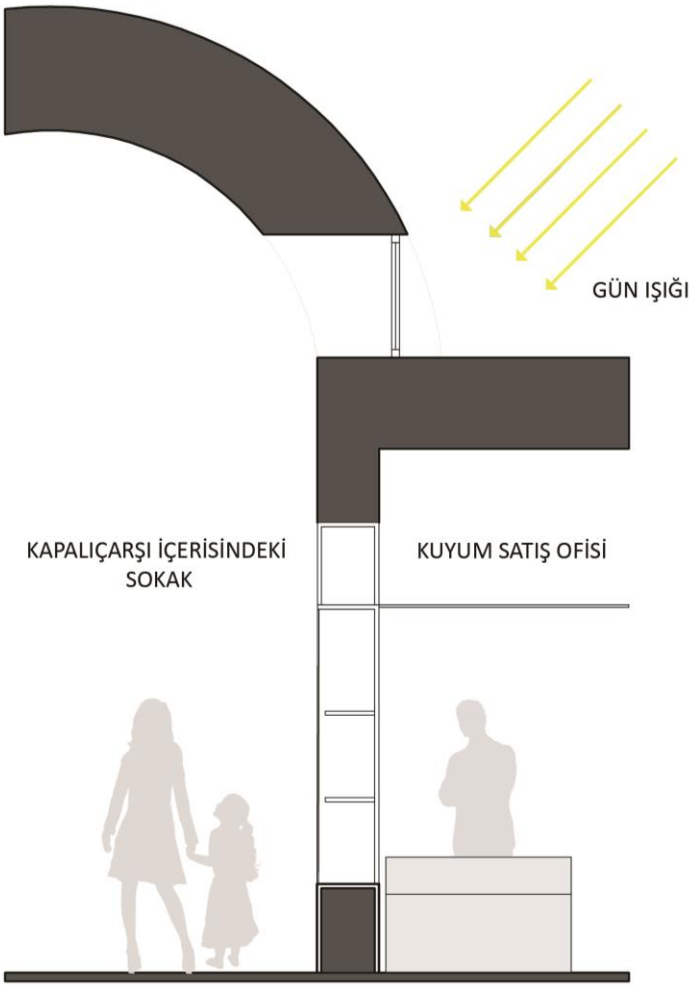
yapmaları için tasarlanmış ve inşa edilmiş bir yapı iken, alışveriş fonksiyonun yanında buna ek bir fonksiyon olarak çarşının camisi vasfını üzerine almıştır. İnsanların mahremi olan ibadetini çarşının merkezi konumunda yer alan bedestende yapması, kullanıcıların çarşıyı içselleştirmesine ve aidiyetlik duygusunun gelişimine destek olur.

3.1.1.4 Kapalıçarşı'da Zaman Ölçütü

Osmanlı döneminde Kapalıçarşı'da yaşam İslam toplum anlayışına paralellik göstermektedir. İslam toplumlarında insan sabah namazıyla uyanır ve işine koyulur, yatsı namazıyla günlük işlerini tamamlamış olur ve dinlemeye çekilir. Bu saatler arasında yaşanması, İslam geleneği açısından olduğu kadar; teknolojik yetersizliklerin yanı sıra hayatın günışığına bağımlı olmasıyla da ilişkili bir durumdur. Gün ışığından fazlasıyla yararlanmak çarşı içinde büyük önem arz etmekteydi. Gülersoy, Kapalıçarşı'daki doğal aydınlatma ile ilgili olarak şunları dile getirmektedir [21; Gülersoy, 1979, s.16]:

> Çarşı doğal ışık ile aydınlatılmaktadır. Bunu nedeni; çarşının çalışma saatleri olduğu düşünülür… Ama bu yüzeysel ve görünürdeki bir nedendir. Asıl sebebi onun altındadır. Ve filozofiktir. Bu çalışma saatleri eski Türk toplumunun manevi dünyasının bir sonucuydu…

Kapalıçarşı'nın üst örtüsünün yapıldığı dönemde sağlı sollu pencereler ile sokakların aydınlatılması sağlanmıştır. Bugün de çarşıda doğal aydınlatma sayesinde sokaklar aydınlatılmaktadır, doğal aydınlatmanın yetersiz kaldığı durumlarda yapay ışık tercih edilmektedir.

Şekil 3. 13 Kapalıçarşı'da zaman algısı – Sokak kesiti (Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir.)

Kapalıçarşı'da zaman kavramı "oluş" zamanı olarak ele alındığı takdirde, zamanın daha hızlı ve daha yavaş aktığının algılandığı bir zaman kavramı Kapalıçarşı ve çevresinde gözlemlenmektedir. Pek çok mekânsal farklılıklar sunan, hanları, bedestenleri ve birbirinden farklı mesafede ve nitelikteki sokakları ile Kapalıçarşı içerisinde zaman daha hızlı akmaktadır. Çarşının tarihi dokusunun etkisi ile sokaklarda ve hanlar içerisinde zamanda atlama yaşanabilmekte ve kişiyi geçmiş zamanlara götürmektedir. Çarşı, bu zamansal etkileriyle mekânı, tarihi ve kenti kullanıcıya yaşatmakta ve yeri betimlemektedir.

3.1.1.5 Kapalıçarşı'da: Sosyal Üretim Ağı Modeli

Osmanlı kentindeki çarşı, yalnızca bir alışveriş alanı değil, aynı zamanda loncaların denetimindeki bir üretim ve yaşam alanıdır. Osmanlı dönemindeki lonca sistemi, dükkân açılmasına, bunun için kredi bulunmasına, yanında personel çalıştırılmasına bu yardımcı elemanların kalfalık-ustalık eğitimlerini almasına ait tüm kuralların uygulanması ve geliştirilmesini düzenlemekteydi. Kapalıçarşı'da lonca sistemi geçerliydi ve her mesleğin bir loncası vardı [19; Gülersoy, 2003].

Çarşı ticaretin her çağda gereksinme duyduğu güvenlik ortamını sürdüren bir çevre demektir. Çarşı ahlakının temelinde, komşuluk ilişkileri yer almaktadır. Komşu dükkânın ticaretini kıskanmamak, dahası onun adına mutlu olmak çarşı ahlakında yer alan ilk kuraldır. Tok gözlülük, kanaatkârlık, esnaflığın temelleridir. Kapalıçarşı'da böyle bir ticaret ahlakının biçimlendirdiği satıcı, komşusu siftah etmemişse, kendisine gelen ikinci müşteriyi ona göndermektedir [19; Gülersoy, 2003].

Çarşı'da güvenlik ve rahatlık egemendir. Gün ortasında Cuma Namazı için çeşitli tekstil, hediyelik eşya gibi değeri daha düşük ürünlerin satıldığı dükkânların tezgâhlarını açık halde bırakıp namaza gitmesi ve İstanbul'da saatlerce başıboş, sahipsiz kalan tezgâhlardan hiçbir şeyin çalınmadığını görmek şaşırtıcıdır. Fakat yapılan kişisel görüşmeler sırasında alınan verilere göre, değerli maden üretimi ile ilgili olarak burada çalışmakta olan kişilerin sokakların yeteri kadar güvenli olmadığını ifade ettiği görülmüştür. Her kapının girişinde bir güvenlik görevlisinin yer alması ve çarşının tüm sokaklarının kamera sistemi ile takip edilmesine rağmen hala çok sayıda hırsızlık olayı yaşadıklarını aktarmışlardır.

Esnafın çarşının sokaklarını sadece müşteri ile alışveriş amacıyla değil, dostluk kurma, sohbet etme, çay içme, nefes alma ve sanatını devam ettirdiği bir mekân olarak yaşaması sokak kullanımlarını artırmaktadır. Çarşı da sokak esnafın sosyalleştiği, yaşadığı bir mekân olarak var olmaktadır.

Şekil 3. 14 Kapalıçarşı'da sokak kullanımları

Günümüz alışveriş merkezlerinde uygulanan sabit fiyat politikası Kapalıçarşı'da aranmaz. Çarşıda pazarlık etme alışkanlığı devam etmektedir. Pazarlık, çarşı esnafı ile müşteriyi birbirine yakınlaştıran, kısa süreli bir diyalog oluşumunu sağlayan bir araçtır.

Kapalıçarşı'da yer alan kuyum üretimi, endüstriyel üretimden tamamen farklıdır. Burada usta-çırak ilişkisine temellenen geleneksel bir üretim vardır. Evren ve Ökten tarafından *İstanbul Ekolü* olarak değerlendirilen bu üretim biçiminin doğmasını sağlamıştır. İstanbul ekolü, kentin coğrafi konumunun getirmiş olduğu avantajlarının etkisiyle, kuyumculuk sanatının doğu batı sentezine işaret etmektedir. Kentin biriktirdiği kültürel zenginlik motiflere olduğu kadar üretim tekniklerine de yansımıştır ve bu coğrafyaya özgü bir üretim geleneği ortaya çıkmıştır.[23; Ökten ve Evren, 2013]

Kapalıçarşı'daki üretim usta-çırak ilişkisiyle yürümektedir. Buradaki eğitim "Kapalıçarşı Üniversitesi" olarak adlandırılmaktadır ve kalfalar ve ustalar tarafından işbaşında verilmektedir. İlk olarak iki yıl süreyle ücretsiz olarak yamaklık yaptıkları dönem bulunmaktadır akabinde çıraklık dönemi başlamaktadır. Çıraklığın ilk dönemlerinde işin püf noktası çıraklara öğretilmez ve bahaneler türetilerek dışarıya çıkması sağlanır. Buradaki amaç karşılıklı güven ilişkisinin gelişmemiş olduğu başlangıç döneminde atölyenin sırrını korumaktır. Daha sonra kalfalık ve en sonda ustalık derecesine ulaşılmaktadır. Bu eğitim ilişkisi kuyumculuk sanatını öğrenmenin yanında çarşıdaki toplumsal bir yaşam biçiminin devam etmesini sağlayan bir platform oluşturmaktadır. [23; Ökten ve Evren, 2013]

> 20 yıldır bu dükkânda çalışıyorum, şuan ustayım. Ama tabii işe usta olarak başlamadık. Bu dükkânın benden önceki sahibi amcamdı. İlkokul yıllarımdan beri yaz tatillerinde bu dükkâna gelir gider kendi çapımda yardımlar ederdim. Liseye kadar bu böyle devam etti. Daha sonra amcamın yanında çırak olarak işe başladım. İlk başlarda çok yanlışlar yaptık tabii çok fırça da yedik. Ben sabrettim, ustam bana güvendi, ben ustama saygı duydum o da bana işi öğretti.(Kişisel Görüşme No:8, 2016)

İşe yeni başlamış olan yamak ve çıraklardan davul tozu veya minare gölgesi getirilmesinin istenmesi, yeni yılın ilk günü bereket sağlaması amacıyla atölyede nar kırılması [23; Ökten ve Evren, 2013], ortak birçok etkinliğin oluşturulması bu çarşının toplumsal ve sosyal yapısını oluşturmaktadır ve bu eğitim ilişkisi ile yüzyıllardır aktarılarak bugüne gelmiştir.

Şekil 3. 15 İstanbul Kuyumculuk Sektöründe Sadekar-Merkezli Geleneksel Değer Zinciri [26; Evren, 2011, s.116]

İstanbul'da kuyumculuk sektöründe geleneksel üretim örgütlenmesi, küçük ölçekli aile işletmelerinin arasında, güvene dayalı olarak kurulan ve sosyal kurumlar ile desteklenen değer zinciri[9] oluşturmaktadır. Geleneksel değer zincirinin merkezinde ise kıymetli metallerden montür tasarlayıp uygulamaya geçiren sadekârlar bulunmaktadır. Üretim

[9] Çok genel hatlarıyla değer zinciri, "…bir hizmet veya ürünün, kavramsal gelişim noktasından başlayarak birçok üretim sürecinden geçerek (fiziksel değişim ve birçok değişik üretici hizmetlerinin katkısını da içermek üzere) nihai tüketiciye erişimine ve kullanım sonrasına dek bir parçası olduğu tüm operasyonları açıklayan, aynı zamanda, bir işletmede katma değerin nasıl ortaya çıktığına yönelik bir model…" olarak tanımlanmaktadır. [26, s.116]

burada yer alan bir mücevher tasarımcısının, çizmiş olduğu tasarımını sadekâra iletmesiyle başlamaktadır. Sadekâr tasarımın iskeletini oluşturarak, tasarımın gerektiği şekilde mıhlama, kakma veya mine gibi iş kollarına göre tasarımı ulaştırır. En son tasarımı cilacıya ileterek ürüne son şekil verilir.[26; Evren, 2011] Fiziksel açıdan dar bir alanda kurulan bu sosyo-mekânsal ağ Kapalıçarşı'ya özgü bir üretim biçimini ortaya koymaktadır.

İstanbul'daki kuyumculuk üretimi yüzyıllar boyu hem Kapalıçarşı ve çevresini hem de mekânı biçimlendirmiş, hem de mekânın getirdiği kısıtlamalara ve sunduğu olanaklara göre zaman içerisinde buraya özgü nitelikler kazanmıştır. Kapalıçarşı'nın bünyesindeki kısıtlı mekân koşulları, zanaatkârları işbirliğine zorlar ve bu sayede farklı iş ortaklıklarıyla üretim ağı genişletilir. Sonuç ürün sadece bir zanaatkâra ait değildir, çarşıda yer alan üretim ağındaki tüm zanaatkârların ortak ürünüdür. Burada yerin tüm özellikleri sonuç ürüne yansımaktadır, onun içerisinde herkesten bir parça vardır.

Şekil 3. 16 Kapalıçarşı'da kuyum üretim ağı etkinliği (Emel Noyın tarafından görselleştirilmiş.)

İstanbul'daki kuyumculuk üretimi Kapalıçarşı ve Hanlar Bölgesi'nde yüzyıllar boyunca hem mekânı biçimlendirmiş hem de mekânın getirdiği kısıtlara ve sunduğu olanaklara göre zaman içinde buraya özgü nitelikler kazanmıştır. Kuyumculuk sektörü Tarihi Yarımada ile özdeşleşmiş, mekânın içine sinerek kent kimliğinin bir parçası olmuştur. Çünkü burası üretimin ve piyasanın merkezidir. İstanbul'da kuyumculuk denildiği zaman ilk akla gelen yer Kapalıçarşı'dır. Kapalıçarşı kuyum sektörünün üretim müzesi niteliğindedir. Tarihi Yarımada'nın zengin kültürel tarihi ve canlı atmosferi pek çok tasarım ve yeni ürün için önemi bir ilham kaynağı niteliğindedir. [23; Ökten ve Evren, 2013].

Kapalıçarşı'nın ruhunu ve kimliğini en iyi şekilde orada yıllardır yaşayan, üreten zanaatkâr anlatmaktadır:

> Kapalıçarşı'nın bir ruhu olduğuna inanıyorum ve çarşıda çalışmanın bir ayrıcalık olduğunu düşünüyorum. Günümüzde plazalara takılıp sıkılırken, biz bu tarihi yerde hem turistlerle hem halkla hem de diğer zanaatkâr arkadaşlarla bir arada çalışıyorum. Cuma namazımı Sultan Ahmet Camii'nde kılıp, arkadaşlarla yemeğimi yiyip, işime devam edebiliyorum. Bence bu İstanbul gibi bulunmaz bir nimet. (Kişisel Görüşme No:9, 2016)

Kapalıçarşı'nın sunmuş olduğu tarihsel çevre, kentin içerisindeki konumu, kentsel yaşam, sosyo-mekansal çevre verileri kullanıcının zihinsel algısında farklı anlamlar oluşturmasını sağlamaktadır. Farklı anı oluşumlarına imkân Kapalıçarşı üretici için ayrı, müşteri için ayrı anlamlar taşımaktadır. Ama ortak olan ise mekânın niteliklerinin farklı birçok zihinsel algı oluşumlarına imkân vermesidir.

3.2 Kapalıçarşı Görüşmelerinin Değerlendirilmesi

Kapalıçarşı'da kuyum üretiminde faaliyet gösteren atölyelerde çalışan personel ve iş yeri sahiplerine yapılan görüşmeler sırasında fiziksel mekân kullanımları, aidiyet duygusu ve sosyal yaşam konuları ile ilgili sorular yöneltilerek, kullanıcıların mekânı nasıl anlamlandırdıklarına ve "yer" kavramının oluşumu nasıl sağladıklarına dair sorulara cevap aranmıştır.

Yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler sırasında çalışan personel ve iş yeri sahipleri tarafından Kapalıçarşı'nın kent içerisindeki konumu ve çarşının altın ile özdeşleşen namı belirtilerek, bu bölgede çalışmayı tercih etmelerinin sebepleri arasında ilk sırada yer almaktadır. Bunun yanında fiziksel mekânla ilgili olarak olumsuz değerlendirmeler yapılmaktadır. Mekânların alt yapı eksiklikleri, çalışma alanlarının yetersizliği ile ilgili olumsuz görüşler ifade edilmiştir. Fiziksel mekânın yetersizlikleri ve bakımsız olmasının yanında güvenlik problemleri yaşadıkları belirtilmiştir. Değerli maden üretiminin yapılmakta olduğu atölyelerde güvenlik önlemlerinin alınmasına karşın üretimin bazı aşamaların altının el değiştirmesi sırasında sokaklarda güvenlik açığı olduğu belirtilmiştir. Sokaklarda güvenliğin sağlanabilmesi için güvenlik kameralarının yerleşimine ve özel güvenlik elemanlarının çarşı kapılarında konumlanmalarına karşın, çarşının sokaklarının tüm kent kullanıcılarına açık olması ve tarihi bir değere sahip olan çarşıya gelen turist sayısında fazla olması sebebiyle güvenlik önlemlerinin yetersiz kaldığı ifade edilmektedir. Kapalıçarşı'nın bulunduğu semt çevresinde konut sayısının azlığı sebebiyle çarşının çevresindeki sokakların mesai bitimi sonrasında aniden ıssızlaştığı ve gece saatlerinde sokakları kullanan kullanıcı profilinin değiştiği belirtilerek, birçok hırsızlık olayı yaşadıkları belirtilmiştir.

Kapalıçarşı kullanıcılarına yöneltilen aidiyet konularına yönelik sorularda çalışan personelin %60'ı, iş yeri sahiplerinin %80 kendilerinin çalıştıkları mekânın bir parçası olarak görmektedirler. Kazançlarını sağlamış oldukları ve mesleği öğrenmiş oldukları kuruma karşı minnettarlık duyan kullanıcıların Kapalıçarşı'yı "ev" olarak betimledikleri gözlemlenmiştir. Mekânı "ev" olarak tanımlamaları, mekânı anlamlandırarak ona "ev" misyonu yüklediklerini göstermektedir. Mekân, bu kullanıcılar tarafından uzun yıllar deneyimlenerek, zihinde farklı bir anlama, "ev"e dönüşmüştür.

Kapalıçarşı kullanıcıları ile yapılan görüşme sırasında, "buradan ayrıldığınız takdirde en çok neyi özlersiniz?" sorusuna ilk verilen yanıt her zaman dostlarımı, esnaf arkadaşlarımı ve onlarla olan sohbetimizi şeklinde olmuştur. Çarşıda sosyal yaşam, üretim bir parça olması sebebiyle iş ilişkilerinin de yürütülebilmesi için büyük önem taşımaktadır. Komşu dükkânlarla sık sık görüştükleri ve iş ilişkileri olduğu dile getirilmektedir. Bunların yanı sıra çarşının kent içerisinde konumu gereği Kapalıçarşı'ya alışveriş amacıyla gelen, turizm amacıyla gelen, o bölgede çalışan ya da sadece çarşının sokaklarını geçiş amacıyla kullanan pek çok farklı

kullanıcıyı bünyesinde bulundurması sebebiyle birçok kişi için yeni insanlarla tanışma ve yeni iş fırsatlarının yaratılması için bir zemin oluşturduğu ifade edilmiştir.

Ekonomik durumun yeterliliği konusundaki sorulara, çalışan personelin %60'ı aylık kazancının yeterli olmadığını belirtirken, iş yeri sahiplerinin %40'ı aylık kazancının yeter olmadığını ifade etmiştir.

Mesleki hazzın yaşanması ve yeterli mesleki doygunluğa ulaşımı konusundaki sorulara, çalışan personelin %80'i bu hazzı yaşayamadığını ifade etmiştir. İş yeri sahiplerinin ise %40'ı mesleki hazzı yaşayamadığını belirtmiştir.

Kapalıçarşı'da geleneksel üretim anlayışının yaygın olduğu görülmektedir. Kişiye özel ve kurumsal firmalara üretim yapan atölyelerde mekanik desteğin alınmasının üretimin birçok aşamasında el emeği olduğu belirtilmektedir.

Çizelge 3. 1 Kapalıçarşı'da çalışanlar üzerine yapılan anket sonuçları (Mavi renk ile belirtilmiş olan veriler çalışanların olumsuz fikirlerini belirmektedir.) Kişisel görüşmelerin tüm verileri Ek D'de verilmiştir.

KAPALIÇARŞI'DA ÇALIŞAN

FİZİKSEL MEKAN	AİDİYET	SOSYAL YAŞAM - GÜNDELİK HAYAT
- Fiziksel alt yapı imkanlarından memnun olmadıkları aktarılıyor. - Mekanlar özellikle küçük ve bakımsız olduğu dile getiriliyor. - Sokakların ve dükkanların değerli madenlerin saklanması için güvenli olmadığı aktarılıyor. + Lokasyonu sebebiyle çalışma alanı olarak özellikle tercih ediliyor. + Doğal ışık ve havalandırma imkanına sahip olduğu dile getiriliyor.	+ Kendisini çalıştığı ortama ait hissedikleri gözlemleniyor. + Kapalıçarşı "Ev" olarak tanımlanıyor. + Mesleği öğrendikleri ve uzun yıllar çalıştıkları bir yer olarak tanımlanıyor.	+ Günlük yaşamlarında her gün farklı insanlarla tanışma potansiyeli olduğu dile getiriliyor. + Farklı insanlarla tanışma farklı iş birlikteliklerinin oluşumunu sağladığı aktarılıyor. + Komşularıyla iş ilişkileri olduğu belirtiliyor. + Çarşının konumu gereği iş arkadaşları dışında diğer arkadaşlarıyla buluşma ve görüşme fırsatları yakaladıkları dile getiriliyor.

EKOMİK DURUM	MESLEKİ DOYGUNLUK	ÜRETİM BİÇİMİ
- % 60 'ı aylık kazancının yeterli olmadığını belirtiyor. + % 40'ı aylık kazancın yeterli olduğunu dile getiriyor.	- % 80'i mesleği doyum yaşamadığını dile getiriyor. + % 20'si mesleki hazı tatığını belirtiyor.	+ Üretimin bazı aşamalarında mekanik cihaz desteği alınmasına rağmen ürün el yapımı olduğu belirtiliyor.

Çizelge 3. 2 Kapalıçarşı'da iş yeri sahipleri üzerine yapılan anket sonuçları (Mavi renk ile belirtilmiş olan veriler çalışanların olumsuz fikirlerini belirmektedir.) Kişisel görüşmelerin tüm verileri Ek D'de verilmiştir.

KAPALIÇARŞI'DA İŞ YERİ SAHİBİ

FİZİKSEL MEKAN	AİDİYET	SOSYAL YAŞAM - GÜNDELİK HAYAT
- Fiziksel alt yapı imkanlarından memnun olmadıkları aktarılıyor. - Mekanlar özellikle küçük ve bakımsız olduğu dile getiriliyor. Üretim alanını kısıtladığı belirtiliyor. - Sokakların ve dükkanların değerli madenlerin saklanması için güvenli olmadığı aktarılıyor. + İş ilişkilerinin Kapalıçarşı ve çevresinde olması sebebi ve Türkiye'de altının değerinin belirlendiği alan olması sebebiyle tercih edildiği belirtilmiştir. + Doğal ışık ve havalandırma imkanına sahip olduğu dile getiriliyor.	+ Kendisini çalıştığı ortama ait hissedikleri gözlemleniyor. + Kapalıçarşı "Ev" olarak tanımlanıyor. + Mesleği öğrendikleri ve uzun yıllar çalıştıkları bir yer olarak tanımlanıyor. +Mesleği ailesinden öğrendiğini ve çalıştığı alanın ailesinden yadigar olduğu belirtilmiştir. + Altın denildiği zaman Türkiye'de akla gelen yerin Kapalıçarşı olduğu belirtilerek Kapalıçarşı'yı tercih etme sebepleri aktarılıyor.	+ Günlük yaşamlarında her gün farklı insanlarla tanışma potansiyeli olduğu dile getiriliyor. + Farklı insanlarla tanışma farklı iş birlikteliklerinin oluşumunu sağladığı aktarılıyor. + Komşularıyla iş ilişkileri olduğu belirtiliyor. + Çarşının konumu gereği iş arkadaşları dışında diğer arkadaşlarıyla buluşma ve görüşme fırsatları yakaladıkları dile getiriliyor.

EKOMİK DURUM	MESLEKİ DOYGUNLUK	ÜRETİM BİÇİMİ
- % 40 'ı aylık kazancının yeterli olmadığını belirtiyor. + % 60'ı aylık kazancın yeterli olduğunu dile getiriyor.	- % 40'i mesleği doyum yaşamadığını dile getiriyor. + % 60'si mesleki hazı tatığını belirtiyor.	+ Üretimin bazı aşamalarında mekanik cihaz desteği alınmasına rağmen ürün el yapımı olduğu belirtiliyor. + Müşteri Profilini diğer illerde yer alan Kuyumcular, Kapalıçarşı'daki kuyumcukar olduğu ve bunun yanında kişiye özel üretimin de yapılmakta olduğu belirtilmektedir.

3.3 Kuyumcukent'te Yerin Boyutları ve Yer Kurma Pratikleri Üzerine

Kapalıçarşı tarihi kent merkezinde yer almakta ve pek çok tasarımcı için ilham kaynağı, üretici için farklı iş ortaklıkları, satıcılar için dinamik bir pazar alanı, canlı bir kütüphane ve kent yaşamını ifade etmektedir. Bu bölümde bu tür imkân ve fırsatları bir arada sunan Kapalıçarşı'dan sonra Kuyumcukent'te varlığını devam ettirme durumu farklı kullanıcılar üzerinden irdelenecektir.

Bu bölümün amacı, Kuyumcukent'in mekânsal yapısının kuyum üretimindeki zanaatkârların mekân kullanımlarını ve sosyo-mekansal ilişkiselliğini nasıl etkilediğini araştırmak ve mekânsal niteliklerin "yer" oluşumuna etkilerini değerlendirmektir. Kuyumcukent'te amaca uygun araştırma sırasında gözlemler, anket çalışması ve literatür araştırması yapılarak, "yer" kavramı sorgulanmıştır.

3.3.1 Kuyumcukent

Kuyumcukent, kuyum sektöründe yer alan küçük ve orta ölçekli işletmelerin tek bir mekânda toplanması ve tüm işletmelerin ortak altyapı, arıtma ve güvenlik gibi hizmetlerden yararlanmasını sağlamak amacıyla 2005 yılında inşaatı tamamlanarak, kullanıma açılmıştır.

Şekil 3. 17 Kuyumcukent genel görünüm [27].

Kuyumcukent'in ilk adımı 1988 yılında S.S. İstanbul Kuyumcu Sanatkârları Toplu İşyeri Yapı Kooperatifi'nin kurulmasıyla atılmıştır. Yaklaşık 1.600 ortak tarafında kurulan bu kooperatif, Yenibosna'da "Elektrokent" olarak planlanan araziyi ve inşaatı devralmış, toplam 250 milyon

dolarlık bir yatırım gerçekleştirerek kompleksi hayata geçirmiştir. 330.000 m2 brüt inşaat alanına sahip olan Kuyumcukent'te 2.185 bağımsız bölüm bulunmakta ve toplam kurulu kapasitesinin %51'i (1069 adet) faal olarak kullanılmaktadır. Yaklaşık 7.500 kişinin çalıştığı Kuyumcukent'in tam doluluk oranına ulaştığında 30.000 kişiyi istihdam etmesi ve yıllık 10 milyar dolar ciro üretmesi bekleniyor [28; Evren, 2012].

Şekil 3. 18 Kuyumcukent atölye bloğu genel görünüm [29].

Kuyumcukent yapısal olarak incelendiğinde, atölye bloğu ve mağaza bloğu olarak iki ayrı bağımsız bloktan oluşmaktadır. 7 kattan oluşan atölye bloğunun bünyesinde, 25m², 50m², 100m²'den başlayıp 2000 m²'ye kadar uzanan ebatlarda imalat atölyeleri, fabrikalar, yan hizmet mağazaları ve otopark yer almaktadır. 5 kattan oluşan mağaza bloğunda açık ve kapalı otoparklar, 25 m²'den 500 m²'ye kadar çeşitli kuyum ve günlük alışveriş amaçlı perakende mağazaları ve restoranlar, hazır yemek üniteleri, sinemalar ve kafeler; bloğun her iki bitim köşesinde ise 7'şer katlı ofis blokları yer almaktadır.

İlk olarak kooperatif bünyesinde gerçekleştirilen bir sivil toplum kuruluşu tarafından başlatılan bu girişim daha sonra yerel ve merkezi yönetimlerle desteklenerek, Tarihi Yarımada'da yer almakta olan zanaatkârın zorunlu olarak Kuyumcukent'te faaliyet göstermesinin beklenmesi ile sonuçlanmıştır. Kuyum İmalathanelerinin Tarihi Yarımada'dan zorunlu olarak ayrılması ile ilgili karar, ilk defa Kültür Bakanlığı İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 'nun 2 Ağustos 1995 tarihli 2.8.1995 – 6898 sayılı kararı ile gündeme gelmiştir. İlgili kararda aşağıdaki tanım yapılmıştır [28; Evren 2012, s:64];

> Tarihi Yarımada'da yer alan depolama, toptan eşya ticareti, ateşli, gürültülü atölye ve imalathanelerin (geleneksel el sanatları dışında) tasfiye edilmesi, bu işlerle ilgili çalışma ruhsatlarının yenilenmemesi…

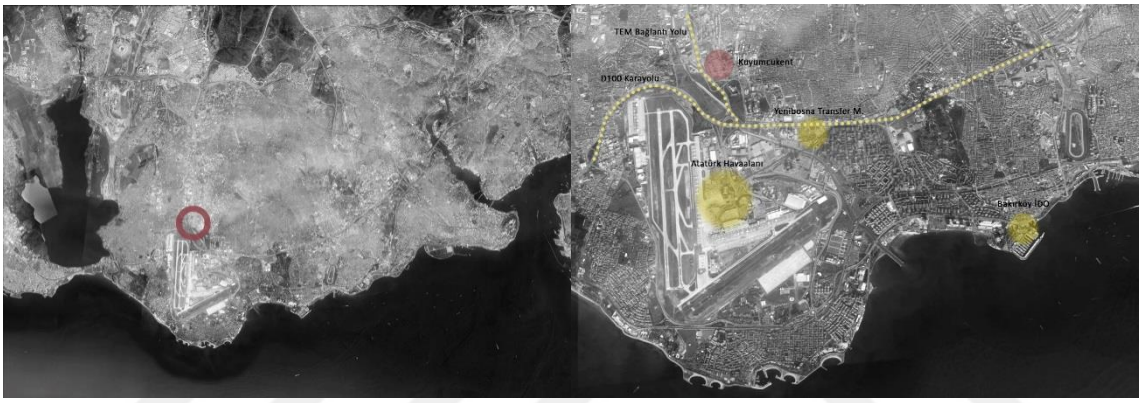
İlgili yerel yönetimler bu karar çerçevesinde işlem yapmışlardır. Bu tarihten itibaren Kapalıçarşı ve çevresinde yer alan işletmelerin ruhsatları yenilenmemektedir ve yeni ruhsat alamamaktadır. Kapalıçarşı çevresinde yer alan pek çok işletme ruhsatsız olarak çalışmaktadır.

Eminönü belediyesi tarafından, bölge ile ilgili olarak 2006 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi aracılığı ile "Atık ve Çevresel Risk Raporu" hazırlanmıştır. Rapora göre imalatın tamamının bu bölgeden gitmesine gerek olmadığı, bölgeye zarar veren imalathanelerin ayrılmasının bölge için yeterli olduğu görüşü ortaya konmuştur. Tüm bu karmaşa içerisinde ise İstanbul Kuyumcular Odası, özellikle geleneksel üretimin devam etmesi ve korunması gerektiğini belirterek, mineci, kalemkâr, sadekâr, kakmacı gibi benzer çevreye zarar vermeyen işletmelerin Tarihi Yarımada'da kalması gerektiğini dile getirmiştir [28; Evren, 2012].

Günümüzde ise Kapalıçarşı ve çevresi için hala belirsizlik devam etmektedir. Kuyumcukent ve Kapalıçarşı arasındaki belirsizlik, işletmecileri ve zanaatkârları tedirgin etmektedir. Özelikle bu durum Kapalıçarşı'da kendine yer seçmiş olan zanaatkârları etkilemektedir. Bu bölümde Kuyumcukent'in mekânsal yapısının, Kapalıçarşı'dan zorunlu olarak Kuyumcukent'e yerleşen zanaatkârlara, yeniden bir "yer" yaratma aşamasındaki etkileri ve "yer-kurma" pratikleri çerçevesinde irdelenecektir.

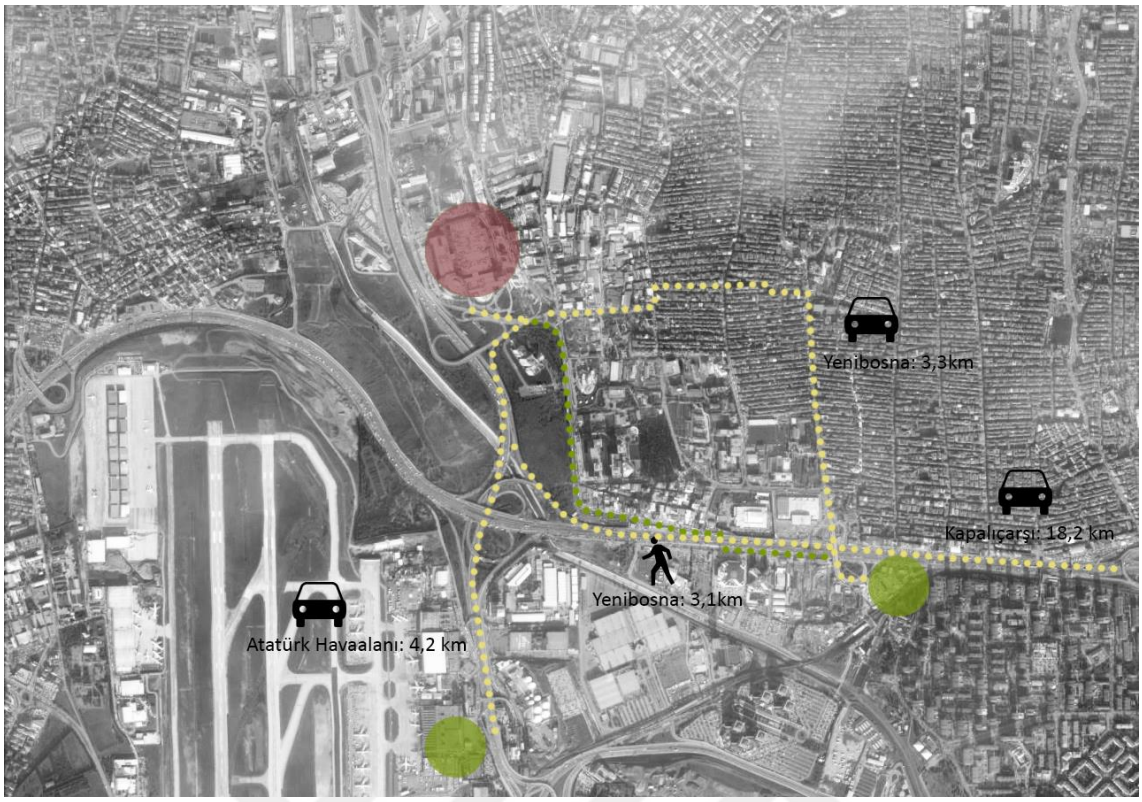
3.3.1.1 Kent Çeperinde Üretim – Kuyumcukent

İstanbul kentinin Avrupa Yakası'nın batısında yer alan Bahçelievler ilçesine bağlı olan Kuyumcukent, sanayi siteleri ve üretim tesislerinin yoğunluk kazandığı bir bölgede yer almaktadır. Batısında Tem Otoyolu'na bağlantısı, güneyinde D100 karayoluna bağlantısı bulunmaktadır. Karayolu ulaşım ve havaalanına olan yakınlığı ile sanayi tesisleri açısından avantajlı bir bölgedir.

Şekil 3. 19Kuyumcukent'in İstanbul içerisindeki konumu ve hava fotoğrafı (Google Earth kaynaklı hava fotoğrafı üzerinden Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir. Kırmızı olarak belirtilen alan Kuyumcukent'in İstanbul'daki konumunu ifade etmektedir. Sarı ile belirtilen alanlar ise Kuyumcukent'e yakın konumdaki meydan ve transfer noktalarını ifader eder.)

Kuyumcukent'e kısıtlı sayıdaki toplu taşıma araçları ve özel araçlarla ulaşmak mümkündür. Karayolu bağlantılarının yer aldığı bu bölgede yaya olarak ulaşım mümkündür fakat tehlike unsurları taşımaktadır. Kuyumcukent toplu taşıma bağlantıları Yenibosna ile sınırlıdır. Kentin birçok yerinden Yenibosna transfer merkezine ulaşım sağlanabilmektedir fakat bu noktadan Kuyumcukent'e olan mesafe 3,1 km'dir. Belirtilen mesafe boyunca yaya olarak ulaşım için tehlikelidir ve Yenibosna'dan Kuyumcukent'e sadece bir otobüs hareket etmektedir.

Şekil 3. 20 Kuyumcukent'in ilişkili olduğu önemli merkezlere göre konumu, yaya ve araç etkinliği

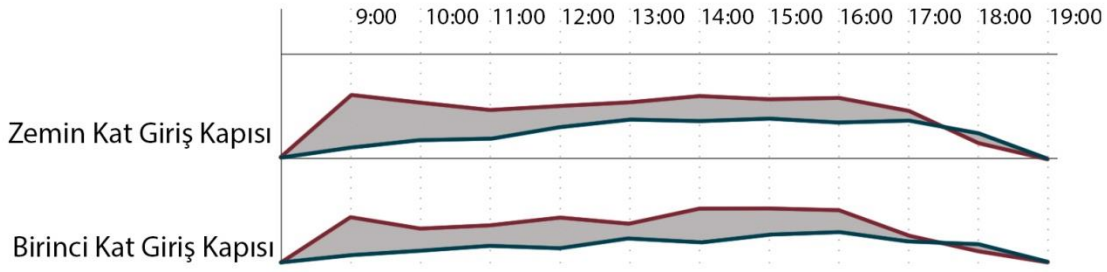
Özel araç ile ulaşım Kuyumcukent'e rahatlıkla sağlanabilmektedir ve yeterli kapasitede özel araçlar için park alanları mevcuttur. Kuyumcukent'te, daha çok seri imalat ve toptan satışın tercih edilmesi sebebiyle, havaalanına olan mesafe önem kazanmaktadır. Kuyumcukent'in Atatürk Havaalanı'na olan mesafesi 4,2 km'dir. Bu mesafenin yakınlığı toptan satış yapan kuyum atölyeleri için büyük bir avantajdır. Toptan satışı tercih etmeyen, İstanbul piyasasına yönelen kuyum atölyeleri için Kapalıçarşı büyük önem taşımaktadır. Hatta bu sebeple Kuyumcukent mekan sahiplerinin piyasa içerisinde yer alabilmek için, Kapalıçarşı ve çevresinde satış ofisleri bulundurdukları saptanmıştır. Gün içerisinde Kuyumcukent'teki atölye ve Kapalıçarşı'daki satış ofisi arasında gidilip gelinmektedir. Kuyumcukent ile Kapalıçarşı arasındaki mesafe 18,2 km'dir ve Kuyumcukent yönetimi tarafından Kapalıçarşı'ya belirli bir ücret karşılığında ring otobüs seferleri düzenlenmektedir. Bu uzun mesafede gün içerisinde seyahat, hem iş yönetimi açısından sıkıntı yaratmakta hem de kullanıcı için yorgunluğa sebebiyet vermektedir. Bu durumu en iyi şekilde Kuyumcukent'teki atölye sahibi açıklamaktadır:

> 20 yıldır Kapalıçarşı'da kuyumculuk yapıyorum. Bir kaç yıl önce işleri büyütme kararı aldık. Bundan dolayı Kapalıçarşı'daki yerimiz bize dar geldi. Kuyumcukent'e taşınma kararı aldık. Kuyumcukent'e yerleştik her şey istediğimiz gibi olmadı ihracat kısmını yürütemedik bu sebeple iç piyasaya yöneldik. Her gün Kapalıçarşı'ya gidip gelmemiz gerekti. Bu da bizim için çok fazla vakit kaybı oluşturuyordu. Sonra işlerde kötüleşince kiralarıda ödeyemedik. Sonra Kapalıçarşı'ya geri döndük. (Kişisel Görüşme No:10, 2016)

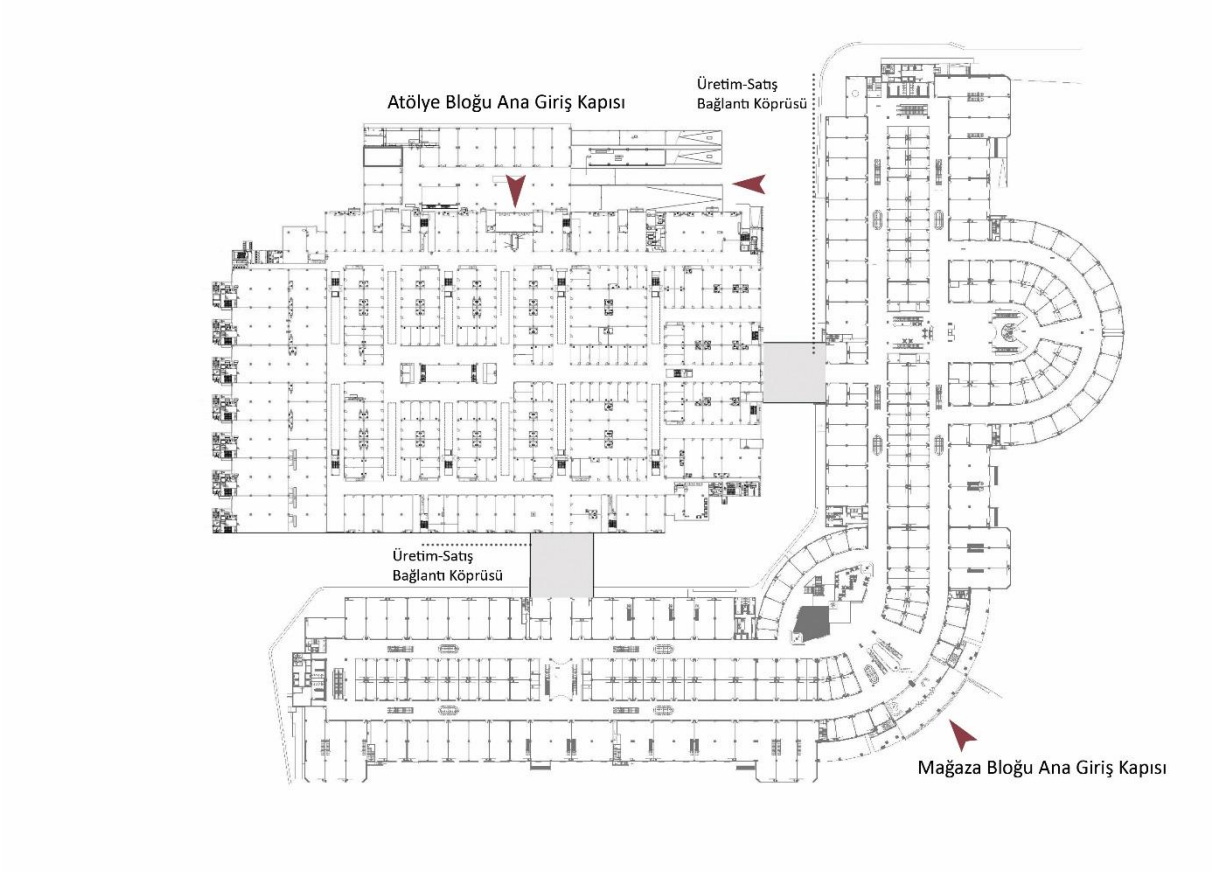
Kuyumcukent'te giriş çıkış yoğunluklarını gözlemlediğimiz takdirde şöyle bir sonuç elde edebiliriz. Atölye ve mağaza bloklarının kesin bir hat ile ayrılmış olmasından dolayı iki bloğunda kullanıcı kitlesi farklılıklar göstermektedir. Atölye bloğu sadece orada yer alan üretim personeline hizmet vermekte ve sadece onların girişine imkân sağlamaktadır. Mağaza bloğu ise alış veriş amacı ile burada yer alan kullanıcıya hizmet vermektedir.

Atölye bloğun da iki adet ana giriş yer almaktadır. Bu girişler güvenlik görevlileri tarafından denetlenmekte ve giren çıkan personel ve ziyaretçiler x-ray cihazlarından geçerek binaya alınmaktadır. Eğer burada yer alan atölyelerden birine ziyarete gelmişseniz yine güvenlik tedbiri amacı ile güvenlik birimi tarafından nereye gideceğiniz sorgulanmakta ve ziyaret edilecek olan birime haber verilmektedir. Kullanıcının yapı içerisinde yer alan birimlerle ilgili hiçbir bağlantısı yok ise bina içerisine girmesine müsaade verilmemektedir.

Araştırma kapsamında atölye bloğuna zamana bağlı olarak, iki ana giriş kapısından giriş-çıkış yapan kişi sayısı tespit edilmiş ve Şekil 3.21'de kapılara göre kişi sayısının dağılımı görselleştirilmiştir. Zemin kat giriş kapısının yoğunluğu, birinci kat giriş kapısının kullanım yoğunluğuna göre daha fazladır. En yoğun kullanım zamanı ise 8.00 – 9.00 ve 18.00 – 19.00'dir. Yoğun kullanımın gerçekleştiği bu saat aralıkları, Kuyumcukent'te çalışmakta olan personelin iş giriş-çıkış saatlerini kapsamaktadır. Bu durum bize atölye bloğundaki genel insan yoğunluğunun sebebinin, sadece burada çalışan insanların oluşturduğunu belirtmektedir.

Şekil 3. 21 Kuyumcukent'e giriş-çıkış ve zamana bağlı kullanıcı davranışları

Şekil 3. 22 Kuyumcukent'in zemin kat planı ve girişler ([30], [31] Emel Noyın Tarafından görselleştirilmiştir.)

Mağaza bloğunda caddeden girilebilen bir adet ana giriş kapısı ve kapalı otoparklardan binaya giriş imkânı veren diğer tali kapılar bulunmaktadır. Tüm kapılar AVM geleneğinde

olduğu gibi güvenlik birimleri tarafından x-ray cihazlar ile kontrol edilmektedir. Tüm koridor ve dükkân birimleri içerisinde güvenlik kameraları ile kullanıcının hareketleri gözlemlenmektedir.

Kullanıcının yapı ile kurması beklenen ilişkisellik bağlamında incelendiğinde mekânın, toplumun her kesiminden kullanıcıyı kapsamadığı söylenebilir. Tanımlanmış olan bir kullanıcı profili mekânı ziyaret edebilmekte ve burada yer aldığı zaman içerisinde her türlü hareket ve davranışları üçüncü bir göz tarafından izlenmektedir. Bir başkası tarafından izlendiğini bilmek, kişinin mekân içerisinde yaşamsal eylemlerini ve duygularını sınırlı ölçüde yaşamasına sebebiyet vermektedir. Kuyumcukent için şu gözlemi yapmak olağandır; bulunacak olan kullanıcı belirleniyor, yapabileceği tüm davranış biçimleri düşünülerek bir mekân tasarlanıyor ve mekân ile ilişki kurmaya çalıştığı anlarda da gözlemleniyor. Mekân özgürleşmesine fırsat tanınmıyor, bu durumda da kullanıcının anlam oluşturması zorlaşıyor.

3.3.1.2 Meydanların, sokakların Hollere ve Koridorlara Dönüşümü: Kamusal Mekândan Özel Mekâna Dönüşüm

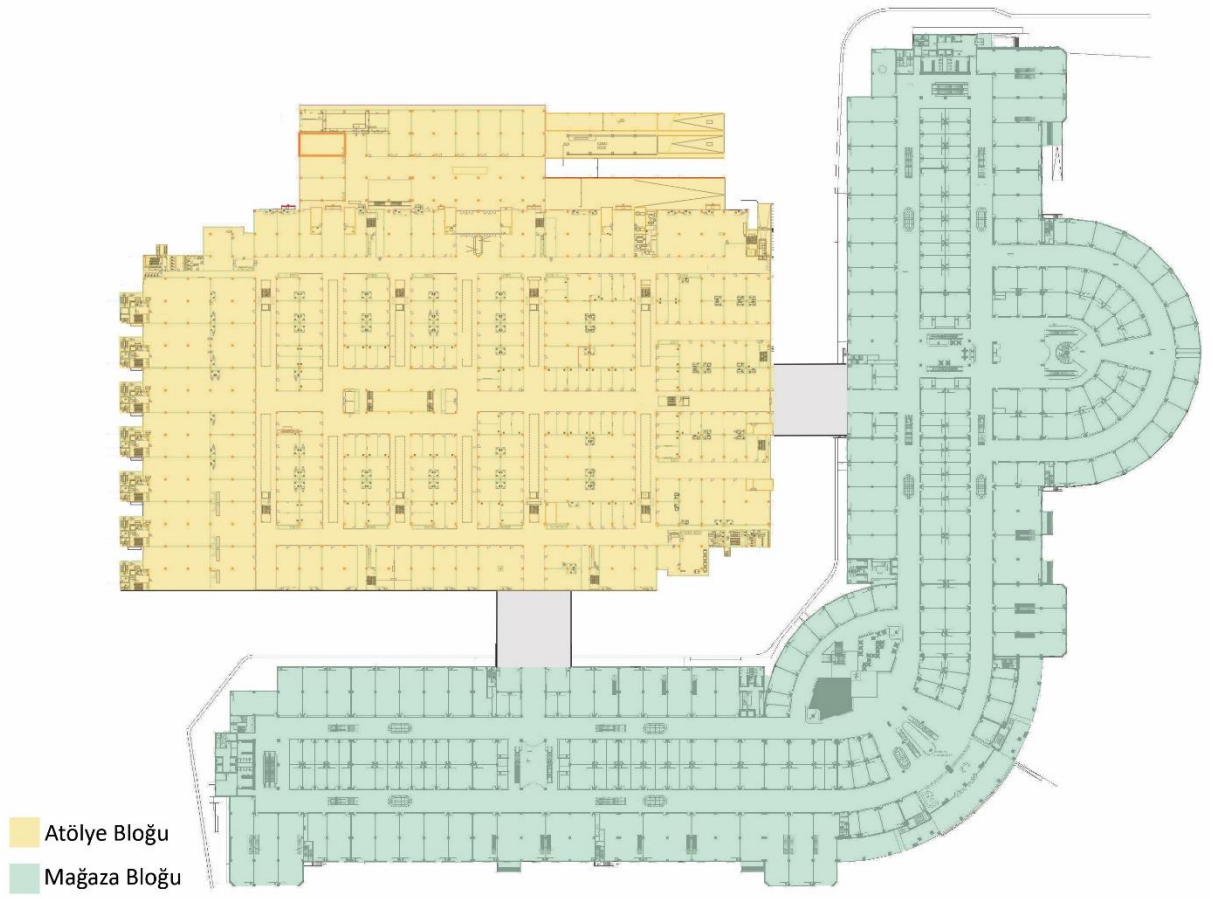
Bahçelievler ilçesinde karayollarının kesişim noktasında yer alan Kuyumcukent yapısal olarak incelendiğinde 3 bölümden oluşmaktadır. Önde mağaza bloğu, arka bölümde atölye bloğu, atölye bloğu bir takım köprüler aracılığı ile mağaza bloğuna bağlanmaktadır. Son olarak da mağaza bloğunun sağ sol uç noktalarında yükselen ofis blokları yer almaktadır.

Mağaza olarak belirlenen bölüm evlilik öncesi ihtiyaçları tanımlamak amacıyla donatılmış olan dükkân birimlerinden oluşmaktadır. Bu sebeple “Wedding World – Evlilik ve Altın Alışverişinin Merkezi” şeklinde isimlendirilmiştir. Burada yer alan dükkânlar; kuyumcular, gelinlik ve damatlık için giyim mağazaları, çeyiz mağazaları, düğün ve nikâh salonu, yeme-içme birimlerinden oluşmaktadır.

Şekil 3. 23 Kuyumcukent mağaza bloğu – nikah salonu ve iç mekan koridor görseli [32]

Kuyumcukent'te alışveriş etkinliği ile üretim etkinliğinin iki ayrı blokta yer alması sebebi ile mekânların kullanıcı profili daha proje aşamasında belirlenmiş / ayrıştırılmıştır. Kullanıcı eğer bir zanaatkar veya üretim platformunda çalışmakta olan bir eleman değil ise atölye bloğu içerisine dahil olamamaktadır. Üretim tamamen son kullanıcıdan soyutlanmaktadır. Bu durum zanaatkârın sosyal ağını sınırlandırmaktadır.

Şekil 3. 24 Kuyumcukent Kat Planı ([30], [31] Emel Noyın Tarafından görselleştirilmiştir.)

Kuyumcukent'te yer alan mağaza, günümüz alış veriş merkezlerinin nitelikleri ile benzer durumdadır. Alış veriş merkezleri birçok ürün gamını bünyesinde barındırır iken, Kuyumcukent mağaza bloğunda ise kuyum ağırlıklı, evlilik hazırlığı yapan kullanıcı kitlesini hedefleyen oluşumlar söz konusudur.

Şekil 3. 25 Kuyumcukent mağaza bloğu iç mekan görselleri [32]

Kapalıçarşı'da yer alan alışveriş ve üretim birimlerini birbirine bağlayan sokaklar burada koridorlara dönüşmektedir. Kentsel bir yaşam alanı imkânı sunan sokak faktörünün nitelikleri burada aranmaz. Kuyumcukent koridorlarında amaç sadece hedeflenen birime, bizi en kısa sürede planlanmış olan güzergâh üzerinden ulaştırmaktır. Bu sebepten ötürü koridorlarda sosyal ilişkiler kuran, mekânı deneyimleyen insanlara rastlamak zorlaşmaktadır.

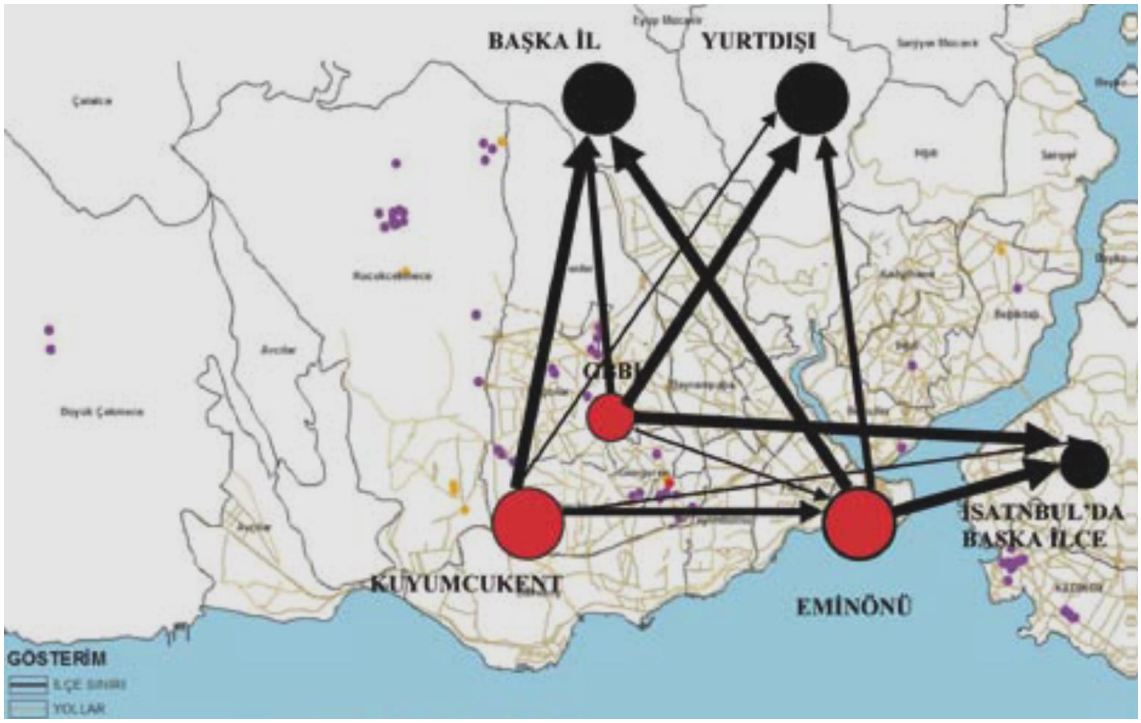
Şekil 3. 26 Kuyumcukent atölye bloğu iç mekan koridor görselleri [33]

Mekân sadece üretim odaklı olarak tasarlandığı ve bu şekilde uygulandığından dolayı kullanıcının yapıyı esnetmesini sağlayacak kaçış imkânını vermemektedir. Yapı, net çizgisi, homojen ve katı bir formuyla kullanıcıya sunulmuştur. Kullanıcılar belirlenen alanlarda gündelik hayatlarını devam ettirmektedirler. Belirlenen alanlarda yemek yemekte ve çalışmaktadır. Gün içerisinde yapılan gözlemlerde tüm koridor hatları boyunca kullanıcıların bu alanları sadece geçiş amaçlı olarak kullandıkları, birbiriyle minimum temas kurdukları tespit edilmiştir. Nadiren de olsa birbirini tanıyan iki kişinin birbirine rastlaması ve koridor boyunca sohbet etmesi kaçınılmazdır. Yeme içme birimlerinin yer aldığı bölümlerde, verilen mola saatlerinde kişilerin birbiriyle ilişki kurduğu, sosyal gündelik yaşamına devam ettiği gözlemlenmiştir. Kişisel görüşmelerden alınan bilgilere göre, mola saatleri içerisinde genel olarak aynı iş arkadaşlarıyla kısıtlı zamanlarını sosyal ilişkiye dönüştürdükleri yeni kişiler ile tanışma ve dostluk kurulmasının zor olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Sonuç olarak yapı, belirlenen kullanıcının, belirlenen mahallerde belirli kişiler ile ilişki kurmasına ve bu bağlamda bir anı birikimine imkân vermektedir. Burada yapı, kullanıcının hayatının yöneticisi konumundadır.

3.3.1.3 Kuyumcukent'te Seri Üretim Modeli: Verimlilik

Kuyumcukent'in atölye bloğunda İstanbul'un çeşitli ilçelerine, Anadolu'ya ve yurtdışına seri imalat yapan küçük ve orta ölçekli üretim tesisleri yer almaktadır. Bu yapı bodrum katında bulunan ve açık alanda yer alan otopark alanı ile desteklenmektedir. Katlarda belirlenmiş olan bölümlerde yeme-içme işlevi barındıran birimler de yer almaktadır.

Kuyumcukent'te üretim, Kapalıçarşı'da sözü geçen üretim ilişkilerine göre farklılıklar göstermektedir. Kuyumcukent'te seri imalat söz konusudur. Burada üretilen ürünler ya Anadolu'ya sevk edilmekte ya da ihraç edilmektedir [34; Köroğlu,Eceral ve Varol, 2012].

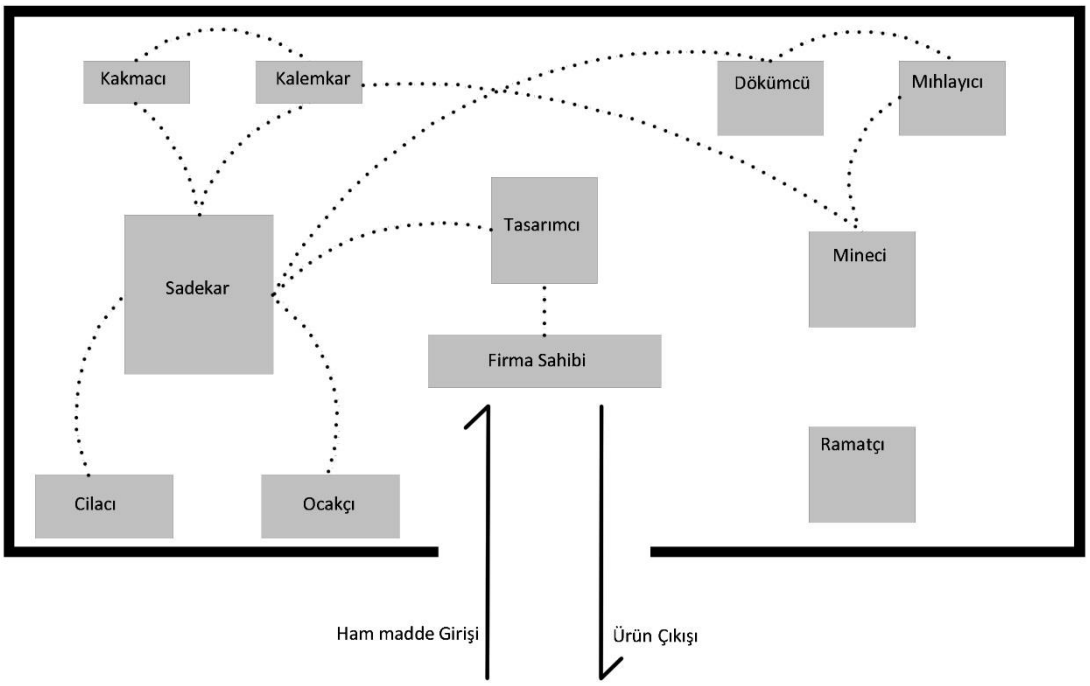

Şekil 3. 27 İstanbul kuyumculuk müşteri ilişkileri [34; Köroğlu, Eceral ve Varol,2012 s.128] [10]

Kuyumcukent'te kişiye özel imalat tercih edilmemektedir Bu sebeple yapılması planlanan ürün tasarımı hazırlandıktan sonra binlerce adet üretimi için tezgâh başına geçilmektedir. Tek

[10]Eminönü ağ içinde merkezi konumunu korumakta, Bağcılar aksı ve Kuyumcukent, Eminönü bölgesi ile yoğun, tek yönlü ilişkilerini sürdürmektedir. Eminönü bölgesinde değerli taş temininde kurulan ilişkilerin yarısından fazlası (%63,5) bölge içinde kurulurken, yurtdışı ilişkilerinde oranının (%31,7) yüksek olduğu görülmektedir. Kuyumcukent ve Bağcılar aksının da değerli taş temininde yurtdışı firmalarla ilişkileri bulunmaktadır. Bağcılar aksının değerli taş temininde mekansal olarak yakın olan Kuyumcukent ile kurduğu ilişkilerin oranı %12,7'dir, bu oran bölgede kurulan küresel ilişkilerin oranının az üzerindedir. Kuyumculuk üretiminin yoğunlaştığı alt yığılma bölgelerinin değerli taş temininde İstanbul'daki diğer ilçelerle ve diğer illerle ilişkisi bulunmamaktadır [34; Köroğlu, Eceral ve Varol,2012 s.128].

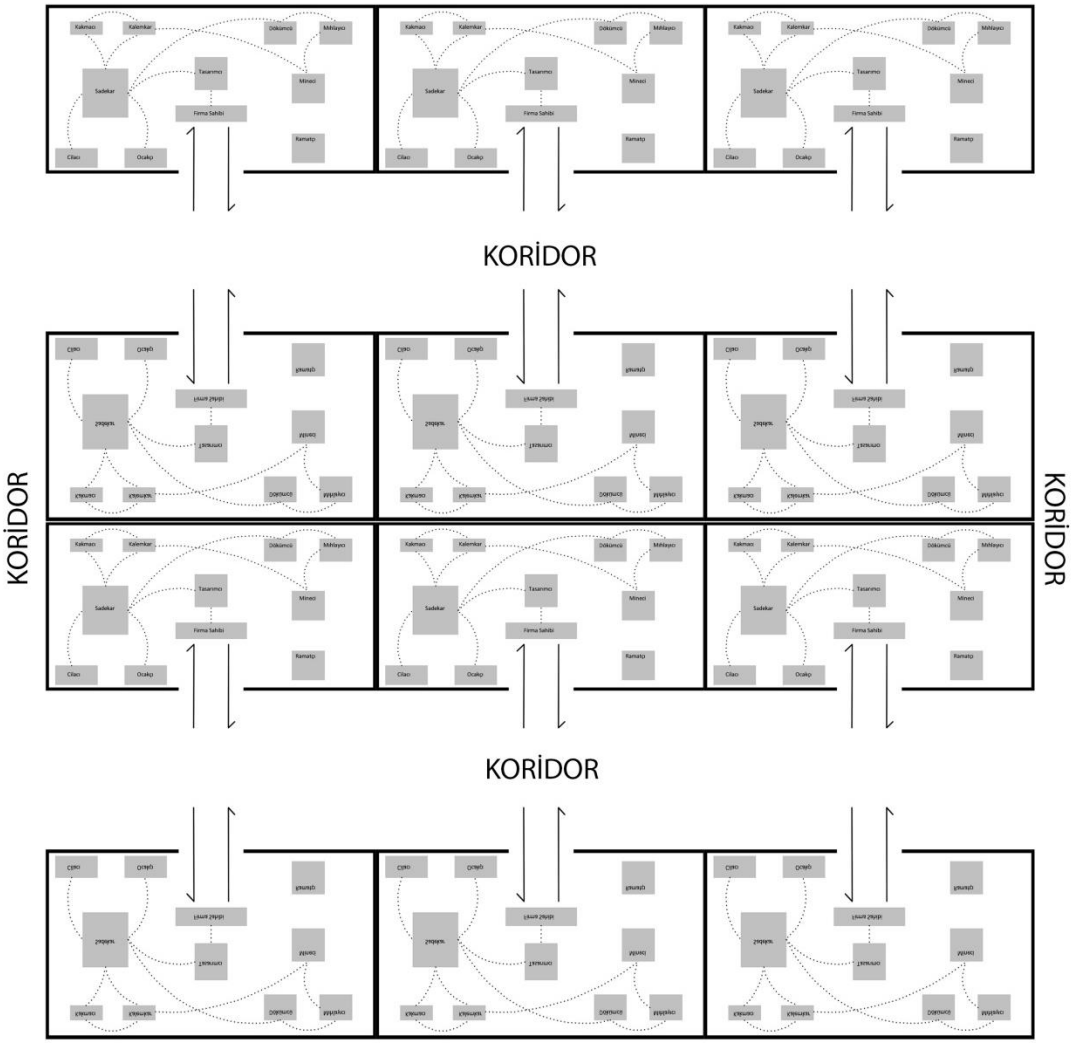
homojen bir mekân içerisinde kuyum üretim aşamalarında takip edilmesi gereken basamaklar için hazırlanmış olan bölümlerde imalat başlamakta ve aynı mekân içerisinde ürün son haline kavuşmaktadır. Şekil 3.28'de Kuyumcukent içerisinde yer alan üretim biçimini aktarmak amacıyla bir plan şeması hazırlanmıştır. Burada ham madde atölye içerisine girer, tasarımı hazırlanmış olan ürünün imalatı için gerekli olan personel görevlerini gerçekleştirmek amacıyla makinelerin başına geçer ve bu kapalı tek mekân içerisinde son halini alan ürün teslim için hazırlanır. Bu kapalı mekân içerisinde, imalat sırasında, sadece ürünün el değiştirdiği aşamalarda personel birbiriyle ilişki kurar. Bunun dışında herhangi bir sosyal bir ilişki kurma imkânı tanımaz.

Şekil 3. 28 Kuyumcukent'te belirli bir mekan içerisinde kuyum üretim ağı

Izgara plan şemasına sahip olan yapıda her biri kapalı bir üretim atölyesi olan mekânlar, yan yana ve sırt sırta sıralanmaktadır. Kuyumcukent'te yer alan atölyelerin üretim biçimlerini gösteren sembolik plan şemasının yan yana gelme durumu şekil 3.29'da gösterilmektedir. Kuyumcukent'te yer alan üretim biçiminin, çevresinden bağımsız tek başına var olabilen bir yapısı vardır. Kapalıçarşı'da yer alan kentsel mekân içerisine yayılmış olan kolektif bir üretim ağı modeli Kuyumcukent koridorlarında yer almamaktadır.

Kuyumcukent'te yer alan kapalı üretim biçimi ile seri üretim yapan firmalarda iş veriminin arttığı gözlemlenmiştir. Kapalıçarşı'da üretimin el değiştirdiği aşamalarında, ürün bir sokaktan diğer sokağa gider ve bu da zaman kaybına yol açmaktadır. Kuyumcukent'te ise zaman daha verimli şekilde kullanılarak, sonuç ürüne daha kısa sürede ulaşılmaktadır. Bu durumda firmaların kazancı açısından olumlu olarak yorumlanmaktadır.

Şekil 3. 29 Kuyumcukent'te belirli bir mekan içerisinde kuyum üretim ağı

Kuyumcukent içerisinde yer alan üretim ağı ilişkileri hakkında şu söylenmektedir: (Kişisel görüşme No: 17, 2016)

> Kapalıçarşı'da yıllarca çalıştım. Anadolu'ya, yoğun olarak Kayseri bölgesi ile çalışmaktayım. Kapalıçarşı ile artık hiçbir iş ilişkim kalmadı çünkü artık tüm üretimi sadece bu alan içerisinde gerçekleştirebiliyoruz. Her bir makine başında çalışan elemanlarımız var. Burası benim için daha kullanışlı oldu. Çünkü adamların çalışma saatleri belli ve dışarıya mal götürmeye çıkıyorum diyerek çıkıp dışarıda lak lak yapamıyorlar. Oyalanamıyorlar sadece işlerini yapıyorlar. (Kişisel Görüşme No:17, 2016)

Şekil 3. 30 Kuyumcukent üretim atölyesi iç mekan görselleri [33]

Kuyumcukent'te değişen üretim biçimi ve artan verimliliğin etkilerine çalışan personel açısından bakıldığında, aylık kazançlarında her hangi bir değişimin olmadığı tespit edilmiştir. Zaman kaybının azalması, üretim hızının ve firmanın kazancının artmasına sebep olurken, çalışmakta olan personelin kazancına bir etkisi olmadığı gibi sosyal ilişki ağının da yitirildiği gözlenmiştir. Üretim biçimdeki bu değişim firma sahibine artı değerler katarken, çalışan personeli negatif yönde etkilemektedir.

Kuyumcukent'teki çalışma koşullarının zorluğu ve sosyal yaşamın kurulamaması ile ilgili olarak, Kapalıçarşı'daki zanaatkârlar ile yapılan yapılandırılmış derinlemesine görüşme sırasında Kuyumcukent'teki üretim alanın çalışan üzerindeki etkisini bir anısı ile şu şekilde aktarmaktadır:

> Üç katlı muazzam büyük bir mekân ve içerisinde üretimler bölümlenmişti. Fakat hiçbir penceresi yoktu. En alt katta yer alan cila bölümünü gördüm. Camekânlı bir bölüm yapılmış 4 adet cila motoru koymuşlar, çalışacak çocukları içeriye sokuyorlar, ellerine de cila yapılacak malları veriyorlar ve arkalarından kapıyı kilitliyorlar. İçeride kesinlikle hava yok, çok küçük bir

> motor takılmış içeriye havalandırma için. Saatlerce çocuklar orada zımpara yapıyorlar. Bunun da sebebi dışarıya altın tozu çıkmasın diye. Tüm bunları geçtim, zımpara yapan çocuğun yanına gittim selam verdim. Çocuk bana boş boş bakarak cevap veremiyor. Adamları da mesleği de bu şekilde öldürüyorlar. (Kişisel Görüşme No:12, 2016)

Yapılan gözlemlere göre her ne kadar işveren açısından verimli olduğu düşünülse ve mevcut durumdan memnuniyet düzeyi yüksek olsa da çalışanların sosyal yaşamı açısından üretim mekânları gerekli düzeyde yer almamaktadır. Çalışanlar sadece kendilerine verilmiş olan zaman aralıklarında, öğle saatlerinde, arkadaşları ile sohbet ederek, yemek yiyerek sosyal yaşamını idame ettirmektedirler.

Kuyum zanaatının tek bir mekânda toplanması amacı ile planlanmış olan Kuyumcukent, mekânsal niteliklerinin zayıflığı, kent içerisindeki konumu, tek tip kullanıcıya yönelik tasarım anlayışı nedeniyle kullanıcının anlam oluşturması ve içselleştirmesi zorlaşmaktadır. Zorunlu göç sonrası belki de çekmiş olduğu sıkıntıları ve çalışma ortamı hakkında en iyi bilgiyi Kuyumcukent'te yer alan bir zanaatkâr verebilir:

> Burası bir cezaevi, Kapalıçarşı'nın kıymetini bilememişiz. Burada bizler birer köle olarak çalışıyoruz. Tam olarak bir emek sömürücülüğü var. Hiç memnun değilim burada olmaktan, nefes alacak hiçbir yerimiz yok. Ekmek parası işte çalışıyoruz ama iş bulduğum anda durmam bir dakika çıkarım hemen. (Kişisel Görüşme No:14, Ocak 2016)

3.3.1.4 Kuyumcukent'te Zaman Kavramının Yitimi

Fiziksel zaman içerisinde insanoğlu günlük rutinini gerçekleştirebilmesi ve işlerini programlayabilmesi için zamanı tayin edebilmek için gün ışığına ihtiyaç duyar. Gün ışığı mekânsal planlamada, fiziksel zamanı vurgulamaktadır ve kullanıcı için bir ihtiyaçtır. Kuyumcukent'te doğal havalandırma ve aydınlatmaya yer verilmemektedir. Atölyelerde hiçbir pencere yer almaktadır. Yapay ışık ile aydınlatılan mekânlar kullanıcının zaman kavramı

yitirmesine sebep olmaktadır. Burada zaman sadece mesai başlatan bir zil ve mesaiyi sonlandıran bir zilden ibarettir.

Şekil 3. 31 Kuyumcukent atölye iç mekan görünümü [33].

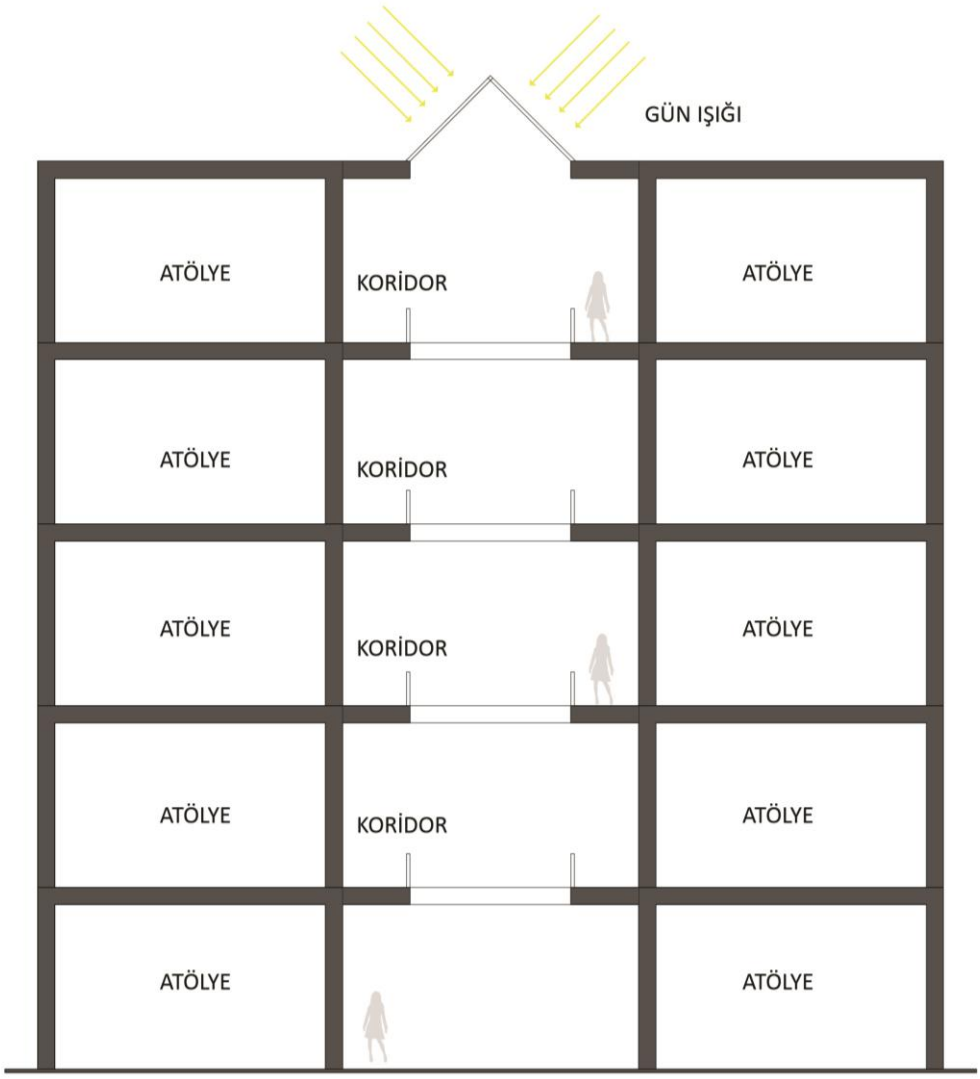
Atölye birimlerinin cepheye penceresi olmadığı ve doğal ışık alınamamasından dolayı, koridor hatlarının olduğu bölümlerde çatıda yırtıklar yapılarak, koridorlara doğal ışık alınması hedeflenmiştir. Kat sayısının fazla olması ve atölye birimlerinin derinliklerinden dolayı doğal ışık yetersiz kalmaktadır.

Şekil 3. 32 Kuyumcukent atölye bloğu – yeme-içme birimi ve iç mekan koridor görseli[33]

Kuyumcukent, doğal havalandırma ve aydınlatma bakımından yetersiz olması sebebiyle kullanıcılar tarafından özellikle eleştirilmektedir. Konu ile ilgili olarak, kuyumcular ile yüz yüze görüşme sırasında bir kullanıcı düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır:

Biz tasarımcıyız bir bakıma sanatçıyız. Altın gibi değerli bir madene şekil veriyoruz. Tasarımcının da ilhama ihtiyacı vardır. Havasız, karanlık, sıkıcı ortamlarda çalışmak insana bıkkınlık veriyor ve insanı işinden uzaklaştırıyor. Burada sabah 8.30'da atölyeye giriyorsun, etrafta gezilecek nefes alacak bir yer olmadığı için mesai bitimine kadar hiçbir yere gidemiyoruz. Günyüzü göremiyoruz. Oysa Kapalıçarşı'da iken öğle aralarında nefes alıp, dostlarla sohbet edip geri gelirdik. Kapalıçarşı'daki çalışma ortamını hala özlüyoruz. (Kişisel görüşme No:15, 2016)

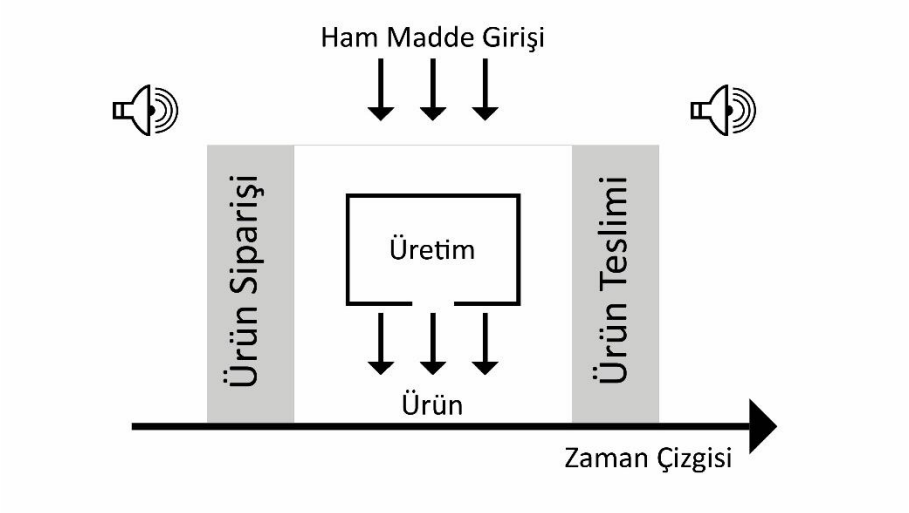
Şekil 3. 33 Kapalıçarşı'da zaman algısı – Sokak kesiti (Emel Noyın tarafından görselleştirilmiştir.)

Dışarıya penceresi olmayan Kuyumcukent'te, yapay ışıkla aydınlatılan koridorlarında kullanıcı zamanı unutmaktadır. Kullanıcının tamamen zaman dengesini kaybetmesine sebep olan bu yapı, kullanıcıyı yapay mekân kurgusuyla baş başa bırakmaktadır. Üretici olan "zanaatkâr" burada, bu mekân kurgusu ile "vasıfsız eleman"a dönüşmektedir. Sadece belirtilmiş olan kısıtlı fiziksel zaman aralığında, kendisine tanımlanmış olan görevi yapmakla yükümlüdür. Yapılması gereken işler ve zamanlar aynıdır. Burada zaman akmaz.

Kuyumcukent'te kuyumcular ile araştırma kapsamında yapılan kişisel görüşme sırasında bir kullanıcı Kuyumcukent ile ilgili görüşünü şu şekilde aktarmaktadır:

> Kapalı bir kutu içerisinde hiçbir penceresi olmadan, sizin için koyalım çizim aletlerinizi siz ne kadar zaman çalışabilirsiniz? İnsan en azından bir havayı göreyim, bir bulutları göreyim istemez mi? İşte Kuyumcukent'te o yok. (Kişisel Görüşme No:15, Ocak 2016)

Kuyumcukent içerisinde bir üretim zamanının varlığından bahsetmek yanlış olmaz. Müşteri tarafından yapılması gereken bir sipariş ve teslim zamanı belirtilir. Atölye içerisindeki ustaya sipariş devredilir ve zamanı geldiğinde sipariş teslim edilir. Burada geçen zaman kavramı, üretici için siparişin teslim süresine kadar geçen doğrusal bir zaman kavramından ibarettir.

Şekil 3. 34 Kuyumcukent'te üretim zamanı. (Emel Noyın tarafından oluşturulmuştur.)

3.4 Kuyumcukent Görüşmelerinin Değerlendirilmesi

Mekânın "yer"e dönüşümünü izlemek ve değerlendirmek adına, Kuyumcukent'te kuyum üretiminde faaliyet gösteren atölyelerde çalışan personel ve iş yeri sahiplerine üzerine yapılan görüşmeler sırasında fiziksel mekân deneyimleri, gündelik yaşamlarına dair sorular yöneltilmiştir.

Fiziksel mekânın özellikleri ve mekânın kullanımına yönelik sorulara çalışan personel ve iş yeri sahiplerinin ortak olarak olumsuz değerlendirdikleri konu, doğal havalandırma ve ışıktır. Atölyelere hiçbir şekilde doğal aydınlatmanın sağlanamaması orada çalışmakta olan bireyleri olumsuz yönde etkilemektedir. Sabah saatlerinde girdikleri atölyeye, bir daha gün ışığı görmeden akşam saatlerinde çıkmaları ve bunu her gün devam ettirmeleri, kişinin psikolojik olarak olumsuz etkilenmesinin yanında sağlık problemlerine de yol açtığı görüşmeler sırasında özellikle vurgulanmıştır. İklimlendirme sistemlerinin Kuyumcukent'in açıldığı günden bu yana düzenli çalışmayarak mevsim şartların uygun vadettiği konforu sunmadığı bu sebeple yönetim ile problemlerin yaşandığı ifade edilmiştir.

Kuyumcukent'in kent içerisindeki konumu gereği otoyol ana bağlantı yolları güzergâhında yer almaktadır. Kentin bu noktalarına verilen toplu taşıma hizmetinin yetersizliği sebebiyle bu bölgede çalışan kişiler ulaşımlarının özel araçlar ile sağlamaktadır. Bu sebeple sabah ve akşam saatlerinde trafik yoğunluğuna artmaktadır. Görüşmeler sırasında trafik problemi ve ulaşım problemleri dile getirilerek bu konuya çözüm bulunması gerekliliği kullanıcılar tarafından belirtilmiştir.

Fiziksel mekânın olumsuz görüşlere karşın, üretim için yeterli alana sahip olması ve Kapalıçarşı'da yer alan birçok alt yapı problemlerinin burada çözümlenmiş olması kullanıcıları memnun etmektedir. Kuyumcukent kullanıcılarının burayı tercih etmesinde en büyük faktör mekânın yeterli büyüklüğe sahip olması ve konumdur. Yoğunlukla iş ilişkileri gereği yurt dışı ve Anadolu'ya üretimin yapıldığı Kuyumcukent'te havaalanına olan yakın konumda yer alması Kuyumcukent'i tercih etmenin bir sebebini oluşturmaktadır. Bir diğer tercih sebebi olarak güvenlik gösterilmektedir. Kapalı tek bir yapı içerisinde yer alan üretim atölyelerinde güvenlik seviyesinin üst kademede olduğu, tüm alanlarda güvenlik kameralarının yer aldığı, bina güvenliğinin özel bir güvenlik şirketi tarafından kontrol edildiği bu sebeplerle Kapalıçarşı'ya oranla daha güvenli bir yapıya sahip olduğu ifade edilmektedir.

Kuyumcukent'te aidiyet ile ilgili sorulara verilen yanıtlarda Kuyumcukent "cezaevi" olarak nitelendirilmiştir. Doğal havalandırma ve aydınlatmanın olmaması burada çalışanların mekân ile kurdukları bağı etkileyerek, onu "cezaevi" olarak anlamlandırmasına sebebiyet vermiştir. Kapalıçarşı'dan Kuyumcukent'e gelmiş olan ve uzun yıllar aynı kurumda çalışmış olan bazı kişilerin sadece bu sebep dolayısıyla işten ayrıldıkları ifade edilmiştir. Bunun yanında Kuyumcukent'e taşınma sürecinde çok emek harcadığını ve bu yeri yaratabilmek için çok çalıştığını ifade eden kullanıcılarda yer almaktadır. Kuyumcukent her bir birey için farklı bir anlamı, "yer"i ifade etmektedir.

Kuyumcukent'te sosyal yaşam kullanıcıların kendi iş arkadaşları çevresiyle kısıtlı kaldığı gözlemlenmektedir. Beraber öğle yemeği yemekteler, beraber sigara molaları vermekteler fakat gün içerisinde görüştükleri birey sayısı kendi kurumlarında çalışan kişi sayısını geçmemektedir. Gün içerisinde bazı durumlarda, Kapalıçarşı ile iş ilişkileri devam eden kurumaların, Kapalıçarşı'ya gidip gelmeme gerekliliğinin oluştuğu bunun için de otobüs ring servisinin yer aldığı belirtilmektedir. Bu hattı kullanarak Kapalıçarşı'ya rahatlıkla ulaşabildikleri bu sırada iş arkadaşlarında farklı olarak dostluklar kurulduğu aktarılmaktadır.

Kuyumcukent'te yer alan iş yeri sahipleri, mekânın özellikleri gereği ve seri üretime dayalı üretim biçimi nedeniyle çalışanlarının gündelik sosyal yaşamının kısıtlandığını fakat bu durumun üretimin hızını artırdığını belirterek memnuniyetlerini dile getirmektedirler.

Kuyumcukent'te çalışan personele yönetilen ekonomik durum ile ilgili sorulara verilen yanıtlara göre %80'i aylık kazancının yeterli olmadığı belirtmektedir. Buna ek olarak Kapalıçarşı'dan Kuyumcukent'e taşındıktan sonra üretim hızının ve iş kapasitesinin artmasına rağmen aylık kazançlarında hiçbir değişim olmadığı ifade edilmiştir. İş yeri sahiplerinin %20'si aylık kazancının yeterli olmadığını belirtmektedir.

Çalışan personelin %90'ı mesleki hazzı yaşamadığını, zorunluluktan ötürü çalıştıklarını, yeni bir iş buldukları takdirde işten ayrılmak istediklerini ifade ederken, iş yeri sahiplerinin %80'i mesleki hazzı yaşamadığını belirtir.

Kuyumcukent'te daha fazla seri üretime dayalı üretim tercih edilmesinden dolayı üretim aşamalarında mekanik destek alındığı ama bazı işlemler sırasında el emeği de olduğu belirtilmektedir.

Çizelge 3. 3 Kuyumcukent'te iş yeri sahipleri üzerine yapılan anket sonuçları (Mavi renk ile belirtilmiş olan veriler çalışanların olumsuz fikirlerini belirmektedir.) Kişisel görüşmelerin tüm verileri Ek D'de verilmiştir.

KUYUMCUKENT'TE ÇALIŞAN

FİZİKSEL MEKAN	AİDİYET	SOSYAL YAŞAM - GÜNDELİK HAYAT
- Doğal havalandırma ve ışık olmadığı için eleştirilmektedir. - İklimlendirme sistemlerinin düzenli çalışmaması nedeniyle kış aylarında özellikle zorluklar yaşadıkları belirtiliyor. +Toplu ulaşıma imkanlarının az olması sebebiyle sabah ve akşam saatlerinde trafik sebebiyle ulaşımın zor olduğu belirtilmektedir. + Evine Kapalıçarşı'ya oranla daha yakın olması bir diğer tercih sebebidir. + Mekanların üretim için yeterli boyutlarda olması ve mekanlar içerisinde tuvalet ve mutfak ihtiyacının karşılanması sebebiyle olumlu olarak nitelendirilmiştir.	- Kuyumcukent doğal ışığın mekan içerisine dahil edilememesi sebebiyle "penceresiz yer" ve "cezaevi" olarak nitelendirilmektedir. - Patronlarının iş yerini Kuyumcukent'e taşması sebebi ile burada çalışmaya başladıkarını dile getirmektedir. Bu sebeple işini değiştirmeyi göze alan kişilerin olduğu gözlemlenmiştir. + Uzun yıllardır aynı yerde çalıştığını, Kuyumcukent'e taşınma sırasında çok emek harcadığını ve bu yeri kendi yarattığını belirten Kuyumcukent çalışanları bulunmaktadır.	+ Günlük yaşamlarında her gün iş arkadaşları ile sohbet ettikleri ve beraber yemek yedikleri belitiliyor. + Sigara molalarından iş arkadaşlarıyla kaynaşma ve komşularıyla sohbet imkanı buldukları belirtiliyor. + Bazı durumlarda Kapalıçarşı'ya gitme ihtiyacı duyulduğu, Kapalıçarşı'ya ulaşım için bir ring servisinin olduğu ve yol süresince iş arkadaşlarından farklı olarak başka kişilerle tanışma ve arkadaşlık kurma imkanı sağlayabildikleri belirtilmiştir.

EKOMİK DURUM	MESLEKİ DOYGUNLUK	ÜRETİM BİÇİMİ
- % 80 'ı aylık kazancının yeterli olmadığını belirtiyor. -Kuyumcukent'te taşınma sonrasında üretim hızının artmasına oranla aylık kazançlarında bir değişim olmadığı belirtilmiştir. + % 20'ı aylık kazancın yeterli olduğunu dile getiriyor.	- % 90'i mesleği doyum yaşamadığını dile getiriyor. + % 10'si mesleki hazı tatığını belirtiyor.	+ Üretimin bazı aşamalarında mekanik cihaz desteğinin daha fazla olmasının yanında el emeği de yer almaktadır.

Çizelge 3. 4 Kuyumcukent'te iş yeri sahipleri üzerine yapılan anket sonuçları (Mavi renk ile belirtilmiş olan veriler çalışanların olumsuz fikirlerini belirmektedir.) Kişisel görüşmelerin tüm verileri Ek D'de verilmiştir.

KUYUMCUKENT'TE İŞ YERİ SAHİBİ

FİZİKSEL MEKAN	AİDİYET	SOSYAL YAŞAM - GÜNDELİK HAYAT
- Doğal havalandırma ve ışık olmadığı için eleştirilmektedir. - İklimlendirme sistemlerinin düzenli çalışmaması nedeniyle kış aylarında özellikle zorluklar yaşadıkları belirtiliyor. + İş ilişkilerinin Türkiye'nin farklı illeri olması sebebiyle Kuyumcukent'in havaalanına yakın olması terich sebebi olarak belirtiliyor. + Evine Kapalıçarşı'ya oranla daha yakın olması bir diğer tercih sebebidir. + Mekanların üretim için yeterli boyutlarda olması ve mekanlar içerisinde tuvalet ve mutfak ihtiyacının karşılanması bir diğer olumlu özelliği olarak belirtilmiştir. + Kuyumcukent'in Kapalıçarşı'ya oranla daha güveli olduğu belirtilmiştir.	+ Çalıştıkları dükkanın kendilerine ait olması sebebiyle işini ve yerini sahiplenme eğilimi gözlemlenmiştir. + Uzun yıllar Kapalıçarşı'da çalıştıkları fakat Kuyumcukent'in sağlamış olduğu mekansal avantajlardan dolayı tercih edildiği belirtilmiştir. + Güvenliğin değerli maden üretimi için çok daha önemli olduğu ve Kuyumcukent'te gereken önlemlerin alınmış olduğu belirtiliyor.	- Değerli maden üretimi yapıldığı için çalışma alanlarına yabancı kişilerin girilmesine izin verilmemektedir. + Komşularıyla iş ilişkileri olduğu belirtiliyor. + Misafirlerini ve müşterilerini Kuyumcukent'te daha iyi ağırladıkları ve hoşnut gönderdikleri dile getiriliyor. + Tek bir mekan içerisinde üretimin aşamaları tekrar etmiş olduğu için zaman kaybını minimuma indirildiği dile getiriliyor. Üretim hızının artmış olduğu aktarılıyor.

EKOMİK DURUM	MESLEKİ DOYGUNLUK	ÜRETİM BİÇİMİ
- % 20 'ı aylık kazancının yeterli olmadığını belirtiyor. + % 80'ı aylık kazancın yeterli olduğunu dile getiriyor.	- % 80'i mesleği doyum yaşamadığını dile getiriyor. + % 20'si mesleki hazı tatığını belirtiyor.	+ Üretimin bazı aşamalarında mekanik cihaz desteğinin daha fazla olmasının yanında el emeği de yer almaktadır. + Müşteri Profilini diğer illerde yer alan Kuyumcular olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple seri üretim yapılmaktadır. Kişiye özel üretim tercih edilmemektedir.

3.5 Dünyada Yer Alan Diğer Kuyum İmalathanelerinin Yer Seçimi

Dünyada yer alan Kapalıçarşı'ya benzer tarihi değere sahip olan Los Angeles Kuyumculuk Kümesi, Birmingham Kuyumculuk Mahallesi ve Hindistan Jaipur Kuyumculuk Kümesi'nin kent içerisindeki konumu ve tarihsel gelişimi konusu aktarılacaktır.

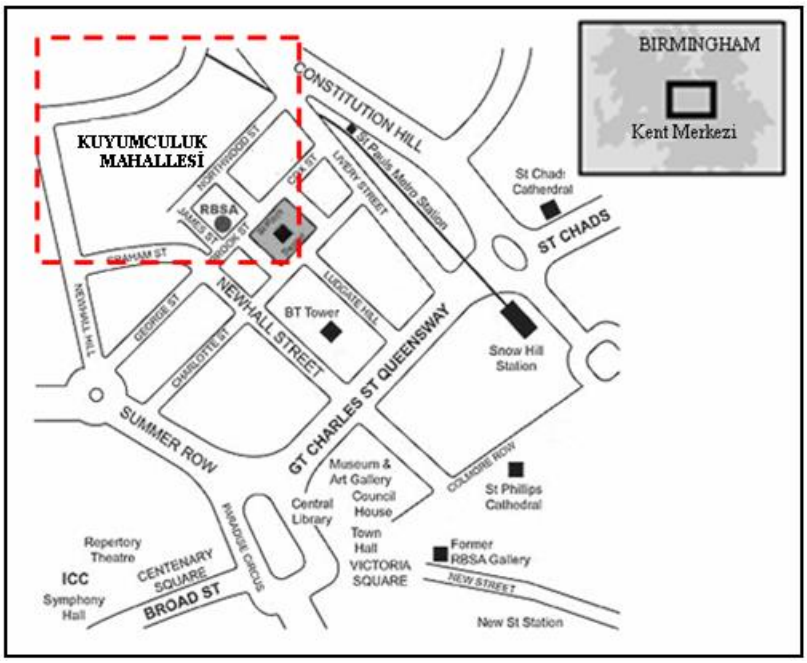
Los Angeles kuyumculuk kümelenmesi kentin merkezinde tekstil üretim alanının kuzeyinde birkaç bloktan oluşan küçük bir alanda Los Angeles kuyumculuk sektörüne ait firmaların büyük bir çoğunluğu bu küçük fakat yoğun gelişmiş alanda yer almaktadır. Los Angeles Kuyumculuk Kümelenmesi 20.yüzyılın ilk yarısından itibaren oluşmaya başladığı, 1970'li yıllardan önce kümelenmenin gelişmiş olması ile birlikte 1980 ve 1990'lı yıllarda firma kuruluşlarının arttığı daha sonra ise bu artışın 2000'li yıllarda dengelendiği görülmüştür [35; Eceral, Köroğlu, Uğurlar, 2009].

Şekil 3. 35 Los Angeles Kuyumculuk Kümesi [35; Eceral, Köroğlu, Uğurlar, 2009].

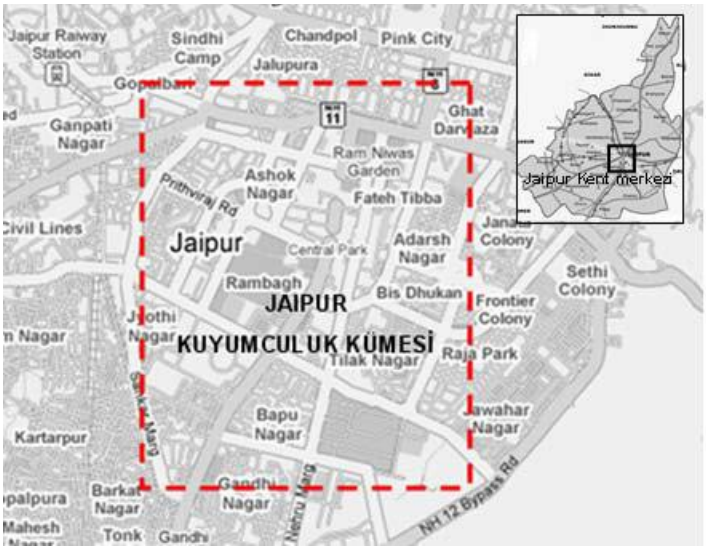
Birmingham Kuyumculuk Mahallesi, kentin merkezinin hemen yanındaki alanda yer almaktadır. Bölgede Big Peg adında yüzlerce küçük kuyumcu ve sanatçının stüdyolarının yer aldığı bir kule blok yer almaktadır. Birçok atölyenin 19. yüzyıl görünümünü koruduğu kümelenme Birmingham'ın en önemli turistik çekim bölgelerinden biri olduğu aktarılmıştır [35; Eceral, Köroğlu, Uğurlar, 2009].

Birmingham'daki ilk kuyumcu kümelenmesinin oluşumu 1750-1770 yıllarında Nevhall ve Colmore bölgeleri civarında oluştuğu, 19.yüzyılın ilk yarısında üretimin gittikçe dışsal iş bölümü ile küçük atölyeler ile bağlantılı olarak örgütlenmesi sonucu Birmingham Kuyumculuk Mahallesi coğrafi olarak genişlemiş olduğu görülmektedir. [35; Le Propis, Lazeretti, 2007, Eceral, Köroğlu, Uğurlar, 2009].

Şekil 3. 36 Birmingham-Kuyumculuk Mahallesi(Tarihi bölge) [35; Eceral, Köroğlu, Uğurlar, 2009].

Hindistan'daki önemli kuyumculuk kümeleri Gujarat Eyaletinin iki önemli kentsel yığılması olan Surat ve Rajkot ile Rajatsan Eyaletinin başkenti olan Jaipur'da yer almakta olduğu ve her üç kümelenme de kentlerin merkezinde konumlandığı görülmektedir. Hindistan'da kuyumculuk kümesinin Jaipur'un geçmişi 18.yüzyılda dayanmaktadır [35; Eceral, Köroğlu, Uğurlar, 2009].

Şekil 3. 37 Hindistan Jaipur Kuyumculuk Kümesi

Teknolojik gelişimler ve tarihi kent merkezlerinde yer alan mekânsal yığılmaların kuyumculuk kümeleri üzerindeki olumsuz etkisinden dolayı bir dönüşüm sürecine girdiği gözlemlenmektedir. Bu sebeple Los Angeles ve Bangkok'da kuyumculuk sektörünün farklı alanlarında çalışan firmaların bir araya gelmesini sağlayacak Los Angeles Uluslararası Kuyumculuk Merkezi ile Bangkok'taki Kuyumculuk Ticaret Merkezi gibi büyük ölçekli gayrimenkul projeleri geliştirilmiştir [35; Scott, 2000, Eceral, Köroğlu, Uğurlar, 2009].

Birmingham'da ise "Birmingham Kuyumculuk Mahallesi Kentsel Köy Projesi" ise yeni konut alanları, satış birimleri, ticari birimler, istihdam ve toplumsal kullanımlar için mevcut kuyumculuk üretimi ve ticaretini de koruyarak iş aktivitelerini çeşitlendirmeyi, değişim ve etkileşim için fırsatlar sunan bölgeye özellikle girişimciliğe dayalı yeni iş yatırımlarını çekmeyi hedefleyen bir yapı oluşturulmuştur.[35; Warburton, 2002, Eceral, Köroğlu, Uğurlar, 2009].

Dünyada yer alan tarihi değere sahip diğer kuyum imalathanelerinin kent içerisindeki yer seçimi kent merkezlerinde olmuştur. Dünyada yer alan diğer örnekleri de incelendiğinde Kapalıçarşı'nın tarihsel geçmişinin daha eskilere dayandığını söylemek yanlış olmaz. İncelenen örneklerde de yer aldığı gibi Kapalıçarşı'da kent merkezinde yer almaktadır. Hem tarihsel yapısı ve kuyum zanaatının adı ile özdeşleşen yapısından dolayı turistler tarafından büyük ilgi görmektedir. İncelenen diğer örneklerde olduğu gibi Kapalıçarşı'da yaşanan mekânsal problemlerden ötürü imalatın bir bölümünün taşınmasın ve tüm üretimin başka bir bölgeye taşınması söz konusudur.

3.6 Bölüm Sonucu

Kuyumculuk üretimi yüzyıllardır Kapalıçarşı ve çevresinde devam etmektedir. Kuyumculuk, Kapalıçarşı'nın bu zamana kadar gelmesinde ve yaşamasındaki büyük etkenlerden biridir. Kuyumculuk ve el sanatları karşılıklı olarak birbirini beslemekte ve yaşatmaktadır. Kuyumculuk dediğiniz anda kim olursa olsun ilk olarak Kapalıçarşı imgesi canlanır zihinde. Bunu kırmak ve bu imgeyi taşımak çok zordur.

Bu bölümde Kapalıçarşı ve çevresinde var olan kuyumculuk zanaatının, yerel yönetimlerin kararları sonucunda Kuyumcukent'e gönüllü ve gönülsüz olarak taşınmak zorunda bırakılan küçük ve orta ölçekli işletmelerin, Kapalıçarşı ve Kuyumcukent'teki var oluşları "yer" oluşumu, "yerin boyutları" ve "yer-kurma" pratikleri çerçevesinde irdelenmiştir.

Kapalıçarşı'da yüzyıllardır süren üretim ve alışveriş etkinliğinin birlikteliği, zanaatın mekânın içerisine gömülü yapısı, tarihi kent merkezindeki konumu bir kilit nokta oluşturmaktadır. Burada üretim küçük ve orta ölçekli birçok işletmenin ortaklaşa çalışması ile gerçekleşmektedir ve bu yapısı ile Dünya'da sayılı kuyumculuk üretim geleneğini oluşturmaktadır [22; Ökten ve Evren,2012]. Geleneksel üretim çarşı içerisinde bir yaşam biçimini de beraberinde getirmektedir. Tüm bu mekânsal vasıflar ve tarihi değerler ürüne yansımaktadır. Kapalıçarşı'daki ürün ve üretim bir bütün olarak "yer"in kimliğini oluşturmaktadır.

Bugün kuyumculuk üretiminin Kapalıçarşı'dan taşınma süreci ise önemli bir dönüşüme ve değişime sebep olmaktadır. Yerel yönetimin almış olduğu bir karar ile Kapalıçarşı ve çevresinde yer alan ve çevreye zarar verdiği iddia edilen zanaatkârların atölyelerinin, yapımı 2005 yılında tamamlanmış olan Kuyumcukent'e taşınmaları teşvik edilmiştir. Bu süreçte Kapalıçarşı'da yer alan atölyelerin bir kısmı Kuyumcukent'te taşınmış, bir kısmı çarşı içerisinde üretim faaliyetlerine usulsüz yollar ile devam etmiş, bir kısmı da atölyelerini tamamen kapatmıştır. Bu araştırma kapsamında erişilen bulgu, alınan bu karar ile geleneksel üretim anlayışının değişmesi ve bu durumun ürün kalitesine yansımasıdır. Üretimin yoğun emek yerine, hızlı ve seri imalata doğru evrilmeye başladığını göstermektedir. Bu da küçük üretici atölyelerinin ve el sanatlarının kaybolmasına yol açmaktadır.

Kuyumculuk sektörünün Kapalıçarşı'dan Kuyumcukent'e taşınmaya zorlanmasındaki bir başka etmen de, İstanbul'da yer alan tüm kuyum atölyelerini ortak alt yapı çözümleri

içerisinde tek bir çatı altında toplama isteğidir. Kuyumcukent'te de üretim ve alışveriş etkinliği bir arada örgütlenmeye çalışılmıştır. Bu sebepler ile bina iki ayrı blok olarak, atölye ve mağaza bloğu şeklinde yapılmış, inşa edilen yapı iki köprü ile birbirine bağlanmıştır. Kuyumcukent, kent merkezine olan uzaklığı ve bugün Kapalıçarşı'nın iç ve dünya piyasa üzerindeki etkisinden dolayı alış veriş tercihi açısından geri planda kalmaktadır. Üretim ve alış verişin böyle net bir çizgi ile ayrılmış olması yapıların kullanıcı profilinin de ayrılmasına sebebiyet vermektedir. Bu durumda belirlenen bir amaç için orada yer alma olgusu ön plana çıkmaktadır. Üretimi yapacak olan kişi atölye bloğunu kullanarak, atölyesine ulaşmakta ve üretim faaliyetlerini sürdürmekte, alış veriş yapacak kişi de mağaza bloğuna girerek ihtiyaç duyduğu birime gitmektedir. Böylece farklı amaçlarla Kuyumcukent'e gelmiş olan insanların mekân içerisinde karşılaşma olasılıkları yok edilmektedir.

Kuyumcukent'in atölye bloğunun mimari plan şeması incelendiği takdirde ızgara plan şemasına sahip olduğu görülmektedir. Izgara plan şemasının geçirgen yapısı itibariyle ortak amaç doğrultusunda yapı içerisinde yer alan bireylerin birbiriyle karşılaşma olasılıkları ve ilişki kurma olasılıkları, organik plan şemasına göre daha fazladır. Fakat Kapalıçarşı'da yer alan yaşayan sokak yapısı, Kuyumcukent içerisinde aranmaz. Bunun bir sebebi olarak, Kuyumcukent'ti kullanan kişilerin buraya sadece üretim faaliyetini gerçekleştirmek amacıyla gelmesi söylenebilir. Kuyumcukent kullanıcısı sadece üreticiyken, Kapalıçarşı kullanıcılarının çarşıyı tercih etme sebepleri; turizm, alışveriş, üretim, ulaşım amaçlı olabilmektedir. Kuyumcukent'i kullanan iş yeri sahiplerinin, burayı tercih etme sebeplerinden bir diğeri de güvenliktir. Değerli maden üretiminde tüm iş yeri sahipleri ve çalışan bireyler için güvenlik diğer mesleklere oranla daha fazla önem kazanmaktadır. Kapalıçarşı'da yer alan üretim anlayışına göre, değerli madenlerin bir dükkândan bir diğer dükkâna götürülmesi ve işlenmesi güvenlik açısından ele alındığı takdirde bir problem teşkil etmektedir. Kuyumcukent'te ise tek bir mekân içerisinde, değerli madenin ürüne dönüşümüne kadar mekân içerisinden ayrılmasına izin verilmemektedir. Bu nedenlerden ötürü üretim amaçlı olarak sosyal ilişkilerin kurulması için bireyin bir mekândan bir diğer mekâna geçişi Kuyumcukent'te aranmamaktadır. Belirli zaman aralıklarında, mola saatlerinde, çalışan personelin birbirleriyle sosyal ilişkilerin kurulabilmesi adına mekân içerisinde dolaşımına izin verilmektedir.

Kuyumcukent'te yer alan üretim faaliyeti, Kapalıçarşı'dan tamamen farklılaşmaktadır. Burada üretim, gerekli olan tüm iş kollarının tek bir mekân içerisinde, atölye sahibi kontrolü altında gerçekleşmektedir. Bunun sonucu olarak küçük işletmeler ve ortak geleneksel üretim anlayışı yok olmaktadır. Kişiye yaşam imkânı vermeyen, sadece belirlenen üretimi, belirlenen zamanda teslim etmesi gerektiği dikte edilen bir toplum yaratma çabasının bir sonucu olarak nefes alan, düşünmeyen, sorgulamayan kimlikler yaratılmaktadır.

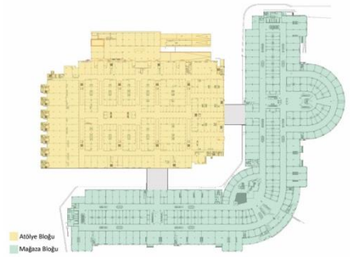
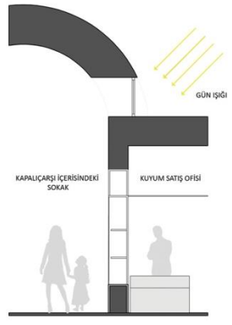
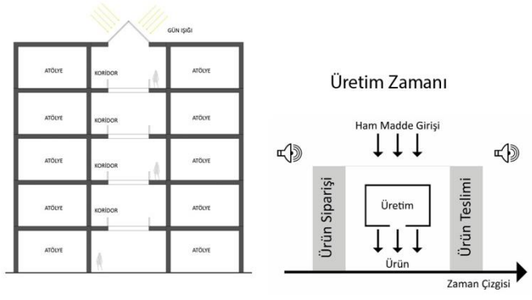
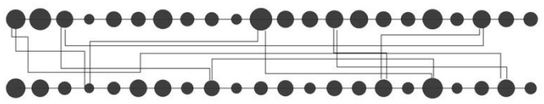
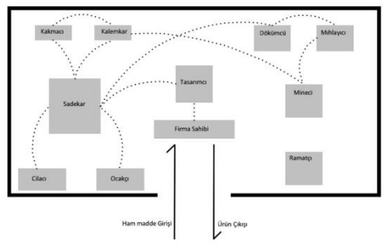
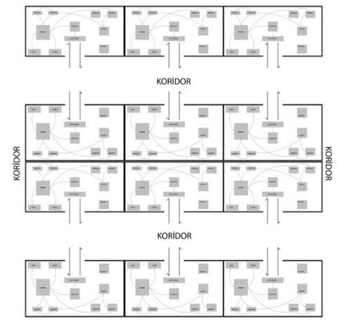
Zaman kavramının sadece bir çalışma saatlerini bildiren bir zil veya kol saatleri ile algılanılan Kuyumcukent'te doğal ışık ve havalandırma yetersiz kalmaktadır. Bu durum kullanıcının fizyolojik yapısını etkilemektedir. Yapay ışık ile aydınlatılan bu mekânda kullanıcı gece gündüz ayrımı yapamamaktadır.

Alan çalışması kapsamında Kapalıçarşı ve Kuyumcukent'te çalışan personel ve iş yeri sahipleri üzerinde yapılan anket çalışmalarında aidiyetlik sorularına verilen cevaplar kullanıcıya göre farklılıklar göstermektedir. Kapalıçarşı'da çalışan bir personel Çarşı'yı "ev" olarak tanımlarken, bir diğer personel "uzun yıllardır çalıştığım yer" olarak belirtir. Kapalıçarşı'da iş yeri sahibi bir kişi ise mekânı "mesleğini öğrendiği, ailesinden yadigar kalan yer" olarak tanımlayabilmektedir. Kapalıçarşı'da farklı platformlardaki bu kullanıcılar çarşıyı öğrenmeye, denemeye, anıya, yaşama bağlamaktadırlar. Hayatlarında, zihinlerinde çarşının bir yeri vardır. Çarşı bu kişiler için artık bir mekân değil anlamlandırılmış ve içselleştirilmiş "yer"i ifade etmektedir. Beden mekânı değiştirerek/dönüştürerek ona anlam katmıştır. "Yer" burada bireysel veya toplumsal olarak meydana getirilmiş olan bir üründür. Bu ürün toplumun kültürünü yansıtmaktadır. Bu kültürel yansıma Kapalıçarşı'da üretim biçimlerinde net bir şekilde gözlemlenebilmektedir.

Kuyumcukent'te çalışan personel ve iş yeri sahiplerine yapılan anket çalışmasında, aidiyet sorularına verilen cevaplar Kapalıçarşı'ya göre farklılıklar göstermektedir. Çalışan personellerden biri Kuyumcukent'i "cezaevi" olarak nitelerken, bir diğeri ise "işin taşınması ve kurulması aşamasında çok fazla emek harcadığı ve bu yeri yarattığını" belirtir. İş yeri sahipleri ise bu soruya "daha güvenli" olduğunu belirtir. Kuyumcukent için verilmiş olan yanıtlar Kapalıçarşı'ya göre olumsuz anlamlar taşımasına rağmen, kullanıcı için bir anlam ifade etmektedir. "Yer", deneyimlenmiş bir anlamı ifade ediyor ise Kuyumcukent kullanıcıları tarafından, mekan deneyimlenmiş hayat bulmuş ve zihinsel olarak anlamlandırılmıştır. Bu durumda mekânsal problemlere ve diğer olumsuzluklara rağmen Kuyumcukent, kendi

kullanıcılarına göre bir “yer”dir. Kapalıçarşı’dan sonra Kuyumcukent’e taşınan kuyum üretiminde gözlemlenen değişimler, Kapalıçarşı’nın toplumsal kültürünü yansıtan üretim biçiminin değişimine sebebiyet vermektedir. “Yer”, toplumsal kültürün değişimine/dönüşümüne neden olur.

Çizelge 3. 5 Kuyum zanaatının Kapalıçarşı'dan Kuyumcukent'te taşınmasının yerin boyutların çerçevesinde ele alınması

KAPALIÇARŞI		KUYUMCUKENT	
ZEMİN Mekan		ZEMİN Mekan	
	- 18 adet giriş kapısının olması ve organik kent dokusu içerisinde yer almasının yanında kısmi olarak ızgara plan şemasına sahip olması sebebiyle geçirgen bir yapıdadır. - Kent merkezinde yer alması sebebi ile toplu taşıma ve yaya olarak kolay bir şekilde erişim imkanı sunmaktadır. - Kent içerisinde kullanıcının farklı mekansal kullanımları gereği kullanıcıyı şaşırtarak, farklı gezi güzergahları oluşturmasına imkan sağlar. Faklı deneyimler yaşamasını sağlar. - Bedesten aynı zamanda çarşının Camii vasfını üstlenmektedir. Kullanıcının ibadetlerini de çarşı içerisinde yaparak aidiyet güçlendirmektedir.		- 2 ayrı bağımsız bloktan oluşan Kuyumcukent'te, bloklardan biri atölye , diğeri ise mağaza bloğudur. Atölye bloğu 7 kattan oluşur ve 2 adet ana giriş bulunmaktadır. -Mağaza ve atölye bloklarının birbirinden ayrılması nedeniyle kullanıcı profili sınırlandırılmıştır. Böylece sosyal ağın oluşumu sınırlandırılmıştır. - Kapalıçarşı'da yer alan yaşayan sokaklar, Kuyumcukent'te koridorlara dönüşmektedir. Kuyumcukent koridorlarında amaç sadece hedeflenen birime, bizi en kısa sürede planlanmış olan güzergâh üzerinden ulaştırmaktır. -Yapı, net çizgisi, homojen ve katı bir formuyla kullanıcıya sunulmuştur. Gözlemler sonucunda mekân tanımlanmış olanın dışına çıkışa izin vermemektedir.
ZAMAN Kapalıçarşı'da Sokak Kesiti ve Zaman		ZAMAN Kuyumcukent'te Bina Kesiti ve Zaman	
	- Çarşı içerisinde gün ışığından yararlanılmaktadır. Kullanıcının zaman kavramını gün ışığı ile bağlantılı olarak algılaması sağlanmaktadır. - Tarihi yapısından dolayı kullanıcı yapı içerisinde "oluş zamanı" içerisinde zamanda atlama imkanı tanır.		- Kuyumcukent'te doğal havalandırma ve aydınlatmaya yer verilmemektedir. - Burada zaman sadece mesai başlatan bir zil ve mesaiyi sonlandıran bir zilden ibarettir. - Koridor hatlarının olduğu bölümlerde çatıda yırtıklar yapılarak, koridorlara doğal ışık alınması hedeflenmiştir. Kat sayısının fazla olması ve atölye birimlerinin derinliklerinden dolayı doğal ışık yetersiz kalmaktadır. - Kuyumcukent içerisinde bir üretim zamanının varlığından bahsetmek yanlış olmaz. Müşteri tarafından yapılması gereken bir sipariş ve teslim zamanı belirtilir. Atölye içerisindeki ustaya sipariş devredilir ve zamanı geldiğinde sipariş teslim edilir. Burada geçen zaman kavramı, üretici için siparişin teslim süresine kadar geçen doğrusal bir zaman kavramından ibarettir.
DENEYİM Ürünün Kapalıçarşı'da imalat Serüveni		DENEYİM Kuyumcukent'te Ürün İmalatı	
Kapalıçarşı'da Üretim Ağı		Kuyumcukent'te Üretim	
	- Kapalıçarşı içerisinde üretim biçimi kollektif bir şekilde devam etmektedir. Birbirinden farklı sokaklarda yer alan kuyum üretiminin basamaklarını oluşturan zanaatkarların ortak emeği ile ürün ortaya konmaktadır. - Toplumsal kültürel geleneklerin devamlılığı ve ortak bir çok etkinlik oluşturulması kullanıcılar için sosyal deneyim imkanı sağlamaktadır. - Kuyumculuğun uzun yıllardır Kapalıçarşı ile ortak anılması sebebi ile kuyum zanaatı Kapalıçarşı'nın kimliğini oluşturmaktadır.		- Tek homojen bir mekân içerisinde kuyum üretim aşamalarında takip edilmesi gereken basamaklar için hazırlanmış olan bölümlerde imalat başlamakta ve aynı mekân içerisinde ürün son haline kavuşmaktadır. - Bu kapalı mekan içerisinde, imalat sırasında, ürünün el değiştirdiği aşamalarda personel birbiriyle ilişki kurar. Bunun dışında herhangi bir sosyal bir ilişki kurma imkanı tanımaz. -Kuyumcukent'te yer alan kapalı üretim biçimi ile seri üretim yapan firmalarda iş veriminin arttığı gözlemlenmiştir. Kapalı Çarşı'da üretimin el değiştirdiği aşamalarında, ürün bir sokaktan diğer sokağa gider ve bu da zaman kaybına yol açmaktadır.

BÖLÜM 4

SONUÇLAR

Mimarlık bir mekân üretim alanıdır. Mekân, bireyin yaşam fonksiyonlarını idame ettirebilmesi için üretilmektedir. Fakat tasarım objesi olarak düşünüldüğünde mimarlık kimi zaman insanı göz ardı eder ve sadece mekâna odaklanır. Bu tezin amacı mekânın toplumsal yönünü anımsatma denemesi olarak tanımlanabilir. Mimarlık mekânı tasarlarken aynı zamanda insanın zamanını, yaşam biçimini, kültürünü, hayat anlayışını tasarlamaktadır. Bu durum aslında mimarinin insan için ne kadar hayati bir değer olduğunu ortaya koymaktadır. İnsanın mekândan ayrı olması düşünülemez. Mekân ile insan arasındaki ağı çözmek, anlamı yakalamak ve bunun üzerine çalışmak bu sorun için bir çözüm önerisi oluşturabilir.

Mimarlık kuramı açısından yer kavramı genel olarak, insan deneyimi ve anlamla ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda kimliği ve aidiyet sağlamayı ön planda tutan, yerel özellikler ve çevresel faktörlerle bir bağ geliştiren bir mimarlıktan bahsedilmektedir. Birçok kuramcı ve mimarı etkileyen Heidegger düşüncesi etrafından şekillenen fenomenolojik yaklaşım, insan deneyimini ve aidiyet olgusunu ön planda tutması sebebiyle yeri önemsemektedir. Yer kavramını bu yönelimden etkilenerek oluşturan Schulz *yerin ruhu*nu oluşturan üç değerin tarih, kimlik ve anlam olduğunu belirtir. “Yer olmayanlar” kavramının literatüre girmesine sağlayan Augé, yerin tarihsel, kimlikli ve ilişkisel olması gerektiğini söylemektedir. Bu değerlendirmelere baktığımız zaman yerin var olabilmesi için bir zemine, zaman içerisinde zemini deneyimleyerek anlamlandıracak bir bedene ihtiyaç vardır. Merleau Ponty’nin de belirtmiş olduğu gibi mekânın bedenler vasıtasıyla algılanıp ve deneyimlenir. İnsanın nasıl bedensiz var olmayacağı gibi, mekânın da insansız olmayacağı bir gerçektir. Mekân ve beden

birbirine bağımlıdır. Mekân da bedenlerin varoluşuyla şekillenir. Mekân ve varoluş karşılıklı olarak birbirini besler. Özne varoluşu gereği bulunduğu mekânı kendi tekrar yorumlayarak yaşam alanı haline dönüştürür ve sürekli yenilerinin oluşumuna sebep olarak devingen bir yapının oluşumunu sağlar. Lefebvre ise "yer" kavramını kullanmak yerine "sosyal mekân" kavramını kullanmayı tercih ederek mekâna ve "yer"e dair benzer söylemler üretmiştir. Lefebre fiziksel olarak var olan mekânın toplumsal ve sosyal bağlar aracılığı ile tekrar tekrar üretildiğini belirtir.

"Yer" olgusunun oluşumunu sağlayan unsurlar zemin, zaman ve deneyim olarak belirtilmiştir. Bu üç unsurun birlikteliği ve ilişkiselliğiyle mekân anlam kazanarak kendiliğinden "yer"e dönüşür. "Yer"i oluşturmanın hiçbir zaman bir yolu yoktur. Her kişi birbirinden farklı şekilde "yer"i oluşturabilmektedir. Bu da "yer"in öznelliğini meydana getirmektedir. "Yer"in anlamı bedenin mekânı anlamlandırmasına göre değişiklik gösterir.

Bu çalışmada "yer"e dair üretilmiş söylemlerin aktarılmasının ardından bir yer okuması yapılmıştır. Kuyum zanaatkârlarının Kapalıçarşı'dan Kuyumcukent'e zorunlu olarak veya kendi isteği doğrultusunda yer değiştirmesi ile yerin yeniden üretim sürecinde mekânın etkisi karşılaştırmalı olarak aktarılmıştır. Kapalıçarşı'nın tarihsel veriler ve haritalamalar ile morfolojik yapısı aktarılmış; çarşıya giriş çıkışı sağlayan her sokakta yer alan kapılar üzerinde yoğunluk haritası çıkarılmış; böylece çarşının geçirgen yapısının ve deneyim olasılıklarının yoğunluğu tespit edilmiştir. Kuyum zanaatının Kapalıçarşı'daki, mekânın kısıtlamalarından ötürü gelişen kolektif üretim süreci ve zorunlu olarak gelişen sosyal üretim ağı bulgulanmıştır.

Alan çalışması kapsamında Kapalıçarşı'da çalışan personel ve iş yeri sahipleri ile yapılandırılmış derinlemesine görüşme yapılarak, mekâna dair üretmiş oldukları anlam ve aidiyetlik duygusunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Burada alınan cevaplar birbirine göre farklılıklar içermesine rağmen, mekânın içselleştirildiği ve bir aidiyet duygusunun geliştiğine dair bulgular elde edilmiştir. "Yer" burada bireysel veya toplumsal olarak meydana getirilmiş olan bir üründür. Bu ürün toplumun ortak kültürünü yansıtmaktadır. Bu kültürel yansıma, Kapalıçarşı'da kolektif üretim ağı modelinde, müşteri profilinde, üretim sonunda çıkan sonuç üründe gözlemlenebilmektedir. "Yer", Kapalıçarşı'da bir tasarım objesine, değerli mücevhere dönüşür.

Çalışmanın bir diğer ayağını oluşturan Kuyumcukent'in mimari plan şeması incelenerek, giriş kapıları ve güvenlik noktaları üzerine tespitler yapılmıştır. Güvenlik kontrolünü sağlayabilmek ve binaya giriş çıkış yapan kişileri gözlemleyebilmek amacıyla aktif olarak iki ana giriş kullanılmaktadır. Giriş ve çıkış kapılarının gün içerisinde zamana bağlı olarak değişen kişi sayısı incelendiğinde, yapıya giriş saatlerinin sabah yoğunluk kazandığı, çıkış saatlerinin ise akşam yoğunlaştığı bulgulanmıştır. Kapı giriş- çıkış kullanım yoğunlukları, kullanıcının iş başlangıç ve bitiş saatlerine bağlanmaktadır. Bireylerin Kuyumcukent'i fiziksel olarak, çeşitli alt yapı özelliklerine sahip (klima, havalandırma, güvenlik, ısıtma gibi) daha büyük alanlı mekânları nedeniyle tercih ettiği gözlemlenmiştir. Kapalıçarşı'da yer alan kolktif üretim ağı, burada seri üretime dayalı bir sisteme dönüşmüştür. Bu durum üretim odaklı sosyal ilişkinin yitimine sebep olmuştur. Dışarıya tamamen kapalı mimari yapısı sebebiyle doğal ışıktan yararlanamamaktadır. Bunun sonucunda kullanıcının zaman kavramı yitirilmekte, kullanıcı mekanik bir sisteme dönüşmektedir.

Kuyumcukent'te çalışan ve iş yeri sahibi olan bireyler üzerine yapılmış olan görüşme sonucunda, mekânın birey tarafından deneyimlenerek anlam oluşturduğu tespit edilmiştir. Kuyumcukent için verilmiş olan yanıtlar Kapalıçarşı'ya göre olumsuz anlamlar taşımasına rağmen, kullanıcı için bir anlam ifade etmektedir. Bu durumda mekânsal problemlere ve diğer olumsuzluklara rağmen Kuyumcukent, kendi kullanıcılarına göre bir "yer"dir. Kapalıçarşı'dan sonra Kuyumcukent'e taşınan kuyum üretiminde gözlemlenen değişimler, Kapalıçarşı'nın toplumsal kültürünü yansıtan üretim biçiminin değişimine sebebiyet vermektedir. "Yer", toplumsal kültürün değişimine/dönüşümüne neden olmuştur.

Tez kapsamında şu sonuca erişilmiştir: Kapalıçarşı'yı yer olarak anlamlandıran zanaatkârın yer değiştirmesiyle, Kapalıçarşı ile oluşan ve anlamlanan kültürel yapısı, Kuyumcukent'in mekânsal yapısının birey üzerindeki etkisi ile dönüşür ve yeri anlamlandırma sürecinde toplumsal kültürün yok olmasına sebep vermektedir. Mekân içerisinde toplumsal olarak yer tekrar üretilebilir fakat mekânın etkisi ile toplum da dönüşür. Bu durum geleneksel kuyum üretim geleneğine dair oluşmuş olan toplumsal kültürün yok olmasına sebebiyet vermektedir.

Teknolojik gelişimler geleneksel üretim biçiminin değişmesi ve seri üretime dayalı bir üretime dönüşmesi kaçınılmaz olacaktır. Bu dönüşüm sadece kuyum sektöründe değil, el emeği olan tüm sanayi kolları için kaçınılmazdır. Bu dönüşümden mekânlar da etkilenecek ve

dönüşecektir. Bu süreçte geleneksel üretim anlayışında yer alan mekânsal biçimlenmeleri incelemek ve analiz etmek, buna uygun olarak gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda yeni mekânsal çözümleri yönlendirmek önemlidir.

KAYNAKLAR

[1] Koçyiğit, G. R., (2007). Mimarlıkta Yersizleşme ve Yerin – Yeniden – Üretimi, Doktora Tezi, M.S.G.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[2] Merleau – Ponty, M. (2005). Algılanan Dünya-Sohbetler; Çeviren Aygün, Ö.,Metis Yayınları, İstanbul.

[3] Harvey, D., (2010).Postmodernliğin Durumu; Çeviren Savran S., Metis Yayınları, İstanbul.

[4] Augé, M., (1997). Yer-olmayanlar Üstmodernliğin Antropolojisine Giriş; Çeviren Ilgaz T., Kesit Yayıncılık, İstanbul

[5] Uzunkaya, A. (2014). "Yer" ve "Yersizlik" Kavramları Üzerine Bir İrdeleme, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[6] Nalbantoğlu, H.Ü., (2008). "Nedir Mekân Dedikleri?", III. Disiplinlerarası Mimarlık-Felsefe Toplantısı: Zaman-Mekân, Mekân-Zaman, 18-19 Kasım 2005, İstanbul, 88-105.

[7] Deviren, S. (2001). Mimaride Yer: Yapının Araziyle İlişkisinin Kavramsallaştırılması (1980 – 2000), Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[8] Aydınlı, S., (2003). "Mimarlığı Anlama, Kaynağa Ulaşma ve Özü Yakalama", TOL Dergisi, (3): 54–60.

[9] Norberg-Schulz, C., (1980). Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture, Rizzoli Ġnternational Publications, New York.

[10] Bachelard, G., (1958). La Poetique de L‟espace, Presses Universitaires de France, Paris; Çeviren: Jolas, M., (1994). The Poetics of Space, Beacon Press, Boston; Çeviren: Tümertekin, A.,(2008). Mekanın Poetikası, İthaki Yayınları, İstanbul

[11] Gürkaş,T. E., (2010). Yer Üzerine Kavramsal Bir Okuma Denemesi: Samatya'da Yer-Kurma Pratikleri, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[12] Gürkaş,T. E., (2012). "Yer Üzerine Kavramsal Bir Okuma Denemesi", Sigma4:1-11

[13] Zengin, N., (2003). "Görülmeyi Görmek: Et Kavramı Üzerine", 138-149, Dünyanın Teni Merleau-Ponty Felsefesi Üzerine İncelemeler, Direk Z.(Derleyen), Metis Yayınları, İstanbul.

[14] İl, Arzu. (2005). Kapitalist Sistemde Mekan ve "Yer-Olmayan" Kavramı, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[15] Tanyeli U., (2012). "Yer, Yer-olmayan, Naziler, Augé ve Akla Getirdikleri", Arredamento, (5): 106-111

[16] De Certeau M., (2008). Gündelik Hayatın Keşfi -1 Eylem, Uygulama, Üretim Sanatları; Çeviren Özcan L. A., Dost Kitabevi Yayınları, Ankara

[17] Turna B. G., (2011). İnsan Yapımı Çevrenin Oluşumunda ve Dönüşümünde "Yer Duygusu" Etkeni, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[18] Lefebvre, H. (2014). Mekanın Üretimi; Çeviren Ergüden I., Sel Yayıncılık, İstanbul.

[19] Gülersoy Ç., (2003). "Kapalıçarşı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi 5: 422-430 Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

[20] Cezar M., (1985). Tipik Yapılarıyla Osmanlı şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi, MSÜ Yayınları, İstanbul.

[21] Gülersoy Ç., (1979). Kapalıçarşı'nın Romanı, İstanbul Kitaplığı Yayınları, İstanbul.

[22] Ökten A. N., Evren Y. (2012). Zanaat Eksenli bir Canlandırma Modeli, Gelecek İstanbul: İstanbul'un Geleceği İçin Alternatif Öneriler (Akademisyen Kategorisi Eşdeğer Ödül), MSGSÜ – İnanlar, İstanbul. http://www.gelecek İstanbul.net.

[23] Ökten A. N., Evren Y., (2013). "Somut Olmayan Kültür Mirasıyla Birlikte Sürdürülmesi İçin Üç Sektörlü Bir Model: İstanbul Tarihi Kent Merkezi İçin ' Kuyumculuk Mahallesi' Önerisi", Planlama 23: 35-44, İstanbul.

[24] Kuyumculuk Meslek Dalları Hakkında Bilgi,

http://www.iko.org.tr/icerik/meslek-dallari-hakkinda-bilgi, 12 Şubat 2016.

[25] Kapalıçarşı Yerleşim Planı Görsel,

http://www.kapalicarsitarihi.com, 25 Mart 2015

[26] Evren Y., (2011). "Fordizm Yeniden? İstanbul Kuyumculuk sektöründe Yapısal Dönüşüm Süreci, Yaratıcı Kapasitesi ve Tasarım", Yaratıcı İstanbul Yaratıcı Sektörler ve Kent, (Derleyen Enlil Z., Evren Y.), Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 111-131.

[27] Kuyumcukent Görsel,
http://www.kuyumcukent.com.tr/resimler/G141012796520801.jpeg, 20 Şubat 2016.

[28] Evren,Y., (2012). "Taş Yerinde Ağırdır: İstanbul'da Geleneksel Kuyumculuk İmalatının Tarihi Yarımada'dan Kuyumcukent'te Desantralizasyon Sürecine Eleştirel Bir Bakış", Mimarlık 363:63-67İstanbul.

[29] Kuyumcukent Atölye Bloğu Görsel,

http://www.kuyumcukent.com.tr/resimler/G141012524171384.jpeg, 20 Şubat 2016.

[30] Atölye Bloğu Zemin Kat Planı

http://www.kuyumcukent.com.tr/yerlesimplani.php?bolum=3&kat=22,20Şubat2016

[31] Mağaza Bloğu Zemin Kat Planı

http://www.kuyumcukent.com.tr/yerlesimplani.php?bolum=5&kat=29,20Şubat2016

[32] Kuyumcukent Mağaza Bloğu İç Mekân Görselleri,

http://www.kuyumcukent.com.tr/galeri.php?ID=7, 20 Şubat 2016.

[33] Kuyumcukent Atölye Bloğu İç Mekân Görselleri,

http://www.kuyumcukent.com.tr/galeri.php?ID=6, 20 Şubat 2016.

[34] Köroğlu A. B., Eceral Ö. T., Varol Ç.(2012). "Sanayi Kümelerinde Ağların Mekansal Örüntüsü: İstanbul Kuyumculuk Sektörü Üretim Ağları", METU JFA 29: 119-138, Ankara

[35] Eceral Ö. T., Köroğlu A. B., Uğurlar A. (2009). "Kuyumculuk Kümeleri: İstanbul Kapalıçarşı ile Dünya Örneklerinin Karşılaştırmalı Değerlendirmesi", Ekonomik Yaklaşım Cilt: 20 Sayı70: 121-143, Ankara

EK-A

KUYUM ÜRETİMİNİN DALLARI

Perakendeci: Altın Ürün, değerli veya yarı değerli taşlı ürünleri ve hizmetlerinin bir firma aracılığı ile azar azar, doğrudan tüketiciye, tüketim kullanım veya tasarruf için satan kişidir.

Toptancı: Üretilmiş olan ürünleri tek tek değilde toplu halde son tüketicilerin dışında, perakendecilere satan gerçek ya da tüzel kişilere verilen isimdir. Toptancı üretim yapan ile perakendeci arasındaki büyük ölçekli işletmelerdir.

Ocakçı: Eriyecek olan metali grafit potalar içerisinde yüksek dereceli ateşin bulunduğu özel ocaklarda, eritip, eriyen metalin istenilen şekle döküp (tel,astar), istenilen ölçülerde silindirlerde çeken kişidir.

Dökümcü: Kauçuktaki modelleri, mum halinde alçı içerisine dizip, metali eriterek alçının içerisine döküp, eriyen metali seçilen kauçuk modelinin tekrar metal hale getiren kişidir. Bir modeli madene dönüştüren meslek çalışanıdır.

Atölyeci: Meslek dalına göre (Mıhlayıcı, Cilacı, Sadekâr vb.) , üretiminin her aşamasını içinde barındıran işyeri sahibidir.

Mıhlayıcı: Muhtelif şekillerde ve değerdeki taşları, hazır veya kendisinin hazırladığı yuvalara takan kişidir.

Yaldızcı: Şekillenmiş modele kendine has rengini kaplama yapan kişidir.

Cilacı: Bitmiş modele temizleme ve parlatma işlemi yapan kişidir.

Kalemkâr: Metalin üzerine desen yapan kişidir.

Mineci: Doğal ve kimyasal boyalar ile istenilen rengi veren, süsleyen kişidir.

Ramatçı: Atölye içerisinde, işleme esnasında (cila, yıkama suyu, yer vb.) verilen fireyi ayrıştıran ve metal hale getiren kişidir.

Ayarevi: Muhteviyatı belli olmayan metal karışımın ayarına dair raporunu veren yerdir.

Taş Ofisi: Değerli ve yarı değerli taşların satıldığı yerdir.

Presci: Metal levhaya kalıpla form veren meslek elemanıdır

Sadekâr: Kalıp, Ajur, Tel vb. dahil, değerli metali ham halinden, ürünün son çıkışına kadar tüm aşamalarını değerlendirip işleyen meslek çalışanıdır.

Ajurcu: Metal levha üzerinde keserek desen oluşturan meslek çalışanıdır.

Kakmacı: Çeşitli çekiç ve kalemler ile metal üzerinde darbe ile şekil oluşturan meslek çalışanıdır.

Mücevher Eksperi: Ürünün teknik ve sanatsal özelliklerini tanımlayıp değerlemesini yapan ve raporlayan meslek çalışanıdır.

Telkaricilik: Değerli madenlerden üretilmiş tellerin örülerek ezilmesi ile elde edilendir.

Hasır Örücülüğü: İnceltilmiş değerli madenden oluşturulan teller ile tekniğe uygun ören meslek elemanıdır.

Gümüş obje ve Ev aksesuarı sanatkârlığı: Gümüş madeninden yapılacak objenin şekillerini belirleyen ve branşlar arasındaki iş planını yaparak objeyi tamamlattıran meslek dalını yapan kişilerdir.

Model çizim operatörü: Hazır çizilmiş bir tasarımı üç boyutlu bilgisayar programları kullanarak bilgisayar ortamında modelleme yapan ve makinelere yükleyen meslek elemanıdır. [24]

EK-B

GÖRÜŞMELER İÇİN HAZIRLANAN REHBER FORMLARA ÖRNEK

Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşme

Yerin Boyutları ve Yer Kurma Pratiklerinin Kapalıçarşı ve Kuyumcukent Üzerinden Mekansal Olarak Okunması

Emel Noyın Aykol,

Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

NO: **TARİH:** **SOKAK ADI:** **APT./D.NO:**

ADI SOYADI:

YAŞI:

CİNSİYETİ:

DOĞUM YERİ:

ÖĞRENİM DURUMU:

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?

11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?

KAPALIÇARŞI'DA VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Kaç yıldır Kapalıçarşı'da çalışıyorsunuz?
13. Neden Kapalıçarşı'da bir yer açmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı
    - Güvenlik
    - Sosyal Yaşam
    - İş ilişkileri
14. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
15. Elemanlarınızın çalışma ortamından memnun olduğunu düşünüyor musunuz?
16. Çalışma mekânı ile ilgili şikayet alıyor musunuz?
17. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
18. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
19. Kapalı Çarşı'yı bir kelime ile tanımlar mısınız?
20. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
21. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
22. Kapalı Çarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
23. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
24. Kuyumcukent'ti biliyor musunuz?
25. Kuyumcukent'e taşınmayı düşünür müsünüz veya düşündünüz mü?
26. Kapalıçarşı'dan taşınsanız burada en çok neyi özlersiniz?
27. Size benzer birçok üretici Kuyumcukent'e taşındı, siz niye Kapalıçarşı'yı tercih ettiniz?

KAPALI ÇARŞI'DA SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

28. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
29. Kapalıçarşı'da en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
30. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
31. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
32. Burada herkes sizi tanır mı?
33. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
34. Komşularınız ile ilişkileriniz nasıl?
35. Komşularınıza güvenip dükkânı emanet eder misiniz?
36. Sokaklarınız güvenli mi?
37. Sokağınızı seviyor musunuz?
38. Kapının dışarısında işiniz ile uğraştığınızı gördüm, bunu her zaman yapar mısınız? Bu tür işleri niye kapının önünde yapıyorsunuz?
39. Başka bir semtte aynı şekilde kapının önünde işlerinizi yapar mıydınız?
40. Buranın sizce avantajı nedir?

EKONOMİK DURUM

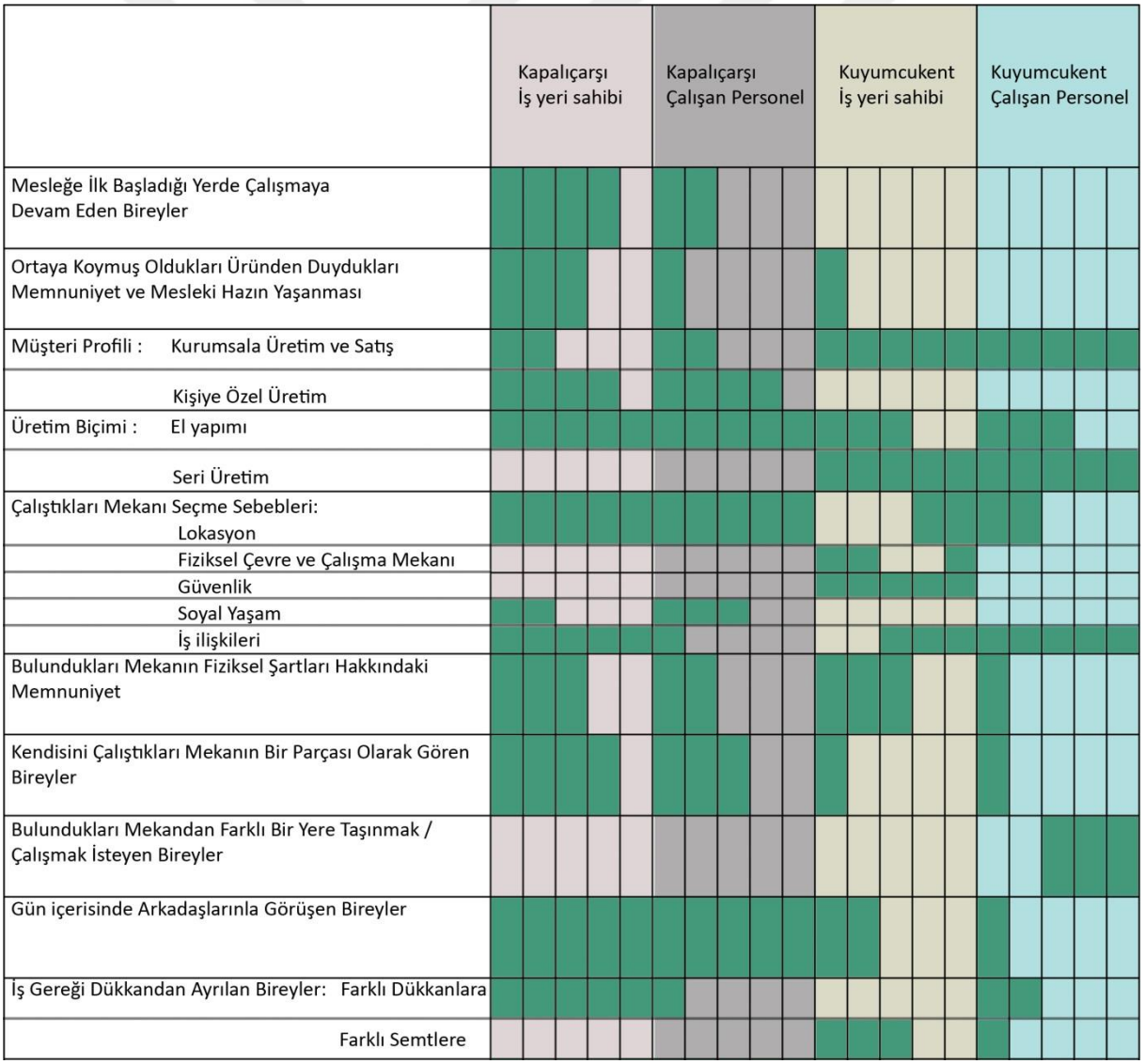
41. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
42. Yeterli değil ise kazancınızı artırmak için neler yapabilirsiniz? (Giderleri düşürmek, verimliği artırmak, kişiye özel tasarımdan vazgeçmek- seri üretim tercihi yapmak,…)
43. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
44. İş yeri size mi ait, kiracı mısınız?

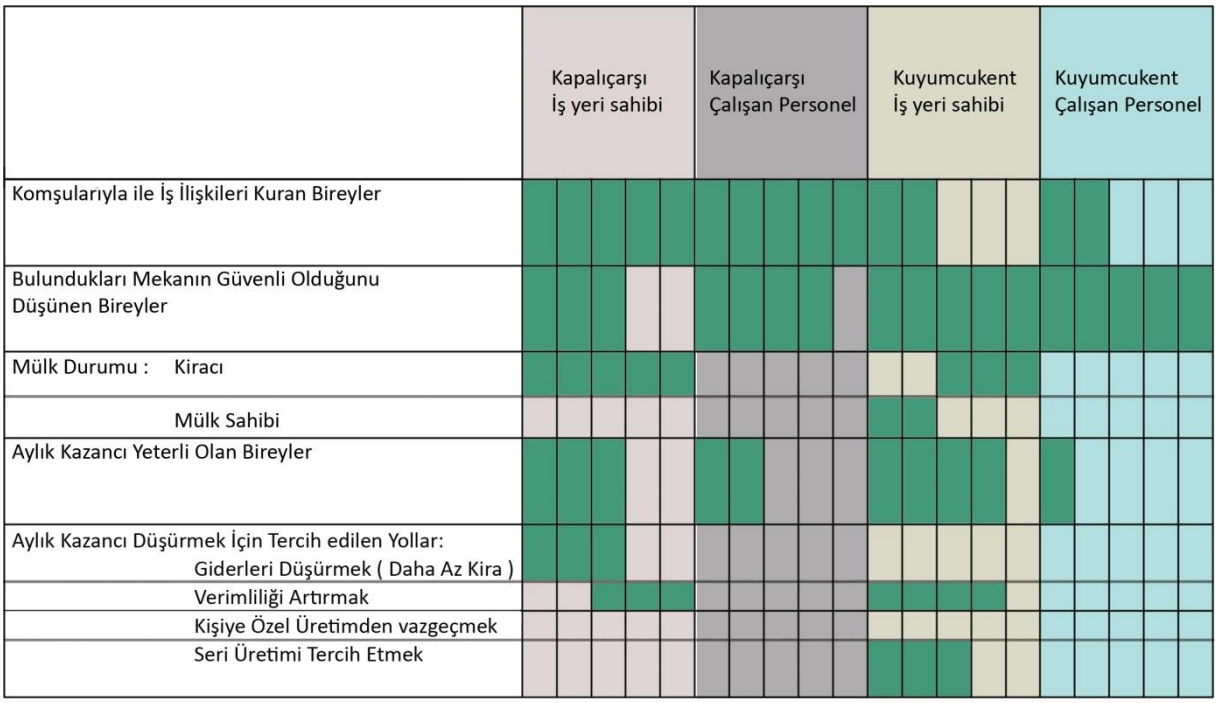
Eklemek istediğiniz bir ayrıntı var mı?

Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

EK-C

GÖRÜŞMELER İÇİN SONRASINDA ELDE EDİLEN VERİLER

Kapalıçarşı İş yeri sahibi
Kapalıçarşı Çalışan Personel
Kuyumcukent İş yeri sahibi
Kuyumcukent Çalışan Personel
Komşularıyla ile İş İlişkileri Kuran Bireyler
Bulundukları Mekanın Güvenli Olduğunu Düşünen Bireyler
Mülk Durumu : Kiracı
Mülk Sahibi
Aylık Kazancı Yeterli Olan Bireyler
Aylık Kazancı Düşürmek İçin Tercih edilen Yollar:
Giderleri Düşürmek (Daha Az Kira)
Verimliliği Artırmak
Kişiye Özel Üretimden vazgeçmek
Seri Üretimi Tercih Etmek

EK-D

YAPILANDIRILMIŞ DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME NOTLARI

D-1 Kapalıçarşı'da Çalışan Personelle Derinlemesine Görüşme Notları

Yerin Boyutları ve Yer Kurma Pratiklerinin Kapalıçarşı ve Kuyumcukent Üzerinden Mekansal Olarak Okunması

NO: 1 TARİH: 28 Ocak 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Sadekar
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 6 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Orta okul yıllarında amcamın yanında her yaz çalışmaya gelirdim. Liseden sonra üniversiteyi kazanamayınca her yaz geldiğim yere sürekli olarak gelip çalışmaya başladım.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Amcamdan öğrendim.
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Burada
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 6 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Tabii insan kendi yaptığı ürünü hep beğenir. Yaptığımız işte iyiyiz fakat ürün tasarımı bize tasarımcıdan gelir o yüzden ürüne biz pek müdahale etmeyiz. İşçiliğimiz iyidir.
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp : Haz, bilemiyorum. Yaptığımı işi seviyorum.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?

Cvp : Değişiyor. Aslen Konyalıyız, bu sebeple Konya tarafı için bilezik üretimi de yapıyoruz. Kişiye özel yüzük de yaptığımız oluyor.

10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Evet
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : Tabii bazı makine ve el aletlerinden yardım alıyoruz fakat ürünlerimiz el emeğidir.

KAPALIÇARŞI'DA VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Kaç yıldır Kapalıçarşı'da çalışıyorsunuz?
    Cvp : 6 yıl
13. Neden Kapalıçarşı'da bir yer açmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 1
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 5
    - Güvenlik 4
    - Sosyal Yaşam 3
    - İş ilişkileri 2
14. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : Burayı iş arkadaşlarımı seviyorum ve her yere yakın olması benim için çok önemli gerisi problem değil.
15. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
16. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Güvende, mutlu
17. Kapalıçarşı'yı bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : Altının merkezi
18. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Bu ülkede altının değerinin belirlendiği yer, tarihi çarşı
19. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Tuvalet bir problem dükkan içerisinde bir tuvalet olsa iyi olurdu. Tuvaleti handa ortak kullanıyoruz. Biz yine şanslıyız. Tüm gün tuvalet ihtiyacı için cami' ye giden insanlar var.
20. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
21. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Hayır
22. Kuyumcukent'ti biliyor musunuz?
    Cvp : Tabii ki.
23. Kuyumcukent'e taşınmayı düşünür müsünüz veya düşündünüz mü?
    Cvp : Amcam giderse giderim fakat ben çalıştığım bu yerden gayet memnunum.
24. Kapalıçarşı'dan taşınsanız burada en çok neyi özlersiniz?
    Cvp : Buradaki arkadaşlıkları
25. Size benzer birçok üretici Kuyumcukent'e taşındı, siz niye Kapalıçarşı'yı tercih ettiniz?

Cvp : Amcam oraya gitmeye pek yanaşmıyor. Bizim bütün iş bağlantılarımız burada, belki ilerde gider bilemiyorum. Ama ben yine de Kapalıçarşı'yı tercih ederdim. Her yere yakın, öğle saatlerinde Beyazıt'ta arkadaşlarla görüşüp yemek yiyebiliyoruz. Burayı seviyorum.

KAPALIÇARŞI'DA SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

26. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Sabah 7 gibi uyanır. Sabah Dükkanı ben açarım saat 8.30 gibi dükkanda olurum. İşin durumuna göre yapılması gereken işleri düzenler taşları ve altınları alırız. Onları işleriz sonrasında cilacıya verir son halini müşteriye teslim ederiz. Öğle saatlerinde Nuruosmaniye civarındaki lokantalara gideriz. Genelde herkes oraları tercih eder, burada tanıdıklarla karşılaşır beraber yemek yeriz. Yani genel olarak durum budur.
27. Kapalıçarşı'da en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp : Kalpakçılar Caddesi, Mercan, Nuruosmaniye, Çuhacıhan
28. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : Valla kaç kişiyle görüşürüz bilemiyorum ama çok kişi gelir gider buraya bizde çok gidip geliriz iş teslim ederiz alırız.
29. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp : Diğer semtlere gitmiyoruz da bu civardaki beraber çalıştığımız dükkanlara hep gelir gideriz. Sürekli dükkanda olamıyoruz.
30. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp : Herkes tanımaz sanıyorum da beraber çalıştığımız insanlar tanır.
31. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp : Kapılarımız her zaman kilitlidir.
32. Komşularınız ile ilişkileriniz nasıl?
    Cvp : Komşularımızla aramız iyi bazılarıyla iş ortaklıklarımız da var
33. Komşularınıza güvenip dükkânı emanet eder misiniz?
    Cvp : Bu dönemde kimseye güven olmaz.
34. Sokaklarınız güvenli mi?
    Cvp : Sokaklar pek de güvenli değil. Çok fazla hırsızlık olayı oluyor. Biz de buna göre kendi önlemlerimizi alıyoruz.
35. Sokağınızı seviyor musunuz?
    Cvp : Seviyorum tabii uzun yıllardır burdayız.
36. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp : Herkes ilk olarak altın almak isterse Kapalıçarşı'ya gelir. Bu da bizim için avantaj burada satış hızlı olur. Satış sonrasında da müşterinin isteklerine göre küçültme büyütme veya taş ekleme çıkarma işleri de oluyor. Hızlı bir şekilde bunları da çözüyoruz.

EKONOMİK DURUM

37. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp : İdare ediyoruz da ekisi gibi değil. Daha fazla kazanmamız gerekir diye düşünüyorum nihayetinde altın işi yapıyoruz.
38. Yeterli değil ise kazancınızı artırmak için neler yapabilirsiniz? (Giderleri düşürmek, verimliği artırmak, kişiye özel tasarımdan vazgeçmek- seri üretim tercihi yapmak,…)
    Cvp : Bu konuda benim bir şeye karar verme yetkim yok sanıyorum. Amcam bu konuda gerekeni yapacaktır.
39. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp : 3 kişiyiz.

NO: 2 TARİH: 28 Ocak 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Cilacı
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 15 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Okumayınca buraya geldik bir akrabamızın tanıdığı vardı onun yanında çırak olarak başladık. O gün bugündür çalışıyoruz.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Ustamdan Öğrendim.
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Burada
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 15 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Tabii yaptığımız işler güzeldir.
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp : Buraya her gün ekmeğimizi kazanmaya geliyoruz. Kazandığımız parada bizi idare ediyor fakat daha fazlasını kazanabileceğim bir iş fırsatım olsa onu yapardım.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Çarşıdaki Kuyumcular ve sadekarlar bizim müşterimizdir. Onlar ne getirirse biz onu işleriz. Bu da bazen özel tasarlanmış bir kolye olabiliyor birbirine benzer bildiğiniz o bilezikler olabiliyor.
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Gelirse yapıyoruz. Dediğim gibi işi bize Sadekar getirir.
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : Tabii cila işini yapabilmek için cilayı yapacağımız alete ihtiyacımız var.

KAPALIÇARŞI'DA VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Kaç yıldır Kapalıçarşı'da çalışıyorsunuz?
    Cvp : 15 yıl
13. Neden Kapalıçarşı'da bir yer açmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 2
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 5
    - Güvenlik 4
    - Sosyal Yaşam 3
    - İş ilişkileri 1
14. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)

Cvp : Burayı tabii seviyorum. Eksik gedik yanları var tabii ama sonuçta herkesin istekleri tükenmez öyle değil mi? Şu da olsun bu da olsun, şöyle olsun böyle olsun. Burayı görüyorsunuz eski biraz dökülüyor yani en azından bir boya yapılsa fena olmaz.

15. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
16. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Mutluyum ve huzurluyum.
17. Kapalıçarşı'yı bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : Burası bir değer ve yitirilmemeli.
18. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Tarihi bir değerdir, bize atalarımızdan yadigardır.
19. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Söylediğim gibi bakımsız ve dökülüyor artık burası, nem sorunlarımız var, tesisat problemimiz var. Ana gider çoğu zaman tıkanıyor patlıyor, sökülüyor yapılıyor, sonra tekrar yapılıyor. Tabii hep yama yapılıyor bu da sorunu çözmüyor. Bunlara artık bir çözüm bulunmalı
20. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
21. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Hayır
22. Kuyumcukent'ti biliyor musunuz?
    Cvp : Evet ama pek gittiğim söylenemez.
23. Kuyumcukent'e taşınmayı düşünür müsünüz veya düşündünüz mü?
    Cvp :Ben gitmek istemem evim buraya yakın orası bana uzak kalır. Buraya da alıştık. Dostluklarımız iş arkadaşlarımız hep burada bundan sonra tekrar başka yerde çalışmayı istemem.
24. Kapalıçarşı'dan taşınsanız burada en çok neyi özlersiniz?
    Cvp : Dostlarımı
25. Size benzer birçok üretici Kuyumcukent'e taşındı, siz niye Kapalıçarşı'yı tercih ettiniz?
    Cvp : Ustam orayı tercih etmedi. Bizim çalıştığımız dükkânlarda çarşıda kaldı. Bildiğim kadarıyla oradaki kiralarda fazlasıyla yüksek. Bizim dükkânın bu kiraları karşılayabileceğini pek düşünmüyorum.

KAPALIÇARŞI'DA SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

26. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Sabah 8 gibi dükkanda olurum. Bazen ustam ile beraber kahvaltı ederiz aşağıdaki büfede bazen dükkanda 10 gibi işler gelmeye başlar. Cila işlerimizi yaparız onları teslim ederiz.
27. Kapalıçarşı'da en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp : Mercan, Zincirli Han, Çuhacıhan, Nuruosmaniye
28. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : Bilemiyorum ama yoğun oluyor dükkan.
29. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp : Pek farklı semtlere gitmeyiz. Bizim işimiz çarşıdadır.
30. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp :Çevremiz tanır.

31. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp :Hep kilitlidir.
32. Komşularınız ile ilişkileriniz nasıl?
    Cvp : İyidir. Bazı işleri beraber yaptığımızda olur.
33. Komşularınıza güvenip dükkânı emanet eder misiniz?
    Cvp :Hayır.
34. Sokaklarınız güvenli mi?
    Cvp : Çok hırsızlık olayları oluyor duyuyoruz. Bizim başımıza daha gelmedi ama korkuyoruz.
35. Sokağınızı seviyor musunuz?
    Cvp :Tabii ki.
36. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp :Kim olsa altın deyince akla ilk gelen yer Kapalıçarşı'dır. Bu yüzden çok sirkülasyon olur. Bu da bizim satışlarımızı etkiler tabii

EKONOMİK DURUM

37. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp : Yetmiyor. Bu dönemde ne kadar kazansak da yetmez.
38. Yeterli değil ise kazancınızı artırmak için neler yapabilirsiniz? (Giderleri düşürmek, verimliği artırmak, kişiye özel tasarımdan vazgeçmek- seri üretim tercihi yapmak,…)
    Cvp : Bilemiyorum.
39. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp : 2 kişiyiz.

NO: 3 TARİH: 28 Ocak 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Sadekar
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 9 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Lisede Takı tasarım bölümünü okuyordum Bu sebeple burada çalışmaya başladım.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Okuldan öğrendim.
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Nuruosmaniye Caddesinde bir yerde başladım.
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 2 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Tabii ki memnunum.
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp : Bir şeyler ortaya koymak ve sonuç bir ürün ortaya çıkarmak çok güzel bu hazzı yaşadığımı düşünüyorum.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Çeşitli firmalara çalışıyoruz.
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Evet
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : El yapımı ama bazı aşamalarda mekanik destek alıyoruz.

KAPALIÇARŞI'DA VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Kaç yıldır Kapalıçarşı'da çalışıyorsunuz?
    Cvp : 9 yıl
13. Neden Kapalıçarşı'da bir yer açmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 1
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 2
    - Güvenlik 5
    - Sosyal Yaşam 4
    - İş ilişkileri 3
14. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : menununum.
15. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Tabii ki

16. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Mutluyum
17. Kapalıçarşı'yı bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : Altın
18. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Ticaret
19. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Yok.
20. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
21. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : İzmir'de çalışmak isterdim.
22. Kuyumcukent'ti biliyor musunuz?
    Cvp : Evet
23. Kuyumcukent'e taşınmayı düşünür müsünüz veya düşündünüz mü?
    Cvp : Başka firmada bir çalışırken o firma ile taşındık. Yaklaşık 3 ay sonra geri gelmek zorunda kaldık. İnsanlar oraya gitmeyi tercih etmediği için geri gelmek zorunda kaldık.
24. Kapalıçarşı'dan taşınsanız burada en çok neyi özlersiniz?
    Cvp : Esnaf muhabbetini özlerim.
25. Size benzer birçok üretici Kuyumcukent'e taşındı, siz niye Kapalıçarşı'yı tercih ettiniz?
    Cvp : Ticarei sirkülasyonu zayıf olduğu için tercih edilmediğini düşünüyorum.

KAPALIÇARŞI'DA SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

26. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Sabah 6'da yola çıkarım. 8'de dükkanı açar. Çalışmaya başlarım. Genelde dükkanda olurum. Bir iş gelir çıkmak gerekir o zaman dükkandan çıkarım. Öğle yemekleri Nuruosmaniye'de br yerde yeriz. Burası güzeldir. Vakit nasıl geçer anlamazsınız.
27. Kapalıçarşı'da en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp :Kılıççılar Sokağı, Nuruosmaniye,
28. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : Ustalarımı görüyorum. Biz daha çok müşterilerle iletişime geçmeyiz.
29. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp : Evet iş gereği her zaman dükkanda olurum.
30. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp : herkesin birbirini tanıma ihtimali zayıf.
31. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp : Kapılarımız her zaman kilitlidir.
32. Komşularınız ile ilişkileriniz nasıl?
    Cvp : İyidir.
33. Komşularınıza güvenip dükkânı emanet eder misiniz?
    Cvp : Hayır
34. Sokaklarınız güvenli mi?
    Cvp : Çok hırsızlık olayı duyuyoruz. Pek güvenli değil ne yazık ki
35. Sokağınızı seviyor musunuz?
    Cvp : Evet.
36. Buranın sizce avantajı nedir?

Cvp : Ticari sirkülasyon çok fazla özellikle turist yoğunluğu.

EKONOMİK DURUM

37. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp :Oluyor.
38. Yeterli değil ise kazancınızı artırmak için neler yapabilirsiniz? (Giderleri düşürmek, verimliği artırmak, kişiye özel tasarımdan vazgeçmek- seri üretim tercihi yapmak,…)
    Cvp : Patron bilir.
39. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp :6.

NO: 4 TARİH: 28 Ocak 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Dökümcü
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 18 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Getirisi olan bir iş olduğunu duydum birkaç kişiden ben de bu mesleği yapmaya karar verdim.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Ustamdan
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Cağaloğlu.
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 4 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Evet
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp : Vermiyor. Kazancıda az. Pek de menün değilim mesleğimden
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Kuyumcular
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Hayır.
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : Makine destekli

KAPALIÇARŞI'DA VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Kaç yıldır Kapalıçarşı'da çalışıyorsunuz?
    Cvp : 18 yıl
13. Neden Kapalıçarşı'da bir yer açmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 2
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 5
    - Güvenlik 3
    - Sosyal Yaşam 4
    - İş ilişkileri 1
14. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : Hayır.
15. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet

16. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Sıkıcı
17. Kapalıçarşı'yı bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : Ekmek Parası
18. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Ekmek
19. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Evet. Sıcaklık ve Koku dayanılmaz. Yanıcı maddelerin fazla olması tehlikeli olabiliyor.
20. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Hayır
21. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Hayır
22. Kuyumcukent'ti biliyor musunuz?
    Cvp : Evet
23. Kuyumcukent'e taşınmayı düşünür müsünüz veya düşündünüz mü?
    Cvp : Düşündük ama olmadı maddi imkanlar yetmedi
24. Kapalıçarşı'dan taşınsanız burada en çok neyi özlersiniz?
    Cvp : Samimi Dostları
25. Size benzer birçok üretici Kuyumcukent'e taşındı, siz niye Kapalıçarşı'yı tercih ettiniz?
    Cvp : Biz işe başlarken Kuyumcukent yoktu Kapalıçarşı'yı tercih ettik. Kuyumcukent'in giderleri de fazlasıyla yüksek olduğu için yapamadık.

KAPALIÇARŞI'DA SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

26. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Hergün aynı şeyleri yapıyoruz aslına bakarsanız. Sabah dükkanda kahvaltı ederiz iş arkadaşlarımızla arkasında tezgahın başına oturup çalışmaya başlarız. Biz genelde dükkanda oluruz. İşini yaptırmak isteyen bize gelir.
27. Kapalıçarşı'da en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp :Cağaloğlu Sultanahmet Meydanı Nuruosmaniye
28. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : 10 Kalabalık oluyoruz, dükkanda
29. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp :Müşteri bize gelir o yüzden genelde dükkanda oluruz..
30. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp : herkesin birbirini tanıma ihtimali zayıf.
31. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp :Hayır.
32. Komşularınız ile ilişkileriniz nasıl?
    Cvp : İyidir.
33. Komşularınıza güvenip dükkânı emanet eder misiniz?
    Cvp : Hayır
34. Sokaklarınız güvenli mi?
    Cvp : evet
35. Sokağınızı seviyor musunuz?
    Cvp : Evet.
36. Buranın sizce avantajı nedir?

Cvp :Çok merkezi olması Kuyumculara yakın olmak benim için öneli.

EKONOMİK DURUM

37. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp :İdare eder ama çok da memnun değilim.
38. Yeterli değil ise kazancınızı artırmak için neler yapabilirsiniz? (Giderleri düşürmek, verimliği artırmak, kişiye özel tasarımdan vazgeçmek- seri üretim tercihi yapmak,…)
    Cvp : Kaliteli mal sunup müşteri çekmeye çalışabiliriz.
39. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp :10.

NO: 5 TARİH: 28 Ocak 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Ocakçı
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 10 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Lise zamanlarında ilk önce yazları geldik sonra hafta için yarı zamanlı çalışmaya başladık. Sonra tam zamanlı bakıyorum şimdi 10 yıl geçmiş. Aslında bu mesleği yapıcam diye başına geçmedim bu işin zaman beni buraya getirdi.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Ustamdan
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Mercan.
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 2 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Ocakçıyım nihayetinde altın eritiyoruz. Her hangi bir şey yaratmıyoruz bu sebeple memnun olduğumu söyleyemiyeceğim.
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp : Hayır. Az öncede söylediğim gibi biz sadece altını eritiyoruz.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Kuyumculardır. Eski kullanılmış altınlar bize gelir eritir geri veririz sonrasında tekrar imalat başlar.
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Üretim yapmıyoruz.
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : Makine destekli

KAPALIÇARŞI'DA VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Kaç yıldır Kapalıçarşı'da çalışıyorsunuz?
    Cvp : 10 yıl
13. Neden Kapalıçarşı'da bir yer açmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 1
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 5
    - Güvenlik 4
    - Sosyal Yaşam 2
    - İş ilişkileri 3
14. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)

Cvp : Eski çalıştığım yer baya kötü durumdaydı. Yıkılıyordu neredeyse çok küçüktü ve bodrum kattaydık. Burası daha iyi en azında gün ışığı görmek benim için çok önemli öteki türlü sabah mı akşamı anlayamıyorsunuz.

15. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
16. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Burada mutluyum Kapalıçarşı bir nevi benim evim oldu. Bu saatten sonra başka yerde çalışamam sanıyorum. Çok fazla hırslarım yok benim o yüzden az kazanıyorum ama yapacak bir şey yok.
17. Kapalıçarşı'yı bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : Ev, çalıştığım yer,
18. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Tarihi çarşı
19. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp :Olmaz mı dolu hangi birini saysam bitmez gerçekten. Altın eritirken duman ve koku oluyor bu dayanılmaz bunun için aspiratörler kullanıyoruz ama buradakiler yetersiz kalıyor. Bu sebeple çalışırken çok zorlanıyoruz.
20. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
21. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Hayır
22. Kuyumcukent'ti biliyor musunuz?
    Cvp : Evet
23. Kuyumcukent'e taşınmayı düşünür müsünüz veya düşündünüz mü?
    Cvp : Orası benim evime çok uzak o yüzden tercih etmem
24. Kapalıçarşı'dan taşınsanız burada en çok neyi özlersiniz?
    Cvp : Arkadaşları tabii, bir de Nuruosmaniye de bir kebapçı var onu özlerim. Acayip güzeldir.
25. Size benzer birçok üretici Kuyumcukent'e taşındı, siz niye Kapalıçarşı'yı tercih ettiniz?
    Cvp :Çalıştığım hiçbir yer oraya taşınmadı Allah'tan. Yoksa işten ayrılmak zorunda kalabilirdim. Alıştık biz buralara Kuyumcukent bana çok uzak geliyor.

KAPALIÇARŞI'DA SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

26. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Genelde dükkanda olurum işi olanlar bana gelir. İşim yoksa az aşağıda arkadaşlarla oturduğumuz bir çayçı var orada olurum.
27. Kapalıçarşı'da en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp : Mercan, Mahmutpaşa, Nuruosmaniye
28. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : Valla bunu bilemeyeceğim her gün değişiyor.
29. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp :Ben genelde dükkanda olurum pek bir yere gitmem.
30. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp :Çevremizdeki kişiler tanır.
31. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?

Cvp :Her zaman değil ama şu söylediğim eritme işlemi sırasında çok fazla koku duman olduğunda açıyoruz.

32. Komşularınız ile ilişkileriniz nasıl?
    Cvp : İyi
33. Komşularınıza güvenip dükkânı emanet eder misiniz?
    Cvp : Hayır
34. Sokaklarınız güvenli mi?
    Cvp : Evet. Aslında bizim için güvenli bizim dükkanda değerli şeyler olmadığı için diğer imalatçılara göre daha rahatız. Diğerlerinin çok fazla hırsızlık olayı olabiliyor.
35. Sokağınızı seviyor musunuz?
    Cvp : Seviyorum.
36. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp :Merkezi, herkes altın almak için buraya gelir. Evlenecek olanlar, turistler o yüzden satışlar diğer kuyumculara göre daha iyi olur. Bizim de işimiz Kuyumcularla bu yüzden burası bizim için ideal.

EKONOMİK DURUM

37. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp :Az kazanıyoruz tabii kime yetiyor ki kazandığı para ama idare ediyoruz.
38. Yeterli değil ise kazancınızı artırmak için neler yapabilirsiniz? (Giderleri düşürmek, verimliği artırmak, kişiye özel tasarımdan vazgeçmek- seri üretim tercihi yapmak,…)
    Cvp :
39. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp :2.

D-2 Kapalıçarşı'da İş Yeri Sahibi ile Derinlemesine Görüşme Notları

Yerin Boyutları ve Yer Kurma Pratiklerinin Kapalıçarşı ve Kuyumcukent Üzerinden Mekansal Olarak Okunması

NO: 6 TARİH: 15 Şubat 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Sadekar
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp :30 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp :Orta okuldan mezun olduğumuzda ailecek İstanbul'a taşındık. Babam Konya'da kuyumculuk yapıyordu. Buraya taşınınca Kapalıçarşı'da bir dükkan tutup aynı mesleğini devam ettirdi. İstanbul'a taşınınca bende onun yanında başladım çalışmaya Liseyi açıktan okudum. Böyle bu mesleğe başlamış olduk.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Babamdan
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: İstanbul'a geldiğimizden beri aynı yerdeyiz.
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 30 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp :Evet yılların birikimi var bizde bu işte iyi olduğumuzu söyleyebilirim..
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp :Tabii.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Kişiye özel üretim yapıyoruz. Konya'ya da hala iş yürüttüğümüz Kuyumcular var onlara bilezik yapıyoruz. Çarşı'da var bu şekilde çalıştığımız kuyumcular
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Evet
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp :İkisi de var ama el emeği daha fazla.

KAPALIÇARŞI'DA VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Kaç yıldır Kapalıçarşı'da çalışıyorsunuz?
    Cvp : 30 yıl
13. Neden Kapalıçarşı'da bir yer açmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 1

- Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 5
- Güvenlik 4
- Sosyal Yaşam 3
- İş ilişkileri 2

14. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : Seviyorum burayı dediğim gibi çok uzun yıllardır buradayız. Ufak tefek problemlerimiz oluyor ama göz ardı edilebilir.
15. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
16. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Mutlu, huzurlu
17. Kapalıçarşı'yı bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : Altın
18. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Altına değer biçilen ve altının işlenip üretildiği yer.
19. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Oluyor tabii ki camlardan çok soğuk giriyor. Belki biraz daha büyük bir dükkan olabilirdi. Onun dışında idare ediyoruz.
20. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
21. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Hayır
22. Kuyumcukent'ti biliyor musunuz?
    Cvp : Tabii ki.
23. Kuyumcukent'e taşınmayı düşünür müsünüz veya düşündünüz mü?
    Cvp :Aslında orada bir dükkan almıştık Kooperatif zamanında sonra işler pek iyiye gitmedi sattık. Böyle daha iyi olmuş diye düşünüyorum. Gidenler çok şikayetçi geri dönenler bile var.
24. Kapalıçarşı'dan taşınsanız burada en çok neyi özlersiniz?
    Cvp : Taşınmam sanıyorum ama dükkanımı özlerim çocukluğum gençliğim burada geçti.
25. Size benzer birçok üretici Kuyumcukent'e taşındı, siz niye Kapalıçarşı'yı tercih ettiniz?
    Cvp :Maddi sebeplerden dolayı sattık dediğim gibi.

KAPALIÇARŞI'DA SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

26. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp :Sabah erkenden açarız dükkanı çalışırız. Arada arkadaşlar gelir bir çay kahve içeriz ama genelde dükkanda olurum.
27. Kapalıçarşı'da en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp : Çuhacıhan, Nuruosmaniye, Mercan
28. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp :Var tabii alt katımızda bir cilacımız var onunla çalışırız mesela o yüzden onunla çok sık görüşürüz. Onun dışında diğer çalıştığımız kişilerde buraya gelir gider.
29. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp :Genelde dükkandayımdır.
30. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp :Herkes tabii tanıyamaz ama çevremiz geniştir.

31. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp :Hayır hep kilitlidir.
32. Komşularınız ile ilişkileriniz nasıl?
    Cvp : Var. Cilacımız var. Onun dışında arka sokakta dökümcümüz var çalıştığımız. Hepsi böyle çevremizdedir.
33. Komşularınıza güvenip dükkânı emanet eder misiniz?
    Cvp :Hayır.
34. Sokaklarınız güvenli mi?
    Cvp :Bizim sokaklarımız diğer sokaklara göre daha güvenli alandadır.
35. Sokağınızı seviyor musunuz?
    Cvp : Evet.
36. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp :Altına ihtiyacı olan herkes ilk önce Kapalıçarşı'ya gelir bu da bizim için çok büyük bir avantaj.

EKONOMİK DURUM

37. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp : Bizi idare ediyor. Şükür
38. Yeterli değil ise kazancınızı artırmak için neler yapabilirsiniz? (Giderleri düşürmek, verimliği artırmak, kişiye özel tasarımdan vazgeçmek- seri üretim tercihi yapmak,…)
    Cvp :Bu konu da şu an için bir şey yapmamıza ihtiyaç görmüyorum.
39. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp : 2 kişiyiz. Bir da benim oğlum var. Biz de meslek böyle babadan oğula geçiyor.

NO: 7 TARİH: 15 Şubat 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Cilacı
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 20 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Üniveristeyi kazanamayınca para kazanmamız gerekiyordu. İlk önce birinin yanında başladım çalışmaya 12 yıl sürdü. Daha sonra kendi dükkanımı açtım. O gün bugündür çalışyoruz.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Ustamdan Öğrendim.
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Nuruosmaniye'de bir dükkanda başladım çalışmaya.
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 8 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Evet.
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp :Yani mesleki cilacıyım neticeden sonuç ürüne yardımcı oluyorum. Pek haz aldığım söylenemez.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Kuyumcular, Sadekarlar. Cila işi olduğu için bizim ki kişiye özel bir cila işi olamıyor. Genelde diğer imalatçılarla beraber çalışırız.
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp :
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp :Tabii mekanik destek alıyoruz.

KAPALIÇARŞI'DA VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Kaç yıldır Kapalıçarşı'da çalışıyorsunuz?
    Cvp : 20 yıl
13. Neden Kapalıçarşı'da bir yer açmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 2
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 5
    - Güvenlik 4
    - Sosyal Yaşam 3
    - İş ilişkileri 1
14. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)

Cvp :Memnunum.

15. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
16. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp :Mutlu.
17. Kapalıçarşı'yı bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp :Altın.
18. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Kapalıçarşı'da en önemli şey altındır. Bu buradan giderse bence burası ölür..
19. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Var tabii ama bunu kime sorsanız evet der. Tuvalet bir problem, dükkanın içerisinde bir tuvalet olmasını çok isterdim. Hem müşterilerimiz hem kendimiz için.
20. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
21. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Hayır
22. Kuyumcukent'ti biliyor musunuz?
    Cvp : Evet.
23. Kuyumcukent'e taşınmayı düşünür müsünüz veya düşündünüz mü?
    Cvp :Giderleri yüksek bu sebeple benim için oraya gitmek lüks olur. Gidenlerde hep şikayet ediyor zaten.
24. Kapalıçarşı'dan taşınsanız burada en çok neyi özlersiniz?
    Cvp : Dostlarımı

KAPALIÇARŞI'DA SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

25. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Genelde dükkanda olurum. Sabah erkenden açarız dükkanı çalışmaya başlarız. O gün işimiz yoksa dostları ziyaret ederiz. Bunlarda aynı zamanda bizim için yeni fırsatlar doğurabiliyor.
26. Kapalıçarşı'da en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp : Zincirli Han, Çuhacıhan, Nuruosmaniye
27. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : Hiç bilemiycem.
28. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp :Genelde dükkandayımdır. Bazen ihtiyaç olursa çıkarım.
29. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp :Çevremiz geniştir ama herkes tabii tanıyamaz.
30. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp :Hep kilitlidir.
31. Komşularınız ile ilişkileriniz nasıl?
    Cvp : İyidir.
32. Komşularınıza güvenip dükkânı emanet eder misiniz?
    Cvp :Hayır.
33. Sokaklarınız güvenli mi?
    Cvp :Bizim sokak nispeten daha güvenli ama çok hırsızlık olayları oluyor duyuyoruz.
34. Sokağınızı seviyor musunuz?

Cvp :Evet

35. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp : Kapalıçarşı altın ile beraber anılan bir yer bu sebeple altın işi yapacak kişinin Kapalıçarşı'dan başka bir yerde dükkan açması zordur.

EKONOMİK DURUM

36. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp :Kime yetiyor ki kazandığı.
37. Yeterli değil ise kazancınızı artırmak için neler yapabilirsiniz? (Giderleri düşürmek, verimliği artırmak, kişiye özel tasarımdan vazgeçmek- seri üretim tercihi yapmak,…)
    Cvp : Elimizden geleni yapıyoruz fakat eleman çalıştırmak ve yetiştirmek çok zor. Büyük adımlar atacaksak elemanlarımıza güvenmemiz gerekir. Bu sebepten gördüğünüz gibi burada az kişiyiz. Güven duyup yetiştirmek çok zor.
38. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp : 3 kişiyiz.

NO: 8 TARİH: 15 Şubat 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Dökümcü
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 20 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : İlkokul yıllarımdan beri yaz tatillerinde bu dükkâna gelir gider kendi çapımda yardımlar ederdim. Liseye kadar bu böyle devam etti. Daha sonra amcamın yanında çırak olarak işe başladım.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Bu dükkânın benden önceki sahibi amcamdı. İlk başlarda çok yanlışlar yaptık tabii çok fırça da yedik. Ben sabrettim, ustam bana güvendi, ben ustama saygı duydum o da bana işi öğretti.
5. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Tabii ki memnunum.
6. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp :Bir şeyler üretmek. Bir şeyin yaratıcısı olmak gerçekten benim için büyük bir zevk.
7. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Çeşitli firmalara çalışıyoruz.
8. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
   Cvp : Dökümcü olduğumuz iş bize gelmiyor ama kişiye özel üretim yapan kuyumcularla çalışıyoruz.
9. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
   Cvp : İkisi de şart bizim işimizde

KAPALIÇARŞI'DA VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

10. Kaç yıldır Kapalıçarşı'da çalışıyorsunuz?
    Cvp : 20 yıl
11. Neden Kapalıçarşı'da bir yer açmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 1
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 2
    - Güvenlik 5
    - Sosyal Yaşam 4
    - İş ilişkileri 3
12. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : Memnunum.
13. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Tabii ki burada büyüdüm ben.

14. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Mutluyum, evimde gibiyim.
15. Kapalıçarşı'yı bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : Altının Türkiye'deki kalbi
16. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Tarihi çarşı, altının değer bulduğu çarşı
17. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Yok.
18. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
19. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : İstemezdim burada gayet mutluyum.
20. Kuyumcukent'ti biliyor musunuz?
    Cvp : Evet
21. Kuyumcukent'e taşınmayı düşünür müsünüz veya düşündünüz mü?
    Cvp :Hiç aklımdan öyle bir şey geçmedi. Ben burada mutluyum ve burası bana yetiyor.
22. Kapalıçarşı'dan taşınsanız burada en çok neyi özlersiniz?
    Cvp :Herşeyi özleyebilirim. Çünkü tüm gençliğim burada geçti, burası benim hayatımı ifade ediyor.

KAPALIÇARŞI'DA SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

23. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp :Sabah dükkanı açarız. İlk olarak kalıp işlerimiz olur onları yaparız. Gelen müşterilerimiz ağırlarız. Çocuklar işleri devam ettirir. Ben bazen diğer müşterilerimizi ziyarete gideriz…
24. Kapalıçarşı'da en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp :Nuruosmaniye, Cağaloğlu,
25. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp :Buna net bir cevap vermem zor olur.
26. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp : Genelde dükkandayımdır ama tabii arada çıktığım da olur.
27. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp :Herkes olmasa da tanıyan çoktur.
28. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp :Hayır.
29. Komşularınız ile ilişkileriniz nasıl?
    Cvp : İyidir.
30. Komşularınıza güvenip dükkânı emanet eder misiniz?
    Cvp : Hayır
31. Sokaklarınız güvenli mi?
    Cvp : Bizim için güvenli gerekli önemlerimizi alıyoruz. Allah korusun başımıza bir işe gelmedi henüz.
32. Sokağınızı seviyor musunuz?
    Cvp : Evet.
33. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp :Altına ihtiyacı olan herkes ilk önce Kapalıçarşı'ya gelir. Bu bizim için büyük avantaj. Biz de bunu değerlendiriyoruz.

EKONOMİK DURUM

34. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp :Evet
35. Yeterli değil ise kazancınızı artırmak için neler yapabilirsiniz? (Giderleri düşürmek, verimliği artırmak, kişiye özel tasarımdan vazgeçmek- seri üretim tercihi yapmak,…)
    Cvp : Şu an için böyle bir yapılanmaya geçmemize gerek yok.
36. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp :7.

NO: 9 TARİH: 15 Şubat 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Sadekar
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 32 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Ailemin teşviki ile bu mesleğe başladık beni bir ustanın yanına bıraktılar. Bu şekilde bu mesleğe başladım
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Ustamdan
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Nuruosmaniye.
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 32 yıl. Ustam biraz rahatsızlanınca işlerini bana devretti artık onun yadigarını ben yürütüyorum.
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Evet
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp : Mesleğimi seviyorum ve yaptığım işten de memnunum bu sebeple zaten bu kadar yıl bu işi yapabildim.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Kuyumcular ve kişiye özel imalatta yapıyoruz.
10. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : El emeği ve makine destekli

KAPALIÇARŞI'DA VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

11. Neden Kapalıçarşı'da bir yer açmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 2
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 5
    - Güvenlik 4
    - Sosyal Yaşam 3
    - İş ilişkileri 1
12. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : Evet.
13. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
14. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Mutlu

15. Kapalıçarşı'yı bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : Altın, Ticaret
16. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Altının değerini bulduğu ve Türkiye'de altının değerinin belirlendiği çarşı
17. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp :Kimin yok bizim de var ama sözünü etmeye değmez…
18. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
19. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Hayır
20. Kuyumcukent'ti biliyor musunuz?
    Cvp : Evet
21. Kuyumcukent'e taşınmayı düşünür müsünüz veya düşündünüz mü?
    Cvp : Hayır
22. Kapalıçarşı'dan taşınsanız burada en çok neyi özlersiniz?
    Cvp : Dostlarımı ve dükkanımı
23. Size benzer birçok üretici Kuyumcukent'e taşındı, siz niye Kapalıçarşı'yı tercih ettiniz?
    Cvp : Ben burayı seviyorum ve buradan ayrılmak istemiyorum.

KAPALIÇARŞI'DA SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

24. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp :Sabah açarız dükkanı başlarız çalışmaya arada gelen giden olur sohbet muhabbet ederiz. Sonrasında yemek yeriz bazen dükkanda bazen dışarda bu şekilde zamanımız geçer.
25. Kapalıçarşı'da en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp :Cağaloğlu Sultanahmet Meydanı Nuruosmaniye
26. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : Tam sayı verememe ama 10 – 15 kişi görüyorumdur.
27. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp : Genelde dükkandayım ama bazı durumlarda çok sık dışarıya çıktığımda oluyor.
28. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp :Çalıştığımız esnaflar ve çevremizdeki esnaflar tanır bizi.
29. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp :Hayır.
30. Komşularınız ile ilişkileriniz nasıl?
    Cvp : İyi, beraber iş yaptığımız arkadaşlarda var.
31. Komşularınıza güvenip dükkânı emanet eder misiniz?
    Cvp : Hayır
32. Sokaklarınız güvenli mi?
    Cvp : evet
33. Sokağınızı seviyor musunuz?
    Cvp : Evet.
34. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp : Kapalıçarşı'nın bir ruhu olduğuna inanıyorum ve çarşıda çalışmanın bir ayrıcalık olduğunu düşünüyorum. Günümüzde insanlar plazalara takılıp sıkılırken, biz bu tarihi yerde hem turistlerle hem halkla hem de diğer zanaatkâr arkadaşlarla bir arada çalışıyorum. Cuma

namazımı Sultan Ahmet Camii'nde kılıp, arkadaşlarla yemeğimi yiyip, işime devam edebiliyorum. Bence bu İstanbul gibi bulunmaz bir nimet.

EKONOMİK DURUM

35. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp :Bize yetiyor.
36. Yeterli değil ise kazancınızı artırmak için neler yapabilirsiniz? (Giderleri düşürmek, verimliği artırmak, kişiye özel tasarımdan vazgeçmek- seri üretim tercihi yapmak,…)
    Cvp : Kaliteli mal sunup müşteri çekmeye çalışabiliriz.
37. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp :4.

NO: 10 TARİH: 15 Şubat 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Sadekar
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 20 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : İlk olarak çıraklıkla başladım. Arkasından takı tasarım okullarına gittim. Sonrasında bir bakmışız 20 yıl geçmiş…
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Hem usamdan öğrendim hem de okulda öğrendim.
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Çuhacıhan
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 7 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Evet çok iyi işler yaptığımızı düşünüyorum.
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp : Evet yaptığımız işler güzeldir. Hepsinde el emeği vardır. Bunu gördüğünüz anda anlarsınız. Herkesi ürünlerimizi de beğenmesi beni ayrıca mutlu ediyor.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Çeşitli kuyumcular ama bunları özenle seçiyoruz. Kişiye özel üretim de yapıyoruz. Asıl yaptığımız aslında kişiye özel tasarım.

KAPALIÇARŞI'DA VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

10. Kaç yıldır Kapalıçarşı'da çalışıyorsunuz?
    Cvp : 20 yıl denebilir bir dönem kısa süreliğine Kuyumcukent'te dükkan tutmuştuk.Bir kaç yıl önce işleri büyütme kararı aldık. Bundan dolayı Kapalıçarşı'daki yerimiz bize dar geldi. Kuyumcukent'e taşınma kararı aldık. Kuyumcukent'e yerleştik her şey istediğimiz gibi olmadı ihracat kısmını yürütemedik bu sebeple iç piyasaya yöneldik. Her gün Kapalıçarşı'ya gidip gelmemiz gerekti. Bu da bizim için çok fazla vakit kaybı oluşturuyordu. Sonra işlerde kötüleşince kiraları da ödeyemedik. Sonra Kapalıçarşı'ya geri döndük.
11. Neden Kapalıçarşı'da bir yer açmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 2
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 5
    - Güvenlik 4
    - Sosyal Yaşam 3
    - İş ilişkileri 1
12. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp :Evet.

13. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
14. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp :Huzurlu ve güvende.
15. Kapalıçarşı'yı bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp :Çalıştığım yer
16. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Tarihi çarşı
17. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp :Han da dökülen yerle var tuvaletlerin durumu kötü bunlara bakım yapılması gerekiyor. Yakında bunun için sanıyorum bir karar alıp elden geçireceğiz.
18. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
19. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Hayır
20. Kapalıçarşı'dan taşınsanız burada en çok neyi özlersiniz?
    Cvp : Arkadaşları özlerim

KAPALIÇARŞI'DA SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

21. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp: Pek farklı bir şey yapmayız aslında genelde dükkandayızdır. Gelenimiz gidenimiz fazladır bu sebeple dükkanda onlarla vakit geçiririz.
22. Kapalıçarşı'da en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp :Çuhacıhan, Nuruosmaniye
23. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp: Handa tanımayan yoktur.
24. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp :Hayır
25. Komşularınız ile ilişkileriniz nasıl?
    Cvp : İyi
26. Komşularınıza güvenip dükkânı emanet eder misiniz?
    Cvp : Hayır
27. Sokaklarınız güvenli mi?
    Cvp : Hanımızda kamera sistemimiz var ve herkesi alarm sistemi var diğer dükkanlara göre daha şanslı olduğumuzu düşünüyorum.
28. Sokağınızı seviyor musunuz?
    Cvp : Seviyorum.
29. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp :İş ilişkileri bu bölgede olan bizim gibi dükkanlar için bulunmaz bir nimet, şehrin merkezinde turizm açısından da yoğunluğu olan bir çarşı bu da bizim için büyük avantaj

EKONOMİK DURUM

30. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp : Kazancımız bize yetiyor.
31. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp :5.

D-3 Kuyumcukent'e Çalışan Personelle Derinlemesine Görüşme Notları

Yerin Boyutları ve Yer Kurma Pratiklerinin Kapalıçarşı ve Kuyumcukent Üzerinden Mekansal Olarak Okunması

NO: 11 TARİH: 26 Şubat 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Dökümcü
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 4 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Meslek lisesinde takı bölümünde okudum sonrasında burada işe girdim.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Okulda öğrendim.
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Burada
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 4 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Yaptığım işi seviyorum.
8. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Genel olarak Anadolu'da yer alan birkaç firmaya bilezik imalatı yapıyoruz.
9. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
   Cvp : Hayır
10. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : Makine desteği alıyoruz ama bazı aşamalarında el emeği de vardır.

KUYUMCUKENT'TE VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

11. Kaç yıldır Kuyumcukent'te çalışıyorsunuz?
    Cvp : 4 yıl
12. Neden Kuyumcukent'te çalışmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 3
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 3
    - Güvenlik 2
    - Sosyal Yaşam 5
    - İş ilişkileri 1
13. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)

Cvp : Genel olarak memnunun ama atölyede hiç bir şekilde gün yüzü göremiyoruz. Pencere yok. Bu durumdan şikayetçiyim.

14. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
15. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Mutluyum burada arkadaşlarımı seviyorum.
16. Kuyumcukent'i bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : İmalathane
17. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Altın kuyumu üretim yeri
18. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Söylediğim gibi pencere yok ve bu herkes için büyük problem.
19. Burada kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
20. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Hayır

KUYUMCUKENT'TE SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

21. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Sabah dükkana geliriz. Genelde dükkanda oluruz. Yemek saatlerinde aşağıda bir yer var oraya gideriz veya alışveriş merkezindeki yerlere gideriz. Sonra yine atölyeye döneriz.
22. Kuyumcukent'te en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp : Genelde atölyede oluyoruz. Arada sigara içmeye çıktığımız bir köşemiz var o kadar.
23. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : Gün içerisinde 15 kişiyi görürüm. Bunlardan iş arkadaşlarım.
24. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp : Hep dükkanda olurum.
25. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp :Hayır sadece iş arkadaşlarım var.
26. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp : Kapılarımız her zaman kilitlidir.
27. Komşularınız ile ilişkileriniz nasıl?
    Cvp : Benim tanıdığım bir komşum yok.
28. Burası güvenli mi?
    Cvp : Evet
29. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp : Benim için avantajı benim evime yakın yerde olması

EKONOMİK DURUM

30. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp : Daha yeni mezun sayılırız, bu sebeple aldığımız maaş belli hiçbir şeye yetmiyor.
31. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp : 15 kişiyiz.

NO: 12 TARİH: 26 Şubat 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Cilacı
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 10 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Meslek lisesi mezunuyum, okuldan sonra staj için girdiğim bu firmada çalışmaya devam ettim.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Okulda öğrendim ama daha fazlasını buradaki ustalarımdan öğrendim.
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Cağaloğlu'nda bir firmada
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 3 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp :Memnunum.
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp : İşimi severek yapıyorum fakat bu beni tatmin etmiyor. O yüzden başka işler bakıyorum aslında yapacak.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Fason üretim yapıyoruz burada.
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Hayır
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : Makine destekli el imlatı.

KUYUMCUKENT'TE VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Neden Kuyumcukent'te çalışmayı niye tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 2
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 4
    - Güvenlik 5
    - Sosyal Yaşam 3
    - İş ilişkileri 1
13. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : Evet
14. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
15. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

Cvp : Mutluyum

16. Kuyumcukent'i bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : Çalıştığım yer
17. Başka bir kimseye Kuyumcukent'i tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Altın imalatı yapılan ve satılan yer
18. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Pencere büyük bir problem herkes bu sebeple buraya cezaevi der. Hatta bu konuda başka bir atölyede şahit olduğum bir durum aktarmak istiyorum… Üç katlı muazzam büyük bir mekân ve içerisinde üretimler bölümlenmişti. Fakat hiçbir penceresi yoktu. En alt katta yer alan cila bölümünü gördüm. Camekânlı bir bölüm yapılmış 4 adet cila motoru koymuşlar, çalışacak çocukları içeriye sokuyorlar, ellerine de cila yapılacak malları veriyorlar ve arkalarından kapıyı kilitliyorlar. İçeride kesinlikle hava yok, çok küçük bir motor takılmış içeriye havalandırma için. Saatlerce çocuklar orada zımpara yapıyorlar. Bunun da sebebi dışarıya altın tozu çıkmasın diye. Tüm bunları geçtim, zımpara yapan çocuğun yanına gittim selam verdim. Çocuk bana boş boş bakarak cevap veremiyor. Adamları da mesleği de bu şekilde öldürüyorlar. Bizim atölyede ben daha şanslı olduğumu düşünüyorum.
19. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
20. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Evet. Aslında ben Kapalıçarşı'da çalışıyordum. Firma buraya taşında ve bende gelmek zorunda kaldım. Bu yüzden aslında Kapalıçarşı'da kendime iş bakıyorum. Umarım en kısa sürede çıkarım buradan.

KUYUMCUKENT'TE SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

21. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Atölyede olurum genelde arada alışveriş merkezine gideriz yemeğe o kadar
22. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : İş arkadaşlarımdan başka pek kişiyi tanımam burada
23. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp : Hep dükkanda olurum.
24. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp :Hep kilitlidir.
25. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp :Daha seri üretim şansımız oluyor tabii aslında bu yüzden genelde firmalar burayı tercih ediyor. Benim için hiçbir avantajı yok. O yüzden çıkmayı planlıyorum.

EKONOMİK DURUM

26. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp : Yetmiyor. Buraya taşındık daha çok çalışıyoruz. Belki daha fazla kazanıyorlar ama bizim maaşlarda hiçbir değişiklik yok.
27. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp : 10 kişiyiz.

NO: 13 TARİH: 26 Şubat 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Sadekar
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 7 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : .Özellikle bu mesleği yapacağım diye başlamadım aslında meslek lisesi mezunu olduğum için şu an buradayım.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Okulda öğrendim.
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Kapalıçarşı'da çalışıyordum. Sonra bu tarafa taşındığım için Kuyumcukent'te yer alan firmalara başvurdum. Böylece burada çalışmaya başladım.
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 1 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Yaptığımız ürünleri beğeniyorum. İşçiliğimiz temizdir.
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp : mesleki haz yaşamıyorum. Şu an daha fazla kazanacağım bir iş bulsam çıkarım burdan.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Çeşitli firmalara çalışıyoruz.
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Hayır
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : El yapımı ama bazı aşamalarda mekanik destek alıyoruz.

KUYUMCUKENT'TE VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Neden Kuyumcukent'te çalışmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 1
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 2
    - Güvenlik 5
    - Sosyal Yaşam 4
    - İş ilişkileri 3
13. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : menununum.
14. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Hayır
15. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

Cvp : Çok mutlu değilim. İlk fırsatta ayrılacağım.

16. Kuyumcukent'i bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : İş
17. Başka bir kimseye Kuyumcukent'i tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Çalıştığım yer
18. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Penceresi yok daha ötesi var mı? Sabah giriyoruz, akşam çıkıyoruz. Güneşi göremiyoruz. Bu tam bir fiyasko
19. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Güven ile ilgili bir problemim yok
20. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Başka bir şehirde çalışmak isterim

KUYUMCUKENT'TE SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

21. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Sabahın köründe buraya gireriz. Hava kararız çıkarız. Hayatımız bundan ibaret
22. Kuyumcukent'te en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp : Hep atölyedeyim. Çok nadir çıkarım dışarıya.
23. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : İş arkadaşları o kadar.
24. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp : Hayır
25. Binanız güvenli mi?
    Cvp : Hırsızlık anlamında güvenli ama geçen sene yangın çıktı belki biliyorsunuz. Nefes alamadık burada açacak ne bir pencere var ne de başka bir şey. Her şey çok kötüydü, ölüyorduk neredeyse havasızlıktan.
26. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp :Bana sağladığı pek bir avantajı yok.

EKONOMİK DURUM

27. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp :Hayır
28. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp :8.

NO: 14 TARİH: 26 Şubat 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Cilacı
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 4 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Meslek lisesi mezunuyum. Sonrasında başladık burada çalışmaya
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Okuldan
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Burada başladım. Bu firma ben başladığımda Kapalıçarşı'daydı sonra buraya taşındı.
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 2 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Hayır, yaptıklarımızı çok beğenmiyorum. Tasarımları daha iyi olabilir.
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp : Hayır
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Kuyumcular
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Hayır.
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : Makine destekli el yapımı

KUYUMCUKENT'TE VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Kaç yıldır Kuyumcukent'te çalışıyorsunuz?
    Cvp : 2 yıl
13. Neden Kapalıçarşı'da bir yer açmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 1
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 3
    - Güvenlik 5
    - Sosyal Yaşam 4
    - İş ilişkileri 2
14. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : Hayır.
15. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
16. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

Cvp : Ne iyi ne kötü

17. Kuyumcukent'i bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : Cezaevi
18. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Penceresi olmayan kapalı cezaevi
19. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Burası bir cezaevi, Kapalıçarşı'nın kıymetini bilememişiz. Burada bizler birer köle olarak çalışıyoruz. Tam olarak bir emek sömürücülüğü var. Hiç memnun değilim burada olmaktan, nefes alacak hiçbir yerimiz yok. Ekmek parası işte çalışıyoruz ama iş bulduğum anda durmam bir dakika çıkarım hemen.
20. Kuyumcukent'te kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Hayır
21. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Evet

KUYUMCUKENT'TE SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

22. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Her gün gireriz bu cezaevine çalışırız. Sonra da çıkarız bu kadar.
23. Kuyumcukent'te en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp :Atölye
24. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : 10 kişi iş arkadaşlarım
25. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp :Atölyedeyim hep.
26. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp : Hayır tabii ki atölyeden çıktığımız mı var.
27. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp :Hayır.
28. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp :Benim için hiçbir avantajı yok.

EKONOMİK DURUM

29. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp :Hayır
30. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp :10.

NO: 15 TARİH: 26 Şubat 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Tasarımcı
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 6 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Takı tasarımı mezunuyum. Bu sebeple burada çalışıyorum.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Okulda öğrendim bir çok şeyi.
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Nuruosmaniye
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 5 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Evet
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp : Yaptığım işi ve çıkan sonucu beğeniyorum. Bu da beni tatmin ediyor.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Kuyumculardır. Kendim kişiye özel tasarımlarda yapıyorum.
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Firma bünyesinde yapılmıyor ama ben kendim yapıyorum.
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : Tasarımlarımızı bilgisayar ortamında hazırlıyoruz.

KUYUMCUKENT'TE VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Kaç yıldır Kuyumcukent'te çalışıyorsunuz?
    Cvp : 5 yıl
13. Neden Kuyumcukent'te çalışmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 3
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 2
    - Güvenlik 4
    - Sosyal Yaşam 5
    - İş ilişkileri 1
14. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : Hayır. Daha iyisi yapılamaz mıydı, yapılabilirdi bence. Yapı da çok fazla sorunlar var havalandırma, aydınlatma,…
15. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet

16. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Biz tasarımcıyız bir bakıma sanatçıyız. Altın gibi değerli bir madene şekil veriyoruz. Tasarımcının da ilhama ihtiyacı vardır. Havasız, karanlık, sıkıcı ortamlarda çalışmak insana bıkkınlık veriyor ve insanı işinden uzaklaştırıyor.
17. Kuyumcukent'i bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : Cezaevi
18. Başka bir kimseye Kuyumcukent'i tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Kapalı cezaevi
19. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
20. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Evet

KAPALIÇARŞI'DA SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

21. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Burada sabah 8.30'da atölyeye giriyorsun, etrafta gezilecek nefes alacak bir yer olmadığı için mesai bitimine kadar hiçbir yere gidemiyoruz. Günyüzü göremiyoruz. Oysa Kapalıçarşı'da iken öğle aralarında nefes alıp, dostlarla sohbet edip geri gelirdik. Kapalıçarşı'daki çalışma ortamını hala özlüyoruz.
22. Kuyumcukent'te en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp : Atölye dışına pek sık çıkmıyorum.
23. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : İş arkadaşlarım var
24. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp : Hayır, yani iş arkadaşlarımla beraberiz.
25. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp :Hayır
26. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp :Benim için pek bir avantajı yok şöyle söyleyebilirim belki evime daha yakın ama Kapalıçarşı'da çalışmayı tercih ederdim.

EKONOMİK DURUM

27. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp :Hayır
28. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp :12

D-4 Kuyumcukent'te İş Yeri Sahibi ile Derinlemesine Görüşme Notları

Yerin Boyutları ve Yer Kurma Pratiklerinin Kapalıçarşı ve Kuyumcukent Üzerinden Mekansal Olarak Okunması

NO: 16 TARİH: 2 Mart 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Kuyumcu
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 20 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Sadekardım sonrasında işleri yoluna koyduk. Buraya taşınıp bu işletmenin başına geçtik.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Ustamdan öğrenmiştim.
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Kapalıçarşı'da bir firmada başlamıştım.
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 6 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Evet.
8. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp :Anadolu'ya çalışırız biz, burada yer alan kuyumcular için kolye yüzük set yapıyoruz..
9. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
   Cvp : Hayır
10. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : Makine desteği alıyoruz ama bazı aşamalarında el emeği de vardır.

KUYUMCUKENT'TE VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

11. Kaç yıldır Kuyumcukent'te çalışıyorsunuz?
    Cvp : 6 yıl
12. Neden Kuyumcukent'te çalışmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 1
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 3
    - Güvenlik 4
    - Sosyal Yaşam 5
    - İş ilişkileri 2
13. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : Evet

14. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
15. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Mutluyum tabii işimi kurdum ve bunu layıkıyla yerine getiriyorum.
16. Kuyumcukent'i bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : İşyerim
17. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Altını işleyip hazırladığımız yer
18. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp :Pencere olmaması problem ama onu da artık görmüyoruz.
19. Burada kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
20. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Hayır

KUYUMCUKENT'TE SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

21. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Sabah dükkana gelirim arkadaşlarla konuşur sonrasında müşterimle buluşurum veya dükkanda olurum.
22. Kuyumcukent'te en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp : Atölye haricinde kullandığım bölüm pek yok arada alışveriş merkezine geçiyorum ve bankaları kullanıyorum.
23. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : Kapalıçarşı'dan tanıdığım bazı komşularım var. Arada onlarla görüşürüm
24. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp : Evet genelde dükkandayım
25. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp :Hayır ama tanıdıklarımız da var tabii ki
26. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp : Hayır
27. Komşularınız ile ilişkileriniz nasıl?
    Cvp : İyi bazen birbirimize iş pasladığımız oluyor.
28. Burası güvenli mi?
    Cvp : Evet
29. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp : En büyük avantajı bence güvenlik ayrıca daha geniş mekanlara sahip olduğumuz için üretim için bunu kullanabiliyoruz.

EKONOMİK DURUM

30. Kuyumcukent'te sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp : Evet
31. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp : 15 kişiyiz.

NO: 17 TARİH: 26 Şubat 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : İş yerinin Sahibiyim
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 30 yıldır.Öncesinde bir dönem ocakçıydım sonra çantacılık yaptım. Sonra iş bağlantılarımı kullanarak burayı açtım.
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Fırsat doğdu ve bende bu fırsatı değerlendirdim.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp :Zamanında bir ustam var Ocakçı olduğum zaman ondan çok şey öğrendim.
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Cağaloğlu'nda bir firmada
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 6 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp :Evet.
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp :Mesleki bir haz bilmiyorum ama benim için önemli olan işi yapıp paramızı almamız.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Anadolo'da yer alan kuyumcular.
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Hayır
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : Makine destekli el imlatı.

KUYUMCUKENT'TE VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Neden Kuyumcukent'te çalışmayı niye tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 2
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 4
    - Güvenlik 5
    - Sosyal Yaşam 3
    - İş ilişkileri 1
13. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : Evet
14. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
15. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Mutluyum

16. Kuyumcukent'i bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : İşyerim
17. Başka bir kimseye Kuyumcukent'i tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Altının yeni adresi
18. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Çalışanlar pencereden şikayet ediyor ama benim için hiçbir sorun yok
19. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
20. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Hayır

KUYUMCUKENT'TE SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

21. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Atölyede olurum genelde arada alışveriş merkezine gideriz yemeğe o kadar
22. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : İş arkadaşlarımdan başka pek kişiyi tanımam burada
23. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp : Hep dükkanda olurum.
24. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp :Hep kilitlidir.
25. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp : Kapalıçarşı'da yıllarca çalıştım. Anadolu'ya, yoğun olarak Kayseri bölgesi ile çalışmaktayım. Kapalıçarşı ile artık hiçbir iş ilişkim kalmadı çünkü artık tüm üretimi sadece bu alan içerisinde gerçekleştirebiliyoruz. Her bir makine başında çalışan elemanlarımız var. Burası benim için daha kullanışlı oldu. Çünkü adamların çalışma saatleri belli ve dışarıya mal götürmeye çıkıyorum diyerek çıkıp dışarıda lak lak yapamıyorlar. Oyalanamıyorlar sadece işlerini yapıyorlar.

EKONOMİK DURUM

26. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp : Yetiyor
27. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp : 10 kişiyiz.

NO: 18 TARİH: 2 Mart 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : İş yerinin sahibiyim.
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 35 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Zamanında çırak olarak başlamıştık. Şimdi de bu yerin sahibi olduk. Tamamen fırsatları değerlendirmek ile ilgili.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp :Ustamdan.
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Kapalıçarşı'da başlamıştım.
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 3 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Evet
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp :Yaptığımız ürünleri ve işçiliği beğeniyorum o kadar.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Çeşitli firmalara çalışıyoruz. Fason üretim yapıyoruz.
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Hayır
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : El yapımı ama bazı aşamalarda mekanik destek alıyoruz.

KUYUMCUKENT'TE VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Neden Kuyumcukent'te çalışmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 3
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 4
    - Güvenlik 2
    - Sosyal Yaşam 5
    - İş ilişkileri 1
13. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : Evet
14. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet tabii ki burası benim çalıştığım ve sahibi olduğum yer
15. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Mutluyum

16. Kuyumcukent'i bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : İş
17. Başka bir kimseye Kuyumcukent'i tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Altın imalathanesi
18. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Yönetimle ve havalandırma problemlerimiz var ama yoluna koymaya çalışacağız.
19. Kuyumcukent'te kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
20. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Hayır

KUYUMCUKENT'TE SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

21. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Ekstra bir durum olmaz ise genelde sabahtan işe gelir ve günümü burada geçiririm.
22. Kuyumcukent'te en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp : Genelde atölyede olurum.
23. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : İş arkadaşları ve bazen müşterilerimiz
24. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp : Hayır
25. Binanız güvenli mi?
    Cvp : Evet
26. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp :Elemanlar burada daha seri çalışıyor onu söyleyebilirim. Burası benim evime de yakın o yüzden buradan çok memnunum

EKONOMİK DURUM

27. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp :Evet
28. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp :7

NO: 19 TARİH: 2 Mart 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Sadekar
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 25 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Baba mesleğiydi bana öğretti bu sebeple bu işi yapmaya başladım.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Babamdan
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Kapalıçarşı'daydı önceki yerimiz sonrasında işleri biraz daha büyükmek amacıyla buraya geldik
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 5 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Evet
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp : Haz değil, sonuç üründen memnunum.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Kuyumcular
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Hayır.
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp : Makine destekli el yapımı

KUYUMCUKENT'TE VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Kaç yıldır Kuyumcukent'te çalışıyorsunuz?
    Cvp : 5 yıl
13. Neden Kapalıçarşı'da bir yer açmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 1
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 3
    - Güvenlik 5
    - Sosyal Yaşam 4
    - İş ilişkileri 2
14. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : Hayır.
15. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet

16. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : İdare eder.
17. Kuyumcukent'i bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : Sadece iş
18. Başka bir kimseye Kapalıçarşı'yı tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Çalışıtığım yer
19. Çalışma ortamınızda yaşadığınızı fiziksel sorunlar var mıdır? Bunlar nedir?
    Cvp : Havalandırma ve ışık problemlerimiz var. Çalışanlarda pek memnun değil.
20. Kuyumcukent'te kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
21. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : İşler pek umduğumuz gibi gitmedi galiba Kapalıçarşı'ya geri döneceğiz.

KUYUMCUKENT'TE SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

22. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Genelde atölyede olurum.
23. Kuyumcukent'te en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp :Atölye
24. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : Bilemiyorum. Günden güne değişebiliyor.
25. İş gereği sürekli mekânda mı olursunuz? Diğer dükkânlara veya farklı semtlere gidiyor musunuz?
    Cvp :Atölyedeyim olurum genelde
26. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp : Kendimize ait çevremiz vardır az çok da olsa.
27. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp :Hayır.
28. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp : Büyük umutlarla geldik yeni büyük diye ama pek istediğimiz gibi gitmeyince her şey şimdi kira giderleri yük olmaya başladı üstümüze.

EKONOMİK DURUM

29. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp :Hayır
30. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp :6.

NO: 20 TARİH: 2 Mart 2016

Etik kurullar gereği kişisel bilgiler gizlenmiştir.

MESLEK VE ÇALIŞMA MEKÂNINA DAİR SORULAR

1. Mesleğiniz nedir?
   Cvp : Bu iş yerinin sahibiyim.
2. Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
   Cvp : 27 yıl
3. Neden bu mesleği yapmaya karar verdiniz?
   Cvp : Liseden mezun olunca başladım çalışmaya sonra kenarda birikmişimizi değerlendirip işlerimizi büyütüp buraya geldik.
4. Mesleği kimden öğrendiniz?
   Cvp : Ustamdan
5. İlk olarak nerede çalışmaya başladınız?
   Cvp: Nuruosmaniye
6. Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?
   Cvp : 7 yıl
7. Çalışmalarınızdan, ortaya koyduğunuz üründen memnun musunuz?
   Cvp : Evet
8. Mesleğinizden ve sonuç üründen size yeterli hazzı yaşatıyor mu?
   Cvp : Yaptığım işi ve çıkan sonucu beğeniyorum.
9. Müşteri profiliniz nedir? Çeşitli firmalara mı yoksa son kullanıcı müşteriye mi üretim yapıyorsunuz?
   Cvp : Kuyumculardır.
10. Kişiye özel üretim yapıyor musunuz?
    Cvp : Hayır
11. Ürünlerinizin tamamı el yapımı yoksa üretimin her hangi bir aşamasında mekanik destek alıyor musunuz?
    Cvp :Makinelerle ve tabii ki el emeği de var.

KUYUMCUKENT'TE VE AİDİYETLE İLE İLGİLİ SORULAR

12. Kaç yıldır Kuyumcukent'te çalışıyorsunuz?
    Cvp : 7 yıl
13. Neden Kuyumcukent'te çalışmayı tercih ettiniz? Tercih sebeplerinizi 1'den 5'e kadar sıralar mısınız?
    - Lokasyon 3
    - Fiziksel Çevre, Çalışma Mekânı 2
    - Güvenlik 4
    - Sosyal Yaşam 5
    - İş ilişkileri 1
14. Çalışma ortamınızdan memnun musunuz? (Değilse, neden, neler farklı/eksik?)
    Cvp : Evt
15. Kendinizi çalıştığınız mekânın bir parçası olarak hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet

16. Mekânın içerisinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
    Cvp : Bazen bunalsam da seviyorum iş yerimi
17. Kuyumcukent'i bir kelime ile tanımlar mısınız?
    Cvp : iş
18. Başka bir kimseye Kuyumcukent'i tarif etseniz neler söylerdiniz?
    Cvp : Altın imalat Atölyesi
19. Kapalıçarşı'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
    Cvp : Evet
20. Buradan farklı bir bölgeye taşınmak ister misiniz?
    Cvp : Evet

KAPALIÇARŞI'DA SOSYAL YAŞAM VE GÜNDELİK YAŞANTI

21. Günlük yaşantınızı biraz anlatır mısınız? Sabah genelde kaçta kalkar, ne yapar, bir günü nasıl geçirirsiniz?
    Cvp : Sabah dükkana gelirim ve genelde burada olurum. Bazen Kapalıçarşı'ya gitmem gerekir. Bazen Anadolu'daki müşterilerimize ziyarete giderim.
22. Kuyumcukent'te en çok kullandığınız alanlar nerelerdir? (Sokaklar, meydanlar, kapılar,…)
    Cvp : Bu çevrede bankayı sık kullanırım. Yeme içme yerlerini kullanırım.
23. Burada sık görüştüğünüz kişiler var mı? Gün içerisinde kaç kişi ile görüşürsünüz?
    Cvp : Birkaç dostum arada onlarla görüşürüm.
24. Burada herkes sizi tanır mı?
    Cvp : Hayır,tabii ki.
25. Kapılarınızı açık bırakır mısınız?
    Cvp :Hayır
26. Buranın sizce avantajı nedir?
    Cvp :Hızlı imalat yapabiliyoruz. Gerektiğinde diğer dükkanlardan yardım da alıyoruz. Herkesi bir arada olması güzel

EKONOMİK DURUM

27. Kapalıçarşı'da sağlamış olduğunuz gelir sizin için yeterli oluyor mu?
    Cvp :Evet
28. İş yerinizde kaç kişi çalışıyor?
    Cvp :8

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Emel NOYIN AYKOL

Doğum Tarihi ve Yeri : 27.07.1987 - Denizli

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : emelnoyin@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Mimarlık A.B.D.	Yıldız Teknik Üniversitesi	-
Lisans	Mimarlık	Mimar Sinan G.S.Ü.	2010
Lise	Fen Bilimleri	Hasan Tekin Ada A.L.	2005

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2010-2014	Proje Design Mimarlık Ltd. Şti.	Proje Mimarı
2014 - 2015	Konsepta Mimarlık	Proje Mimarı
2016 -	Atölye BE Mimarlık	Kurucu Mimar